

TAMPEREEN YLIOPISTO

Kasvatuksellinen rakkaus

Päihderiippuvuusongelmasta selviytyneiden kouluajan kokemusten yhteyksiä
ongelmaproblematiikkaan ja selviytymiskokemuksia

Kasvatustieteidentiedekunta
Opettajankoulutuslaitos, Hämeenlinna
Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma
Kirsti Vuolo-Äärilä
Kevät 2008

Tampereen yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos, Hämeenlinna
KIRSTI VUOLO-ÄÄRILÄ: Riippuvuusongelmasta selviytyneiden kouluajan kokemusten yhteyksiä ongelmaproblematiikkaan ja selviytymiskokemuksia – tapaustutkimus
Kasvatustieteen pro gradu –tutkielma 141 sivua 3 liitesivua
Toukokuu 2008

Tutkimukseni tavoitteena on ollut tarkastella ja ymmärtää henkilöitä, joiden elämään on liittynyt sosiaalisesta näkökulmasta arvioiden hallitsemattomia päihdeongelmia aikuisiässä ja ongelmia jo kouluaikana. Olen halunnut saada tietoa siitä, miten jossakin vaiheessa elämää, hallitsematon ongelma, addiktio, voidaan saada hallintaan.

On voinut muodostua erilaisia päihderiippuvuuksia, joiden vuoksi henkilön ihmissuhteet ovat epäonnistuneet ja elämänhallinta on saattanut kadota.

Ihminen kasvaa lapsesta aikuiseksi ja elää koulukautenaan voimakasta henkisen kasvamisen ja omaksumisen aikaa. Olen halunnut herättää opettajille ja kasvattajille pohdittavaksi kysymyksen, voidaanko ehkä jo koulukautena ennakoivalla toiminnalla ehkäistä ongelmien muodostuminen hallitsemattomaksi.

Riippuvuusongelma eli addiktio voi syntyä alkoholiin, tupakkaan, lääkkeisiin ja muihin päihteisiin. Laajemmin sovellettuna riippuvuutta esiintyy myös muun muassa ruokaan, ihmissuhteisiin ja pelaamiseen.

Tutkimus on kvalitatiivinen tapaustutkimus. Tutkimusote on fenomenologis-hermeneuttinen, jolloin kokemusten pohjalta tutkimukseen osallistuvat antavat vastauksensa ja tutkija tekee tulkinnat.

Aineistoa olen kerännyt tutkimusmenetelmien avulla, joita ovat olleet haastattelut, havainnointi, vierailut ja keskustelut. Valmista aineistoa on ollut kirjojen, televisiodokumenttien ja lehtikirjoitusten kautta kerätty tieto. Lomakehaastatteluja käytin nauhoitettujen haastattelujen rinnalla tiedon saamisen lisänä kolme kertaa. Olen myös käyttänyt hyväkseni omaa ammatillista tietopohjaani. Olen toiminut jonkin aikaa opintojen jälkeen peruskoulun opettajana, mutta pätevoitynyt sosiaalityöntekijäksi, jossa työssä olen toiminut myös päihdeongelmaisten sosiaaliterapeuttina.

Tutkimustilanteet olen pyrkinyt järjestämään niin, että tilanne haastatelluille on ollut sovelias ja joustava. Haastattelut ovat pohjautuneet esitettyyn haastattelurunkoon, mutta tutkijana en ole esittänyt kieltoa, jos haastateltava on halunnut kertoa persoonallisella tavalla kokemuksistaan.

Haastattelurunkojen pohjalta olen koonnut teemoja, joiden pohjalta olen etsinyt tutkimusongelmaan ratkaisua.

Haastattelut tein kesäajalta 2007 vuoden 2007 loppuun mennessä. Muuta tutkimusaineistoa on kerätty kevätkaudelta 2007 lähtien vielä keväällä 2008.

Olen rinnastanut koulukauden kokemuksia aikuisena ongelmistaan selviytyneiden kokemuksiin.

Tulosten pohjalta olen voinut havaita, että selviytymisen edellytyksenä on ollut käännekohdan kokeminen ja oman tilanteensa hallitsemattomaksi toteaminen. Sen jälkeen henkilö on tarkastellut elämänsä kokonaisuutta, jolloin ne asiat, jotka ovat hänet tuona hetkenä havahduttaneet itsensä auttamiseen, antavat hänelle motiivin selvittää. Ne asiat, mitä hän on kokenut aiemmin, myös kouluaikana, vaikuttavat tilanteeseen. Mikäli hän saa aikuisena itselleen ympäristön, jossa itsensä hoitaminen voi tapahtua, jossa hän tuntee itsensä hyväksytyksi, hän kykenee pitämään yllä uutta

elämäntapaa. Samoin jos kouluaikana lasta vaikeuksissa autetaan ja hän tuntee itsensä hyväksytyksi, se voi olla koko elämänaikainen kannustin hänelle ja auttaa häntä elämässä onnistumaan.

Osalle haastateltavieni elämäntilanne on ollut käsittämättömän vaikea, kun tarkastellaan asiaa sosiaalisesta näkökulmasta. Silti pitkään vankilassa rangaistuksia suorittaneet päihderiippuvaiset ovat selviytyneet työtä tekviksi, hyviksi laitosjohtajiksi, työntekijöiksi ja uuden elämäntavan omaksuneiksi kansalaisiksi.

Ongelmatilanteista selviytymisen edellytys on päihderiippuvuusongelman hallitseminen, johon ihminen tarvitsee toista ihmistä. Yksinään ponnisteleminen ja itsensä auttaminen ei liian vaikeassa tilanteessa onnistu.

Voidakseen onnistua, saadaksesen voimaa hyvän elämän toteuttamiseksi ihminen tarvitsee sekä lapsena että aikuisena tai joko lapsena tai aikuisena ympäristönsä taholta hyväntahtoista asennetta, turvallisuuden tunnetta ja hyväksymisen kokemuksen. Ihminen tarvitsee toisten ihmisten taholta rakkaudellista kohtelua lapsena ja aikuisena kyetäkseen myös itse osoittamaan rakkautta. Se on melkoinen haaste meille lähimmäisinä.

Ja kun tutkijana pohtii päihderiippuvuusongelmista selviämistä, tulee halu tutkimuksen pohjalta esittää myös koulun opettajille ja kasvattajille haasteellinen kysymys: Pelastaako lapsen rakastaminen hänet päihderiippuvuusongelmalta? Tutkimuksen pohdiskelu tukee vastausta: Pelastaa!

Asiasanoja: tapaustutkimus, päihderiippuvuusongelma, kouluaika, aikuisikä, käännekohta, selviytyminen, elämäntapa

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
1.1	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHTIA.....	6
1.2	TUTKIMUKSEN TARKOITUS.....	8
1.3	TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	10
2	TUTKIMUKSEN KOHTEET	12
2.1	TUTKIMUKSEN KOHTEIDEN ELÄMÄN KUVAUSTA.....	12
2.2	SELVIITYMISEN SANOMA ON EDENNYT HENKILÖLTÄ TOISELLE.....	21
2.3	YKSITYINEN SOSIAALITYÖ.....	22
3	TUTKIMUSONGELMA	23
4	TUTKIMUKSEN PERUSTEITA	24
4.1	TUTKIJAN TAUSTASITOUKSET.....	24
4.1.1	<i>Ihmis- ja todellisuuskäsitys</i>	25
4.1.2	<i>Tieteenfilosofinen taustasitoumus</i>	25
4.2	TUTKIMUSOTE.....	26
4.3	KVALITATIIVINEN TUTKIMUS.....	27
4.3.1	<i>Merkitys</i>	27
4.3.2	<i>Pyrkimys</i>	28
4.3.3	<i>Tavoite</i>	28
4.3.4	<i>Tapaustutkimus</i>	28
5	TUTKIMUKSEN KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ, AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA JA ASiantuntijakirjallisuutta	30
5.1	KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ.....	30
5.2	AIKAISEMPIA PÄIHDEONGELMAAN LIITTYVIÄ TUTKIMUKSIA.....	34
5.2.1	<i>Vallattomuudesta vastuuseen</i>	36
5.2.2	<i>Usko, hoito ja toipuminen</i>	37
5.2.3	<i>Paluu normaaliin</i>	39
5.2.4	<i>Päihdeongelmainen vanki</i>	40
5.3	KASVATUKSEEN LIITTYVÄÄ ASiantuntijakirjallisuutta.....	42
5.3.1	<i>Varhaiskasvatuksen perusteita ja haasteita</i>	42
5.3.2	<i>Kiusanhenki lapsen kengissä</i>	43
5.3.3	<i>Ratkaisun avaimet lasten ongelmiin</i>	46
6	TUTKIMUSMENETELMÄT	48
6.1	VALMIIT AINEISTOT.....	48
6.2	HAVAINNOINTI.....	48
6.3	HAASTATELLE.....	49
6.3.1	<i>Teemahaastattelu</i>	50
6.3.2	<i>Lomakehaastattelu</i>	50
6.4	MUUT TUTKIMUSMENETELMÄT.....	51
7	TUTKIMUKSEN VAIHEET	52
7.1	AIHEEN VALINTA.....	53
7.2	ENNEN LÄHTÖÄ AINEISTOA KERÄÄMÄÄN.....	55
7.3	AINEISTON KERÄÄMINEN.....	55
7.3.1	<i>Havainnointi</i>	56
7.3.2	<i>Havainnointimuistio kohteen 5 hoitokotiyhteisössä</i>	56
7.3.3	<i>Havainnointimuistio kohteen 8 vapaaehtoistyöyhteisössä</i>	57
7.3.4	<i>Yhteisövierailu</i>	59
7.3.5	<i>Kohteen 6 kohtaaminen</i>	59
7.3.6	<i>Yhteisövierailu päiväkeskuksessa</i>	60
7.3.7	<i>Yhteisövierailumuistio kohteen 6 asumistoimintayhteisössä</i>	60
7.3.8	<i>Haastattelu</i>	62
7.3.9	<i>Teemahaastattelu</i>	62

7.3.10	<i>Lomakehaastattelu</i>	63
7.3.11	<i>Keskustelut</i>	64
7.3.12	<i>Valmiit aineistot</i>	64
7.4	AINEISTON ANALYSOINTI	64
7.5	RAPORTOINTI	66
8	TUTKIMUKSEN TULOKSET JA TULKINTA	68
8.1	JOHDATTELU: PERTTI PURHONEN, LÄHELLÄ: RUNOA	69
8.2	TEEMA 1: PÄIHDERIIPPUVUUSONGELMA JA KOULUKOKEMUS	70
8.3	TEEMA 2: KÄÄNNEKOHTA JA KOULUKOKEMUS	76
8.4	TEEMA 3: SELVIYTYMINEN JA KOULUKOKEMUS	80
8.5	TEEMA 4: KOULUKURAATTORIN NÄKÖKULMA JA POHDINTA	93
9	YHTEENVETOJA TULOISTA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	104
9.1	KODISTA JA KOULUSTA AIKUISEKSI	104
9.1.1	<i>Kotona ja koulussa ennen kouluikää ja kouluikäisenä</i>	104
9.1.2	<i>Koulussa ja koulun ulkopuolella</i>	105
9.2	PÄIHTEIDEN KÄYTTÖ JA EPÄSOSIAALINEN KÄYTÖS AIKUISENA	107
9.2.1	<i>Koululaisen ongelmien yhteys aikuisen päihderiippuvuusongelmaan</i>	107
9.3	KÄÄNNEKOHTA ELÄMÄSSÄ	108
9.4	MUUTOS, UUSI ELÄMÄNTAPA	110
9.5	NÄINKÖ VOISI KOULUSSAKIN ELÄMÄNTILANNE MUUTTUA	111
9.6	PÄIHTEIDEN HALLINTA JA UUDESSA ELÄMÄNTAVASSA PYSYMINEN	111
9.6.1	<i>Tavoitteen saavuttaminen</i>	112
9.7	KAKSI KOULULAISTA	113
9.7.1	<i>Murtunut poika murhasi lopulta itsensä</i>	113
9.7.2	<i>Isä löi, mutta opettaja auttoi</i>	114
9.8	PÄIHDEONGELMAISEN YHDEKSÄN KUOLONUHRIA	115
9.8.1	<i>Kuka rakastaa tappajaa?</i>	116
10	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	118
10.1	VALIDITEETTI JA RELIABILITEETTI	118
10.2	YLEISTETTÄVYYS	119
10.3	HAASTATTELUT	121
10.3.1	<i>Haastattelurunko</i>	121
10.4	HAVAINNOINTITILANNE	122
10.5	TUTKIMUSMENETELMÄ	123
10.6	TUTKIJAN ROOLI	124
10.7	TRIANGULAATIO	125
11	POHDINTA	127
11.1	TUTKIMUKSEN EETTISYYS	127
11.2	OMIA KOKEMUKSIA JA AJATUKSIA TUTKIMUKSEEN LIITTYEN	128
11.3	JATKOTUTKIMUSMAHDOLLISUUKSIA	129
11.4	VÄKIVALTA JA RAKKAUS HENKISESSÄ KASVUSSA	130
11.4.1	<i>Väkivalta kasvatuksessa</i>	130
11.4.2	<i>Kuinka ihminen voi kokea tulleensa hyväksytyksi</i>	131
11.4.3	<i>Voimavarana rakkaus</i>	132
12	EPILOGI	136
	LÄHTEET	139
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen lähtökohtia

Tämä opinnäytetyö on kvalitatiivinen tapauskertomus. Tutkimukseni kohteeksi olen valinnut päihderiippuvuusongelmastaan selviytyneitä henkilöitä, yhden, jolla ei ole riippuvuusongelmaa, mutta hän on kasvanut päihdeongelmaisessa perheessä ja tekee työtä moniongelmaisten hyväksi sekä olen haastatellut koulukuraattoria.

Päihderiippuvuusongelmaansa hallitsevien aikuiselämän vaihe on tutkimusta tehtäessä tilanteessa, jolloin he ovat saaneet kokemusta ja etäisyyttä kouluajan kokemuksiin voidakseen tarkastella kriittisesti omaa kasvukauttaan ja ratkaisujaan aikuisena. Heille on myös tullut varmuus siitä, että he todella ovat saaneet hallintaan riippuvuutensa.

Olen hämmästyneenä todennut, miten henkilöillä on voinut olla käsittämättömän vaikea elämän tilanne ja he ovat kuitenkin selviytyneet riittävään ongelmiensa hallintaan ja säilyttäneet hallinnan.

Tässä opinnäytetyössä olen halunnut tarkastella päihderiippuvuusongelmasta selviytyneiden kouluajan kokemusten yhteyksiä ongelmaproblematiikkaan ja tarkastella selviytymiskokemuksia.

Päihdeongelmat ovat eriasteisesti olleet mukana monien kouluelämässä. Ihmisen kasvukaudet aiheuttavat kiinnostusta erilaisiin asioihin. Murrosikää lähestyttäessä ja murrosikäisenä lapselle tulee halu kokeilla asioita. Päihteiden kokeilemista on aina esiintynyt. Joidenkin henkilöiden kokeilu jää vain yhteen kertaan tai on niin vähäistä, ettei se aiheuta ongelmia heidän kouluaikanaan eikä myöhemminkään. Joidenkin kouluaikeiset kokemukset sitä vastoin ovat olleet virike ongelmien ratkaisemisen tapoihin myöhemmissä elämänvaiheissa.

Kouluaikana ongelmia aiheuttavat esimerkiksi oppilaiden tupakointi, alkoholin käyttö, muut päihteet ja koulun sääntöjen vastainen käytös. Aineiden käyttö ei välttämättä tapahdu

kouluaikana, vaan myös kouluajan ulkopuolella, mutta käytön vaikutukset saattavat heijastua kouluelämään ja niitä joudutaan käsittelemään. Saattaa esiintyä poissaoloja, kiusaamista, väkivaltaista käyttäytymistä toisia oppilastovereita tai opettajia kohtaan sekä yleisesti tottelemattomuutta ja uhmamieltä. Se, miten ongelmatilanteissa tilannetta käsitellään saattaa vaikuttaa lapsen tasapainottumiseen kouluaijana ja elämänasenteiden korjaantumiseen myöhemmin. Myöhemmin elämässä negatiiviset muistot saattavat herättää uhmamieltä ja etäännyttää sosiaalisesti hyväksyttävistä ratkaisuista. Henkilö saattaa pahentaa omaa tilannettaan ja hänen elämänsä saattaa kokonaan keskittyä päihteeseen tai epäsosiaalisiin elämäntapoihin, joilla hän lohdutetaan ja jotka hän näkee itselleen oikeutena.

Hänen tulkintansa hyvästä elämästä ei olekaan sosiaalinen elämän malli, vaan sellainen elämä, jolla hän kokee auttavansa itseänsä. Mielessä oleva koston tarve ja katkeruus henkilön mielestään saamastaan väärästä kohtelusta johtaa elämäntapoihin, jotka vaikuttavat sekä ympäristöön että henkilöön itseensä tuhoavasti.

Haastattelemieni tutkimukseen osallistuneiden riippuvuusongelmaisten henkilöiden kouluaijana jo olisi ollut tarvetta myös lapsen kasvua tukevaan yhteyteen opettajan, oppilaan ja perheen välillä. Silloin ei kuitenkaan vielä opettajan ja koulun roolissa nähty sitä velvoitteena. Rangaistustilanteissa saatettiin ottaa kotiin yhteyttä. Kun näin tehtiin, tilanteet olivat negatiivisesti kriittisiä. Yhä vielä asenteet ovat koulun ja kodin välillä kypsymissvaiheessa. Asia jo koetaan kuitenkin tarpeelliseksi. Koulun tehtävät ja vaikutus ihmisen elämään koetaan entiseen verrattuna erilaiseksi. Toisaalta koulussa viihtyminen koetaan tärkeäksi, mutta myös kasvattamiseen osallistuminen on tarpeellista. Oppilaita tuetaan esimerkiksi erityisopetuksella, iltapäivätoiminnalla ja harrastustoiminnalla. Myönteinen yhteydenpito olisi toivottavaa.

On lisätty henkilökuntaa opettajan rinnalle, sillä opettajan työtehtävien taakka ilman lisähenkilökuntaa tulee liian raskaaksi, jopa mahdottomaksi. Tärkeänä pitäisin juuri oppilaan kanssa lähityöskentelyyn tarkoitettua henkilökuntaa lisättäväksi. Tärkeitä työntekijöitä ovat mm. koulunkäyntiavustajat ja koulukuraattorit. Taloudellisista syistä heidän palkkaamistaan ei ajoittain tueta, vaan jopa vähennetään.

Jos koulussa voisi opiskella empaattista näkökulmaa ja ihmissuhdetaitoja toteutettavaksi kaveruussuhteissa ja ihmiselämässä, ei ehkä esiintyisi yhtä usein kuin ennen toinen toisensa kiusaamista tai muita ongelmia. Oman itsensä ymmärtäminen ryhmässä ja persoonana tulisi helpommaksi.

Aikuisena nämä muistot sosiaalisesta yhteiselämästä antaisivat tukea sosiaalisten mallien sisäistämiseksi. Katkeruuden ja vihan tunteet kohtelusta, jonka on kokenut vääryydeksi, lievenisivät. Aikuisuutta varten olisi ongelmien ratkaisemiseen jo alustavasti valmiuksia. Päihdeongelmia osattaisiin välttää ja sekä jo kouluajana että aikuisena tietoisesti osattaisiin kiinnittää huomio päihderiippuvuusongelman mahdolliseen syntymiseen.

1.2 Tutkimuksen tarkoitus

Tutkimuksen tarkoituksena on kiinnittää huomio kouluajan kokemusten merkitykseen ihmisen elämänsä aikana tekemissä ratkaisuihin. Tarkoitus on herättää tarve luoda oppilaille sellainen kouluyhteisö, jossa on otettu huomioon oppivelvollisuusopetuksen lisäksi kasvatuksellisia tavoitteita ja yhteistyö kodin kanssa.

Kouluajana tapahtuneet asiat ovat kiinteästi kasvamiseen ja kehittymiseen liittyviä ja niiden muiston tarkoitus on nimenomaan jäädä vaikuttamaan ihmismieleen. Aikuisena tehtäviin ratkaisuihin pitäisi kasvatuksen vaikutuksen liittyä. Aiemmin on kodin antamaa kasvatusta ja tukea pidetty tärkeimpänä siksi, että kodin kasvatusta perustuu lähi-ihmisten välittämiseen, rakkauteen. Kielteisetkin kokemukset lapsi on saattanut hyväksyä, kun hän on tulkinut ohjauksen perusteena olleen sen, että koti on toiminut rakkauden pohjalta. Omainen on kuitenkin niin läheinen, että saattaa syntyä tilanteita, jolloin ikään kuin sokeutuu lastensa ohjauksen tarpeelle. Tällöin myönteinen yhteistyö koulun kanssa tuntuu tärkeältä.

Monille päihteitä käyttäneille on ollut vaikeata tunnistaa kokemansa turvallisuus ja huolenpito. He ovat jääneet vaille jotain oleellista, jolta pohjalta he olisivat voineet tuntea itsensä rakastetuiksi. Tätä hyvänolon tunteen tarvetta he koettavat tyydyttää eri tavoin, esimerkiksi päihteiden käyttämisellä. Itselleen läheiseksi tuntemansa henkilön kanssa lapsuudessa kokemansa turvallisuuden tunne, rakkaaksi koetun henkilön läheisyys ja saatu vastarakkaus voi antaa voimaa myös aikuisena.

Myös aikuisena herännyt rakastamisen tunne ja saatu vastarakkaus saattavat antaa voimaa itsensä voittamiseen. Se voi olla muisto lapsuudesta. Ihmisessä voi tunne-elämän kautta ja asennemuutoksien vuoksi tapahtua sisäistä kasvua ja muutoksia.

Christopher Clark (1995), joka on opettajan ajattelun tunnettu tutkija, on tutkinut oppilaan tarpeita. Hän on tunnistanut kymmenen perustarvetta, joihin opettajan tulisi voida vastata oppilaan kasvua edistävällä tavalla. Jotta oppilaalle vahvistuisi terve itsetunto ja tunne-elämä ohjautuisi oikeanlaiseen ilmaisuvalmiuteen, oppilaan pitäisi saada ohjausta tarvitessaan, saada olla herkkä ja haavoittuva, tulla ymmärretyksi, saada miellyttää muita, saada pitää yllä toivoa, oppia tietämään totuus, saada osakseen huomiota, saada olla turvassa ja saada vaikuttaa. Ehkä tärkeintä ja toisaalta oppilas - opettaja - suhteessa ajattelua herättävää on, että oppilaan pitäisi tuntea olevansa rakastettu.

Kun pohtii koulu yhteisössä rakastetuksi tulemistä, se voitaneen tulkita aika selkeästi yhteisössä tietynlaisiksi tavoiksi toimia. Koulun keinoin oppilasta rakastetaan, kun lapsi koulussa huomataan, hän tuntee olevansa turvassa ja kun häntä tarvittaessa autetaan. Silloin hän kokee olevansa olemassa ja huomattu. Kaikki myönteiset ja ihmistä auttavat asiat herättävät myönteisiä tunteita. Tällöin myös lapsi herää rakastamaan koulu yhteisöään, ihmisiä siellä ja viihtyy koulussa.

Jos koulu ja kodit pyrkivät yhteiseen tavoitteeseen, lapsen onnistumisen kokemusten tukemiseen, jää yhä vähäisemmäksi syrjäytyneiden lasten lukumäärä. Kun lapsi pienestä asti saa turvaa ja tukea, hän kasvaa henkisesti vahvaksi aikuiseksi. Toisaalta rakkauden kokeminen uutena elämyksenä myös aikuisikäisenä saattaa antaa voimaa voittaa itselle vahingollisia vaikutteita kuten irrottautumisen addiktiosta.

Opetusministeriön teettämä Sivistyksen tulevaisuusbarometri kertoo, että ihminen tulee tulevaisuudessa tarvitsemaan tärkeässä määrin kommunikaatiovalmiuksia, ihmissuhdetaitoja, muutos- ja erilaisuuden sietokykyä ja oppimiskykyä. Lapsen syrjäytyminen yhteiskunnassa on lasta ohjaavien ja kasvattavien tahojen vastuulla.

Opettajan ammattia kuvaavat nyky-yhteiskunnassa käsitteet "muutos" ja "eettinen kasvattaminen" (Uusikylä, Atjonen 2000, 178).

Tarkoituksena on herättää ajatuksia, joiden pohjalta koulussa tapahtuva toiminta voisi tulla sellaiseksi, että ihminen saisi osaamisen taitoa toiminnalleen, tunteittensa hallitsemiseen ja myönteisten tunneilmajensa tunnistamiseen ja osoittamiseen. Tällöin ihmisen sisäiset voimavarat vahvistuvat.

Opettajien ja koulutahon pitäisi kotien kanssa yhteistyössä saada lapset tietoisiksi tiettyjen tilanteiden tuomista vaaroista. Ihminen pitäisi saada jo lapsena motivoitua terveeseen, luovaan ja onnea tuottavaan elämäntapaan.

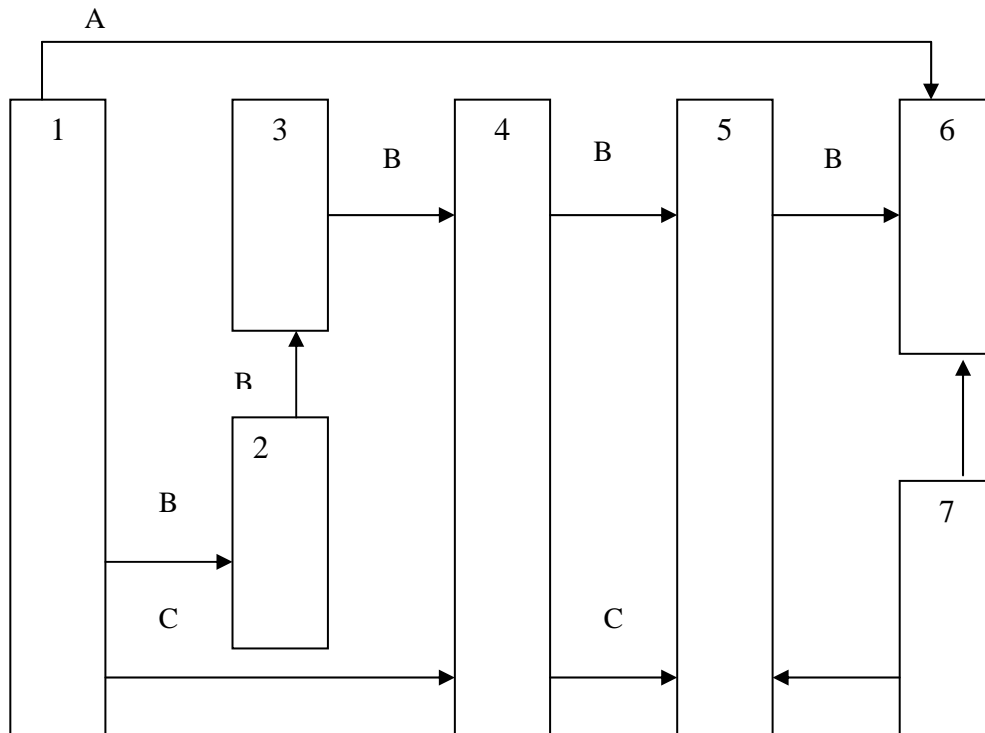
Suomalaisessa koulu-elämässä olisi tärkeitä seurata niitä muutoksia, jotka yhteiskunnassa vaativat uudenlaista suhtautumista lasten koulukasvatukseen. Kun elämän kokemuksia pyritään jollakin tapaa ennakoimaan, voidaan vaikeuksia helpommin hallita jo ennen itse tilannetta. Vaikeuksista ja kriisitilanteista tulee silloin haaste.

1.3 Teoreettinen viitekehys

Tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä kuvataan, miten tutkimuksen havaintoja tarkastellaan.

(Alasuutari 1994, 69)

Viitekehyksessä tarkastellaan addiktion hallitsemiseen johtavaa tapahtumasarjaa. Siihen liittyy koulun antama, ennakoiva kasvatustoiminta, jonka vaikutus voi näkyä elämän kriisitilanteissa.

Kuvio 1. Tutkimuksen teorettinen viitekehys

Päihderiippuvuusongelmasta eli addiktiosta selviytyneiden kouluajan kokemusten yhteyksiä ongelmaproblematiikkaan ja selviytymiskokemuksia

Reitit A ja B, kohteella päihderiippuvuusongelma, Reitti C, kohteella ei riippuvuutta

1 = Ennakoiva kasvatus ja koulutoiminta

2 = Addiktio syntymisen

3 = Addiktio hallitsee elämää

4 = Käännekohta uuteen elämäntapaan, uuteen motivoituminen

5 = Uusi elämänmalli

6 = Addiktio hallitseminen

7 = Tukea antavat olosuhteet

2 TUTKIMUKSEN KOHTEET

Tässä luvussa kerron tutkimukseni kohteista vähän lähemmin. Kuvaan heidän taustaansa ja olosuhteitaan jonkin verran antaakseni lukijalle käsitystä heidän elämänsä tilanteesta ja henkilökohtaisista piirteistään. Kuvaus perustuu haastatteluissa saatuun tietoon, kirjallisuuteen, joka koskee haastateltavia, havainnointiin ja keskusteluihin.

Päihderiippuvuusongelmasta ja vaikeasta tilanteesta "selviytymisen sanoma" on heidän kauttaan levinnyt useille. Heidät liittyy toisiinsa se, että he ovat tiettyinä vuosina toimineet lähellä toisiaan ja auttaneet ratkaisevalla tavalla toisiaan toipumaan. Kun yksi auttoi toista, niin toinen auttoi kolmatta ja niin edelleen.

Koulukuraattori on yksi haastatteleistani ja edustaa kouluelämän näkemystä. Hänen yksityistä elämäntilannettaan en kuvaa. Tutkimuksen tuloksia läpi käydessäni käsittelen hänen haastatteluansa.

Lapsuuden kasvattajat kotona ja koulukasvattajat koulussa "tuottavat" aikuisen. Haastattelemini aikuisten elämä on pohjautunut heidän kokemuksiinsa lapsuudessa, nuoruudessa, kotona ja koulussa. He ovat saaneet hallintaan riippuvuusongelmansa ja selviytyneet "normaaliin elämään". Yhdellä heistä ei ole riippuvuusongelmaa lainkaan ollut, mutta hän on elänyt perheessä, jossa riippuvuusongelma pitkään hallitsi elämää.

2.1 *Tutkimuksen kohteiden elämän kuvausta*

Kohde 1.

Hän on syntynyt 3 -lapsiseen perheeseen. Heitä oli kolme veljestä. Isä on ollut veturinkuljettaja ja äiti verovirkailija. Olosuhteet kotona ovat olleet kohtalaiset. Hän koki olleensa äidin lellikki, äiti rakasti häntä. Mutta isän kanssa oli ristiriitoja. Isä pahoinpiteli häntä.

Mutta isäkin varmaan rakasti häntä omalla tavallaan.

Hänestä tuli arka lapsi. Koulussakin hän oli arka, vaikka ei varsinainen koulukiusattu koskaan ollutkaan. Hän jännitti koulussa oloa ja muistelee, ettei uskaltanut edes nostaa kättä, kun piti viitata. Koulussa ei saanut kannustusta. Urheilussa ja voimistelussa hän oli hyvä. Koulu jäi kesken oppikoulun 4. luokalta. Elämä tuntui masentavalta ja lääkäri määräsi masennuslääkettä. Hänen elämänsä on ollut kohtalaisen rauhallista. Työssä hän on käynyt. Noin 30 vuotta hän on kuitenkin elänyt käyttäen lääkettä. Alkoholiongelmaa hänellä ei ole ollut. Hän tuli lääkkeestä riippuvaiseksi, eikä kyennyt vapautumaan riippuvuudesta. Hän koki, että riippuvuus kasvoi, vähitellen annostukset kasvoivat suuremmiksi.

Sitten hän tuli uskoon. Enää hän ei tuntenut olevansa syrjitty, vaan hyväksytyt. Hän käsitti, että Jumala rakastaa häntä. Hän halusi tehdä muutoksia elämässään, päästä eroon lääkeriippuvuudestaan. Kun itsessään ei ollut voimaa, sai yrittämiseen voimaa Jumalalta. Elämään tuli tarkoitusta ja sisältöä ja hän halusi auttaa toisia ihmisiä. Lääkkeestä oli kuitenkin vaikea päästä eroon. Vuosikaudet hän rukoili, että niin kävisi. Ja lopulta niin kävi. Nyt hän tuntee olevansa vapaa. Hänen ei enää tarvitse käyttää lääkettä selvitäkseen elämän mukanaan tuomista ongelmista. Hän kokee, että vielä on paljon oppimista. Ja hän haluaa oppia syvemmin rakastamaan itseään siten, että voi olla onnellinen ja surullinen omana itsenään. Hänen rohkeutensa kohdata toinen ihminen on kasvanut. Hän on valmis auttamaan toisia ja hänellä on nyt rohkeutta jopa vetää ryhmiä ja pitää puheita. Isääkin on alkanut ymmärtää, kun on alkanut käsittää isän kokemia vaikeuksia. Hän on saanut antaa anteeksi ja oppinut ymmärtämään toistenkin ongelmia. Kun on huomannut näin olevan, on saanut rauhan itselleen.

Nyt 60-vuotiaana hän tuntee elävänsä elämänsä onnellisinta aikaa. Hän on lääkkeistä vapauduttuaan alkanut elää tunteita kokien ja se on rikastuttanut hänen elämäänsä. Hänellä on ympärillään ryhmä uskoon tulleita ystäviä, joilta saa tukea ja yhdessä he auttavat toisia ihmisiä, mikä auttaa myös heitä itseään pitämään itsestään huolta.

Kohde 2.

Hän on syntynyt monilapsiseen perheeseen. Hän on vanhin perheensä lapsista. Hänellä itsellään on myös lapsia. Elämässään hän on ollut ammatillisesti orientoitunut. He molemmat vaimon kanssa ovat saman ammatin harjoittajia. Lapsuutensa hän on elänyt perheessä, jossa

vanhemmat ovat kokeneet uskoon kääntymyksen ja usko ja uskonnollisuus on vaikuttanut suuresti elämään. Isä oli käyttänyt ennen uskoon tuloaan alkoholia ja oli alkoholiriippuvainen. Hän itse on halunnut elää elämää, jossa ihmisenä olemisessa on yhteisöllinen leima. Usko on vain yksi osa elämää ja ihmisellä on lupa kokea elämän moninaisuus. Perhe on ollut hänelle rakas ja hän on halunnut olla ihmisenä esimerkki lapsilleen, jotta heistä kasvaisi kunnollisia ihmisiä.

Lapsuuden perheen tunneilmapiiri oli painottunut Jumalan rakastamiseen siitä lähtien, kun vanhemmat kokivat tulleen uskoon. Silloin he kokivat myös, että lapset tulivat uskoon, vaikka lapsena ei asiaa oikein ymmärtänyt. Tunneilmapiiri ei ollut helppo, sillä isä ojensi lapsia lyömällä ja uhkaamalla väkivallalla, eikä sellainen ole helppoa lapsen ymmärtää. Isän mielestä se oli oikea tapa ohjata lapsia. Rakkauden kokeminen jäi lapsuudessa käsittämättä, kun kasvatukseen liittyi väkivaltaisuutta. Vanhemmat kuitenkin pitivät huolta lapsista. Parisuhteessa rakkauden kokemus tuntui ymmärrettävältä ja todelliselta. Turva ja tuki on tullut läheisistä. Siitä huolimatta elämän koettelemuksia ei ole ollut helppoa kestää. Masennus on ollut ajoittain raskasta kokea. Väkivallan kokeminen lapsena on vaikuttanut lannistavasti ja heijastunut tilanteisiin, jolloin voimia olisi itsessä pitänyt olla kestämistä ja jaksamista varten.

Kouluajalta hän ei muista erityisiä ongelmatilanteita. Koulu sujui tavanomaiseen tapaan, vaikka tupakan polttaminen alkoikin 14 -vuotiaana. Opettaja kannusti häntä toteuttamaan lahjakkuuttaan, kun opettaja huomasi hänen erityislahjakkuutensa. Hän sai koulunsa päätökseen.

Aikuisena hän on polttanut tupakkaa ajoittain alle 20 vuotta. Tupakoiminen ei varsinaisesti tehnyt elämästä mitenkään hankalaa. Hänen oma perhe-elämänsä oli pääasiassa onnellista. Sitten tuli aika, jolloin hän halusi osoittaa lapsilleen, että hyvät ja terveelliset elämäntavat ovat tärkeitä. Hän rakasti lapsiansa. Tällöin hän halusi jättää tupakoinnin pois. Tupakkariippuvuus oli kuitenkin niin voimakas, että hän joutui taistelemaan riippuvuutta vastaan. Hän sai kokea, miten vaikeata ihmisen on addiktiosta irrottautua. Läheiset ja ystävät ovat olleet tukena. Alkoholiriippuvuusongelmaa hänellä ei ole haittaavasti ollut, vaikka on ajoittain vaikeuksia ollutkin ja tupakastakin hän on päässyt eroon oman tahtonsa voimasta. Luonteeltaan hän ollut tunnollinen ja aika kiltti. Tällä hetkellä hän ollut ilman tupakkaa jo 17 vuotta..

Elämä on kokonaisuutenaan ollut rikasta. Erityisesti työstä on saanut sisäistä onnistumisen tunnetta. Tunne siitä, että elämä on ollut rikasta, on auttanut voittamaan vaikeuksia. Hän haluaa toimia mukana vapaaehtoisessa auttamistyössä ja olla tukena apua tarvitseville ja toivoo saavansa tukea myös itse, kun sitä tarvitsee. Tällä hetkellä hän on 60-vuotias.

Kohde 3.

Hänen ongelmansa on ollut se, että elämässä ei ole ollut mitään kiintopistettä. Oli vaihe, ettei hän uskonut elävänsä edes 30 -vuotiaaksi. Hän koki olevansa elämässä yksin. Opettajat eivät ole hänen kanssaan jaksaneet. Hän on ollut liiankin vilkas. Lapsena hän koki tullessaan yrmyksi, kun oli puoliromaani. Koulu on jäänyt kesken ala-asteen 6. luokalta. Perhe muutti monta kertaa. Perheestä hän on kyllä saanut tukea. Äidin vanhemmat ovat kasvattaneet hänet. Isää hänellä ei ole ollut perheenjäsenenä ja nyt isä on sitten kuollut. Äiti on olemassa. Isovanhemmat ovat olleet turvallisia kasvattajina, mutta he olivat eri ikäluokkaa, joten siitä on ehkä tullut se yksinäisyyden tunne. Heiltä hän on saanut kyllä kristillisen kasvatuksen.

Kun oli kristillinen tausta, niin murrosiässäkään hän ei käyttänyt alkoholia. Tupakka tuli mukaan elämään vasta 22-vuotiaana. Hän oli uskossa n. 16 -vuotiaasta 22-vuotiaaksi ja kuului helluntaiseurakuntaan. Noin 22 -vuotiaana hän alkoi polttaa hassista. Se helpotti elämää hetkellisesti. Hän joutui yhä pahempaan huumekierteeseen ja käytti vuosikautia amfetamiinia, johon suorastaan rakastui. Vankilasta hän tuli sukulaisten luo asumaan. Mummo kuoli vuonna 2002 ja ukilla on dementia. Kaikenlasta tapahtui. Sitten nousi mieleen tuntemus, että hän on pahan vallassa. Tuntui, että on ihan sama elikö vai kuoliko. Jälleen tuli elämään vankilakokemus. Tällöin tuli muutos hänen elämäänsä. Kun he rukoilivat diakonin kanssa 18.12.2003 klo 14.15 kappelissa alttarille polvistuneena, oli kuin pahuus olisi otettu hänestä pois. Hän koki rakkauden läsnäolon. Helppoa ei ole ollut, eikä omin voimin kykene, vaan täytyy sanoa: Jumala auta! Mutta nyt on vaimo ja lapsi syntyy pian. Työelämässäkin hän on ollut. Hän on oppinut paljon. Tukea hän saa uskovilta ystäviltänsä, vaimolta ja Jumalalta. Nyt hän on 35 vuotta. Hän ymmärtää, että Jumala ei "kattele" sormien läpi, vaan vaatii yrittämistä parempaan. Ihminen ei muutu ellei sydän muutu, ja Jumala sanoo: mene, äläkä enää syntiä tee. Hänen elämänmallinsa on Jeesus ja opettelemista on paljon. Tässä on jo vuosia mennyt päihteettömästi tällä uudella tiellä, kertoo hän.

Kohde 4.

Hän syntyi vanhempien kannalta vaikeaan tilanteeseen. Isä oli lahjakas näyttelijä, mutta äidillä oli mielenterveysongelmia, jotka selkeästi vaikuttivat hänen todellisuuskäsityksensä hahmottamiseen. Isä kuoli lapsen ollessa noin 2 -vuotias. Äiti oli sekä mielenterveysongelmainen että päihdeongelmainen. Äidin sairaudesta johtuen hänellä oli 11 sijoituskotia kolmeen ikävuoteen mennessä. Lapsi kiersi sukulaiselta sukulaiselle. Hän sai sitten kasvatuskodin ja kävi koulua. Hän oppi kiintymäänkin uusiin vanhempiinsa, mutta kasvatuskodin normeihin nähden hän koki itsensä poikkeavaksi, eikä yhteys tullut riittävän läheiseksi. Koulua hän kävi ja menestyi hyvin. Urheilu oli lähellä hänen sydäntään. Itse hän on miettinyt omaa problematiikkaansa ja tullut ajatukseen, että hän on saattanut olla ADHD -oireyhtymää poteva, vaikka sitä ei diagnosoitu. Asiaa ei silloin tunnettu. Hän on ollut vilkas lapsi ja kokenut itsensä ulkopuolisena, joten hänen piirteensä ovat saattaneet sopia siihen. Asenteeltaan hän oli kiltti, ei kiusannut toisia, eikä tullut kiusatuksi. Hän kävi keskikoulun loppuun. Kouluaikana hän jo kertoi olleensa epäsosiaalinen, hän valehteli, varasti ja käyttäytyi muuten epäsosiaalisesti. Mitään tukea tai apua tilanteisiin ei koulusta saanut. Lastensuojeluviranomaiset valvoivat hänen elämäänsä. Hän joutui koulukotiin. Kasvatusvanhemmat lopulta hylkäsivät hänet, kun eivät enää jaksaneet. Se oli hänelle raskas isku. Hän meni vapaaehtoisena sotaväkeen ja päihteiden käyttö alkoi noin 17-vuotiaana. Mukana olivat alkoholi ja huumeet. Vankilakierre alkoi. Rikoksiin hän syyllistyi siksi, että päihteiden hankkimiseen tarvitsi rahaa ja hän sai sitä tekemällä rikoksia. Väkivaltarikoksia hänellä ei ollut. Hänen elämäänsä on sisältynyt matkustamista ja seikkailua.

Hän on perinyt biologisilta vanhemmiltaan luovan lahjakkuuden ja ollut lahjakas musiikissa, laulanut lauluduuossa. Tuli levy ja hän kiersi 5 vuotta esiintymislavoilla. Vankilassa ollessaan hän voitti WSOY:n järjestämän kirjoituskilpailun, on toiminut toimittajana ja julkaissut kirjoja.

Nyt hän on ollut 10 vuotta raittiina. Häntä kannustaa raittiuteen tieto siitä, että kun pyysyy raittiina, ei tarvitse menettää vapauttaan, eikä tarvitse kärsiä kivuista, vankilan rajoituksista, eikä päihteen aiheuttamista ongelmista. Hän tahtoo olla vapaa. Hän tahtoo niin. Vähän yli 60-vuotiaalla on vielä paljon elämää jäljellä. Hänellä on vaimo, joka tukee häntä hyvään elämään. Hän toimii johtavassa tehtävässä yhdistyksessä, joka tukee vankilasta vapautuvia vertaistukea antamalla sopeutumaan yhteiskuntaan. Nyt häneltä vaaditaan raittiutta,

vastuullisuutta, täsmällisyyttä, rehellisyyttä ja oikeamielisyyttä. Hän on saanut osakseen arvostusta.

Kohde 5.

Hän on perheeseen syntynyt lapsi, jonka vanhemmat olivat vastuullisia ihmisiä. Jostakin syystä hän alkoi käyttää päihteitä noin 13 - 14 vuotiaana, liittyi jengiin 16 – 17-vuotiaana ja joutui linnaan 20-vuotiaana. Varsinainen kova rikollinen hän ei kuitenkaan ollut, vaikka olikin linnassa useita kertoja. Ja vaikka hänellä joku pahoinpitely olikin, hänet oli helpompi luokitella nakkivarkaaksi. Selvin päin hän ei tehnyt rikoksia ja päihteet oli aina mukana kuvioissa. 34-vuotiaana hän oli Kyläsaassa puliukkona ja asui 6 kk roskalaatikossa. Hän ei päässyt edes "liekkimajaan" eli päihdeongelmaisten yömajaan, kun oli saanut sinne porttikiellon. Häntä ei hyväksytty mihinkään. Raitiovaunuunkaan häntä ei huolitettu, että olisi päässyt keskustan sosiaalivirastossa käymään.

Mutta sitten kaveri otti mukaan autoonsa hänet ja vei hoitokotiin. Hän oli niin huonossa kunnossa, ettei kyennyt nukkumaan sisätiloissa sängyssä, vaan piti nukkua patjalla lattialla. Kun tuntui, että se sänky kummallisesti heilui... Viikon päästä jopa maistui ruoka. Kävelemäänkin piti opetella, kun kävelytaito oli mennyt ja kävely oli katkokävelyä. Siitä alkoi raitistuminen. Uusi asenne alkoi, se oli kesä-heinäkuun vaihteessa 1992. Hän raitistui. Hän rakastui AA-ryhmään. AA-han. Eikä rakkaus ole kadonnut vieläkään. Se on ryhmä, joka aina osoittaa rakkautta takaisin. Se ottaa aina vastaan. Eli aina löytyy joku AA-ryhmä, josta saa tarvitsemansa tuen. Vanhemmat ovat olleet kyllä hyviä, mutta heidän varakkuutensa saattoi olla este kontaktin muodostumiselle, sillä lastenhoitaja oli lastenhoidosta vastuussa ja vanhemmat olivat liian usein muualla kuin tavoitettavissa. Silti kontakti vanhempiin on säilynyt. Nyt etenkin on suhde hyvä. Koulu jäi kesken. Hänet erotettiin koulusta, kun hän rikkoi ikkunan. Koulun taholta ei mitenkään autettu sosiaalistumaan. Poliisi kävi kouluaikana joskus jotain kertomassa koulussa. Ei muuta. Myöhemminkään hän ei jatkanut opiskelua. Hän rakastui myös naiseen ja yhdessä he perustivat hoitokodin, josta tuli yhteisö. Tunteet ovat alkaneet elää ja se on tuntunut ihanalta. Hän on syvällisesti perehtynyt johtamiseen, saanut toimitusjohtajakoulutuksen ja luonut suhteita sosiaalisiin työntekijätahoihin. Työssä hän on onnistunut hyvin. Mielestäni erinomaisesti. Kun hän lähtee lomalle, hän lähtee toiseen maahan, paikkaan, jossa tietää, että toimii myös AA-ryhmät. Itsensä hoitaminen on ehdottoman välttämätöntä, hän sanoo. Työntekijät ja asiakkaat kunnioittavat häntä toverina ja johtajana.

Kohde 6.

Hänen perheeseensä kuului 3 lasta ja vanhemmat. Hän on lapsista vanhin. Työläisperheen elämä oli vaikeata. Isä oli rakennustyömies ja äiti oli leipomotyöntekijä. Isä oli ankara ja kuritti kovalla kädellä. Isän ääriivasemmistolaisuus oli tunnettua ja lapsena hän joutui ympäristön taholta leimatuksi. Nuorukainen jäi orvoksi, sillä isä kuoli jo, kun poika oli vasta 15 vuotta. Alkoholista tuli kompastuskivi. Hän oli uhmakas nuori ja jo nuoresta alkoi pitkä ja raskas rikolliseksi kasvamiskausi sekä vankila- ja päihdekierre. Vankilasta vapautumisen jälkeen alamäki ja juominen jatkuivat. Myös raha-asioiden hoidossa oli vaikeuksia, oli sopeutumisvaikeuksia ja hän tarvitsi tukea, jota kuitenkin ei helposti ottanut vastaan.

Koulussa alkoivat jo ongelmat. Tupakanpoltto alkoi jo silloin, pinnaamista koulusta esiintyi, rangaistuksia tuli ja hän rikkoi koulun sääntöjä. Kouluaikana hän hakeutui epäsosiaaliseen seuraan, kun tunsikin olevansa yksin. Kotona ei oltu rakkautta osoitettu, joten tunteiden ilmaisu oli vaikeata. Mutta sitten tapahtui jotakin. Kovan rikollistaustan jälkeen hänen elämässään tapahtui käännekohta. Oma käytös aiheutti hänessä itsessään häpeän tunteen ja hän päätti yrittää päästä alkoholista ja rikoskierteestä eroon. Hänessä heräsi tahto selviytyä vaikeuksistaan. Hän haki apua ja hän sai apua.

Joitakin vuosia kesti sopeutuminen uuteen, parempaan elämään, mutta se onnistui. AA:n tuki on auttanut uusien elämäntapojen säilyttämisessä. Hän on ponnekkaasti ja osaavasti ryhtynyt auttamaan toisia päihdeongelmaisia, saanut yhteiskunnalta tunnustusta ja auttanut selviytymisessä henkilöitä, jotka puolestaan ovat omilla tahoillaan ryhtyneet auttamaan yhteiskunnassa ongelmiin joutuneita. Hän on nyt 60 vuotta. Ja hän on todennut, että kun auttaa muita, se tukee omaa jaksamista. Elämäkumppani on ollut tukena ja tehnyt pitkään yhdessä työtä päihdeongelmaisten auttamiseksi. Nyt vaimo on muuttanut toiseen maahan, mutta käy Suomessa. Hän on toiminnanjohtajana yhdistyksessä, jossa vaimo toimii yhdistyksen puheenjohtajana.

(Hyväri, Susanna: Vallattomuudesta vastuuseen 2001, 31).

Kohde 7.

Hänellä on ollut päihderiippuvuusongelmaisen elämäntausta ja myös on vankilatuomioita. Hän on kokenut, että tukea on elämässään tarvinnut. Hänellä on ollut kokemus, että tunne-elämässä on ollut vaikeuksia, eikä ole kyennyt siten tunteitaan hallitsemaan kuin olisi ehkä pitänyt. Aina ei ole ollut väliä sillä, miten itse elää, eikä ole ollut tarvetta huolehtia

itsestensä. Hänestä on tuntunut, ettei ole saanut kotoa riittävästi tukea ja rakastettuna olemisen tuntemus on jäänyt kokematta. Siksi ei ole osannut rakkautta osoittaa.

Riippuvuutta vastaan hän ei ole taistellut ja elämäntavat ovat olleet spontaania toimimista ajattelematta mitä siitä seuraa. Elämäntavat ovat aiheuttaneet siksi ongelmia.

Oli vaihe, jolloin haimatulehduksen vuoksi hän oli kuoleman vaarassa. Se oli tilanne, jolloin hän tarkasteli uudelleen omaa elämäntaitoaan ja päätti tehdä elämäntaidon opiskelussa uuden aihevalinnan. Tämän vaiheen voi nähdä hänen elämänsä käännekohtana. Itse hän ei muista tapahtuneen mitään varsinaista käännekohtakokemusta. Tietynlaisia sopeutumisongelmia hän on kokenut ja mahdollisesti ne ovat aiheuttaneet päihteiden käyttöä. Tällä hetkellä hän haluaa säilyttää terveytensä, sillä nyt hänellä on tunne, että vielä ei voi kuolla. Poikansa on vielä liian nuori menettämään isänsä ja hän haluaa olla tukena poikansa elämässä.

Kouluaikana hänellä jo oli ongelmia. Oli päihdeongelmia, tupakointia ja alkoholin käyttöä. Esiintyi koulusta pinnaamista ja tuli rangaistuksia.

Tällä hetkellä hänellä on tunne, että hän pystyy hallitsemaan elämänongelmiaan, jos hänellä on siihen halua. Ja hänessä on herännyt tahto muuttaa elämäntapojaan terveellisemmiksi ja paremmiksi.

Tukea hän käy hakemassa AA-ryhmästä. Kun hän tekee päihdealan työtä, hän voi auttaa päihdeongelmaisia selviytymään ja se auttaa myös häntä itseään pitämään huolta itsestään. Auttaa auttamaan itseään, kun auttaa toisia. Hän on opiskellut omaa päihdealan ammattiosaamistaan Euroopassa ja on nyt 61 vuotta.

Kohde 8.

Hän on suuren perheen lapsi. Hänellä on myös itsellään vaimo ja monta lasta. Isä oli taiteellinen ihminen. Hän itse kokee, ettei ole saanut rakkautta osakseen, vaikka isän mielestä hän oli perheessä saanut huomiota ja häneen asetettiin toiveita. Toisaalta voi ajatella, että rakkauden kohde oli Jumala, he olivat Jumalan rakkaita ja perheen jäsenet ovat jääneet tunteiden kohteena toinen toisensa kesken sivulliseksi. Hän oli musikaalinen ja sai musiikkiopetusta. Perheen elämä oli ajoittain hyvinkin köyhää. Isä oli päihderiippuvuusongelmainen ja tilanteet olivat köyhyyden vuoksi välillä niin vaikeita, että

oli aika, jolloin lapset oli lastenkotiin sijoitettu ja vanhemmat saattoivat asua ajoittain jopa teltassa. Sitten isä etsi itselleen apua, hän kävi AA:ssa ja huusi avuksi Jumalaa. Ja hän sai päihdeongelmansa hallintaan.

Vanhempien uskoon tulemisen jälkeen tapahtui paljon. Perheessä oli ongelmia, lähinnä taloudellisia, jotka vaikuttivat tilanteisiin. Kun Jumala oli kaikessa mukana, tuntui perheenä vaikeuksista huolimatta helpommalta kestää ongelmia, kun saattoi kääntyä Jumalan puoleen. Silti lasten elämä saattoi tuntua sivullisen elämältä. Yhä vanhemmat kamppailivat. Yhä isä oli päihdeongelmainen, vaikka alkoholi olikin perheestä pois. Ulkopuoliset kunnioittivat Jumalan miestä ja siten vaikeudet kääntyivät voitoksi, kun vaikeudet saattoi ymmärtää Jumalan keinoiksi kasvattaa uskon hengessä.

Mitään varsinaista omaa päihdeongelmaa ei hänellä ole koskaan ollut. Mutta hän on elänyt päihdeongelmaisessa kodissa ja nähnyt ongelman aiheuttaman ahdistuksen perheessä. Elämässä ongelmia on ja kypsymistä tapahtuu, kun joutuu vaikeuksia voittamaan. Hänkin kokee, että hänen elämässään on käännekohta ollut ongelmiin suhtautumisessa. Omassa elämässään hän on ollut vaiheessa, jolloin hän halusi muuttua ja halusi erityisesti toimia niin, että elämä on Jumalan tahdon mukaista. Nyt hän on 56 vuotta.

Kouluaikana myös hän rikkoi sääntöjä, mutta asiaa ei huomattu. Hän ei kokenut saaneensa kotoa tukea riittävästi, jotta kouluasiat olisivat sujuneet paremmin. Koulussakaan kukaan ei auttanut, mutta ei hän apua pyytänytäkään. Syynä ehkä oli se, että kotona hän sai väkivaltaista kohtelua osakseen, isä kuritti lapsia väkivaltaisesti ja siksi ei ehkä lapsena uskaltanut apua pyytää.

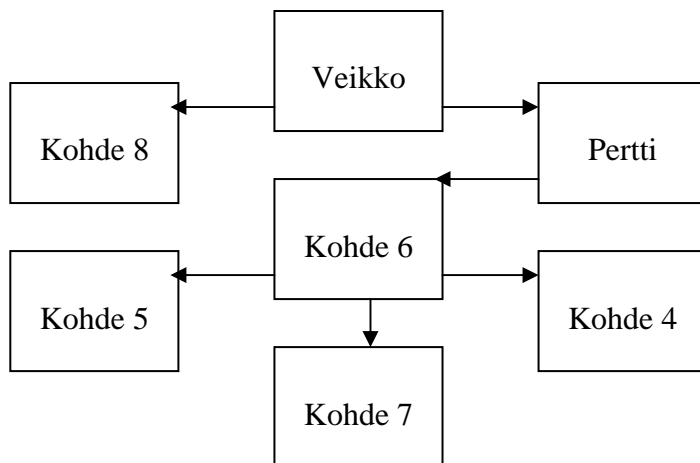
Tällä hetkellä hän saa tukea ystäviltä ja perheeltä. Hän käy uskonnollisissa ryhmissä ja ymmärtää, että hän kykenee itse omia elämäntapojaan ohjaamaan ja hallitsemaan. Hän on toiminut kirkollisissa työtehtävissä ulkomailla ja Suomessa ja tekee työtä moniongelmaisten auttamiseksi. Heidän joukossaan on myös päihdeongelmaisia. Auttamistyö on hänen elämäntehtävänsä. Hän toimii toiminnanjohtajana vapaaehtoistyöyhteisössä ja saa siitä toimeentulonsa. Työn tekemisestä hän saa elämäänsä henkisesti tukea ja voimaa.

2.2 Selviytymisen sanoma on edennyt henkilöltä toiselle

Tässä kuvio 2:ssa tarkastellaan auttamisen kiertoa, sitä, miten tämän kohderyhmän henkilöt ovat auttaneet toinen toistansa. Asian voi nimetä ilmaisulla "selviytymisen sanoma"

Kuviossa on kohderyhmään kaksi läheisesti liittyvää henkilöä, jotka eivät kuulu kohderyhmääni haastateltavina. He ovat kaksi julkisuudessa esiintynyttä henkilöä, joiden merkitys kohderyhmääni edustavassa päihdetyössä on uraauurtava. "Veikko" on pannut alulle tämäntyyppisen yksityisen päihde- ja auttamistyön. Hän on kutsunut siihen mukaan poikansa, joka jatkaa työtä. Veikko ("Sillä minun oli nälkä" 2004, 87) on kutsunut mukaan myös "Pertin" (Hyväri S. 2001, 32, ja Purhonen, P. 1988. Lähellä), joka toimi omalla tahollaan ja työ uusin toimihenkilöin jatkuu yhä. Pertti antoi tukensa edelleen kohteelle 6 (Hytönen M. 1995, 80), joka toimii yhä omalla tahollaan. Kohde 6 antoi tukensa kohteelle 5 (Hytönen M. 2003, 81) ja kohteelle 4 (Hytönen M. 2003, 99), jotka molemmat tekevät työtä johtajina. Kohde 6 on tukenut kohdetta 7, joka tekee ammattiosajana työtä laitoksessa, jota kohde 6 johtaa.

Kuvio 2. Selviytymisen sanoma

2.3 Yksityinen sosiaalityö

Tässä kuvattu avunannon kierto on ollut yhteiskunnallisesti merkittävä tapahtumasarja. Se on ollut urauurtava tapahtumasarja. Sen avulla on voitu havaita, että yhdistysten kautta tapahtuva sosiaalityö julkisen sosiaalityösektorin rinnalla on osoittautunut käytännössä toimivaksi.

Tämänlainen sosiaalityö on onnistunut myös vertaistukityönä, jolloin kouluttautuminen työhön on voinut tapahtua kokemuksen kautta, eikä vain opiskellen yliopistossa tai korkeakoulussa. Työolosuhteet on voinut luoda itse. Työntekijät ovat saattaneet jo peruskouluaikana olla epäsosiaalisia ja myös aikuisena päihde- ja vankilakierteessä. Silti henkinen muutos on ollut mahdollinen. Työhön ryhtyminen on edellyttänyt nk. parannuksen tekoa, entisistä tavoista luopumista ja sitoutumista sosiaalisen elämän sääntöihin. Mukana on sekä sosiaalialalle koulutettuja työntekijöitä että kouluttamattomia, vertaistuen tavalla työtä tekeviä.

Työn onnistumiselle ei ole ollut esteenä elämäntavoista pois jätetty, menneisyyteen jäänyt esim. rankka rikollinen tausta ja syvälle vajonnut alkoholismi. Kun sitä ei ole enää, nämä henkilöt ovat onnistuneet kouluttamattominakin hyvin esimerkiksi laitosjohtajina. Yhteistyö sosiaalisesta elämänpiiristä mukaan tulleiden kanssa on sujunut, kun molemmat osapuolet ovat hyväksyneet toisensa työtovereiksi.

3 TUTKIMUSONGELMA

Tutkimusongelma, johon etsin vastauksia:

Päihderiippuvuusongelmasta selviytyneiden kouluajan kokemusten yhteyksiä ongelmaproblematiikkaan ja selviytymiskokemuksia.

Olen pyrkinyt selvittämään päihderiippuvuusongelmasta selviytyneiden selviytymisen syitä, jotta kouluajan kokemusten yhteys ongelmaproblematiikkaan tulisi esiin.

Olen etsinyt tekijöitä, jotka tutkimusaineiston pohjalta ovat vaikuttaneet selviytymisprosessiin.

4 TUTKIMUKSEN PERUSTEITA

4.1 Tutkijan taustatiedot

Kiinnostukseni on suuntautunut elämänvalinnoissani ja kokemushakuisuudessani ihmisen henkiseen kasvuun ja siihen vaikuttaviin tekijöihin. Opintoissani olen halunnut saada tietoa, jolta pohjalta voi ymmärtää ihmistä, hänen valintojaan, piirteitään ja ominaisuuksiaan.

Ihminen kokonaisuutena on kiinnostanut minua. Olen halunnut toimia lähellä ihmistä, ohjata ja opastaa häntä vaikeuksissa ja tukea häntä erilaisissa arkielämän tilanteissa. Minusta on ollut kiinnostavaa oppia tuntemaan ihmisen piirteitä eri ikäkausina. Työtä olen tehnyt jonkin aikaa opettajana. Erityisongelmaisten sekä nuorten että aikuisten parissa tekemäni työ on kiinnostanut minua. Aikuisten kanssa sosiaalityöntekijänä olen perehtynyt päihdeongelmaan sosiaaliterapeuttina.

Päihderiippuvuusongelmat ovat ongelmatyypiltään ihmiselämää suorastaan tuhoavia. Riippuvuus voi sitoa ihmisen ellei hän huomaa kiinnittää huomiota omaan tapaansa toimia. Sellaisissa elämänvaiheissa, jolloin ihmisen elämänhallintaan vaikuttavat voimakkaat tunnekokemukset, surut ja pettymykset, olisi erityisen tärkeitä osata itseään hoitavia keinoja. Ihmisen elämään tuo turvallisuutta itsensä tuntemaan oppiminen ja sellaisten asenne- ja toimintatapojen tietäminen, joiden avulla voi itse itseään auttaa.

Uskon, että mikäli kouluaikana jo lapsi saa sopivalla tavalla tietoa riippuvuusongelmien vaikutuksesta ja vaarallisuudesta, on mahdollista, että hän omaksuu asiasta tietoa kasvatukseen joustavasti kuuluvana asiana. Kun tilanteet myöhemmin tulevat eteen, hän tunnistaa ne, eikä mitään rajuja, elämänhallintaan tuhoavasti vaikuttavia ratkaisuja ehdi tapahtua.

Olen vakuuttunut, että jo tilanteita ennakoiden voi pitää huolta itsestään ja tukea myös toisia silloin, kun siihen on mahdollisuus. Kun ymmärtää itseään, on helpompi ymmärtää toista ihmistä.

Elämäntapojen ja elämänmallien analysointi ja sen kautta pyrkimys syvälliseen ymmärtämiseen siitä, miten voi elämään vaikuttaa, antaa keinoja toimia sekä ammattityössä että lähipiirissä.

4.1.1 Ihmis- ja todellisuuskäsitys

Tutkija joutuu pohtimaan, millaiselle ihmis- ja todellisuuskäsitykselle hän rakentaa tutkimuksensa. Lähtökohtana on, että ihminen omaksuu tietoa kokemustensa kautta. Tutkimuksen tehtävä on pyrkiä ymmärtämään ihmismielen prosesseja ja ihmisen tekoihin vaikuttavia tekijöitä. Tutkija pyrkii avoimeen vuorovaikutukseen tutkittavan kanssa. Mitä paremmin hän onnistuu asettumaan tutkittavan asemaan, sitä luotettavampia tulkintoja tutkija voi tehdä. (Syrjälä ym. 1994, 77). Olen pyrkinyt tutkimuksessani saamaan tietoa, minkä tutkittava kokemustensa kautta on voinut esittää. Olen pyrkinyt avoimeen, keskinäistä ymmärtämistä tukevaan vuorovaikutukseen.

4.1.2 Tieteenfilosofinen taustasitoumus

Tieteenfilosofinen taustasitoumus sisältää tutkimusmenetelmän valinnan. Jotta tulkinta voi tulla oikeaksi, täytyy menetelmien valinnan olla tarkoituksenmukainen. (Syrjälä ym. 1994, 74)

Olen pyrkinyt valitsemaan menetelmäni siten, että mahdollisimman selkeästi olen kyennyt muodostamaan käsityksen siitä, miten tutkittavat ovat saaneet hallintaan oman riippuvuusongelmansa ja onko riippuvuuden syntymisellä ollut mahdollisesti jonkinlaisia yhteyksiä kouluajan ongelmaproblematiikkaan.

Ontologiset taustasitoumuskäsitykset koskevat olettamuksia ihmisen kasvatuksen ehdoista ja mahdollisuuksista. Ontologia esittää näkemyksiä, miten ymmärrämme olemassaolomme ja sosiaalisen maailmamme. Jotta olen voinut ymmärtää tutkittavieni mahdollisuuksia ymmärtää omia mahdollisuuksiaan elämässään, olen pyrkinyt valitsemaan sellaisia

tutkimusmenetelmiä, joiden kautta on voinut saada siitä käsityksen. (Syrjälä ym. 1994, 74, 77)

4.2 Tutkimusote

Tarkastelen tutkimustani sekä fenomenologisen että hermeneuttisen tutkimusotteen näkökulmasta.

Osallistuvan tutkimusotteen soveltamista tutkimuksessa on merkinnyt, että etnograafinen näkökulma tulee selkeästi esiin ja olen pyrkinyt ymmärtämään tapahtumien merkitystä olemalla mukana tapahtumassa yhtenä osallisena (Syrjälä ym.1994, 69).

Fenomenologisen tutkimuksen periaatteena on, että ilmiötä tarkastellaan ilmiönä itsenään (Hankamäki 2003, 36). Tällöin ymmärrystä pidetään intuition eikä teoreettisen tarkastelun tuloksena (Satulehto 1992). Fenomenologinen ajattelu korostaa ihmisen yhteisöllisyyttä. Jokainen ihminen saa vaikutuksia ympäristöstä, kulttuurista ja muista ihmisistä. Eri kulttuurit ja yhteisöt ohjaavat erilaisiin käyttäytymistapoihin. (Laine 2001, 28) Fenomenologinen näkökulma näkee sekä tutkijan että tutkittavan ainutlaatuisina merkityksen luojina, jolloin tutkimuksen kysymykset ja vastaukset voivat saada erilaisia merkityksiä (Lehtovaara 1993, 17. 29). Tutkittava on saanut estämättä vastata oman näkemyksensä mukaan haastattelutilanteessa. Tällöin hän on saanut vastata siten kuin itse on kysymyksen ymmärtänyt, omasta näkökulmastaan.

Hermeneutiikassa selittäminen tarkoittaa ilmiöiden merkityksien oivaltamista. Ymmärtäminen on tulkintaa, joka etenee kielen ilmaisuista sosiaaliseen todellisuuteen. Todellisuus on olemassa ihmisten ajatusten ja ihmisten tekojen tuottamissa merkityksissä. Ilman ajatusten ja tekojen tavoittamista todellisuutta ei voi ymmärtää. Hermeneuttinen kehä, jonka avulla todellisuutta pyritään ymmärtämään, on ymmärtämisen omaan kehämäiseen rakenteeseen perustuvaa (Syrjäläinen & Eronen & Värrä 2007, 64).

Tutkimuksessani olen pyrkinyt avoimesti, ilman omia ennakkoluuloja kuulemaan tutkittavien vastauksia ja pyrkinyt luomaan sellaisia tutkimustulkintoja, jotka muodostavat mahdollisimman ymmärrettävän kokonaiskuvan vastauskokonaisuudesta. Tarkoitukseni on

ollut kuunnella tutkittavien mielipiteitä ja muuttaa sen mukaan omaa tulkintaa kuin vastaukset ovat antaneet aihetta.

4.3 *Kvalitatiivinen tutkimus*

Kvalitatiivinen tutkimus on yleistynyt suomalaisessa kasvatustieteessä jo 1970-luvun lopulta. Varsinaisesti tutkimustehtävä sinällään vaikuttaa siihen, valitaanko menetelmäksi juuri kvalitatiivinen tutkimuksen menetelmä, jolloin samassa tutkimuksessa voi yhdistää useampia kvalitatiivisia tutkimisen tapoja. Erilaiset tutkimusotteet ja tutkimuksen kohteen lähestymistavat voivat mennä päällekkäin.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston analyysi on tärkeä. Tärkein tavoite on ihmisen ymmärtämyksen lisääminen. Tällöin tutkijalta edellytetään perehtyneisyyttä tutkittavaan kohteeseen, jotta hän kykenee yhdistämään kokemuksesta tulkittavan aineiston teorian tietoon ja rakentamaan tutkimustehtävänsä kannalta uudenlaista tietoa ja uusia, ymmärrystä lisääviä yhteenvedoja, uudenlaista kokonaiskuvausta. Kvalitatiivisen tutkimuksen analyysi- ja tulkintavaiheessa kokoon saadun aineiston vertauskuvallisena kuvauksena voidaan käyttää sellaisia sanoja kuin "palapeli" tai "tilkkutäkki". (E Syrjäläinen & A Eronen & V-M Värri, toim. 2007, 7-10)

4.3.1 Merkitys

Laadullisessa tutkimuksessa ilmaisun merkitys paljastuu usein vasta asia- ja tilanneyhteydestä. Ilmaisun merkitys riippuu sekä tutkimushenkilöstä että tutkijasta. Tutkija ymmärtää ilmaisun merkityksen oman asiantuntemuksensa avulla. Mikäli tutkija tiedostaa oman viitetaustansa hyvin, hän voi tavoittaa tutkimushenkilön tarkoittaman asian merkityksen. Aina on olemassa kuitenkin tietynlainen subjektiivinen piirre tulkinnessa. Mutta kun tutkija sen ymmärtää, se ei haittaa tulkitsemista. Tutkija voi ikään kuin elää uudelleen tutkimushenkilön tilanteen. Siihen auttaa tutkijaa hänen oma kokemustaustansa, mikä auttaa ymmärtämään tutkittavaa ja hänen lähtökohtaansa.

Pelkkä teoreettinen perehtyneisyys ja tilanteen yhteyksien tunteminen ei aina tutkijalle riitä, vaan hänen on osattava erottaa asiayhteyksien vivahteita. Kasvatustutkija Elliot Eisner on

rinnastanut tieteellisen ja taiteellisen tulkitsemisen. Hänen mielestään pitää painottaa tulkinnan kokonaisvaltaista luonnetta ja tutkijan subjektiivista, sisäistettyä asiantuntemusta. (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen, Saari 1994, 124 -125)

4.3.2 Pyrkimys

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään tekemään aineistosta löytyneet merkitykset ymmärrettäviksi. Aineiston merkityksen tulkintaa seuraa johtopäätösten teko niistä asioista ja suhteista, joissa tutkimushenkilöiden käsitykset tutkittavasta asiasta ovat erilaiset.

Laadullisessa tutkimuksessa asioita ei pyritä asettamaan riippuvuuden tai syyn ja seurauksen suhteeseen niiden yhdessä esiintymisen eli toiminnallisen yhteyden perusteella. Ontologinen yhteys voi silti asioiden välillä näkyä todellisen tapauksen analyyttisen kuvauksen avulla.

4.3.3 Tavoite

Laadullinen tutkimus tavoittelee ihmisen toiminnan ja ajattelun ymmärtämistä. Siinä mielessä ymmärtäminen on selittävää, että sen avulla halutaan osoittaa, mistä henkilöiden käsitysten erilaisuudessa on kysymys.

(Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen, Saari 1994, 125 - 126)

4.3.4 Tapaustutkimus

Ihminen on arkielämässä aina ollut kiinnostunut erilaisista tapauksista. On ollut jännittävää kuulla tapauksista ja ymmärtää, mitä on tapahtunut. On tavallisia tapauksia ja toisistaan erottuvia tapauksia. Myös tieteen aloja tapaukset ovat kiinnostaneet. Esimerkiksi sosiaali- ja kehityspsykologiassa, lääketieteessä ja kasvatustieteessä puhutaan tapaustutkimuksesta.

Tällöin kiinnostus kohdistuu ympäristössä tapahtuvaan käytännön toimintaan. Se voi olla jokin yksittäinen toiminta tai jokin tapahtumaketju, joka tapahtuu jossakin tietyssä ympäristössä toimivien yksittäisten ihmisten tai ihmisryhmien arkielämässä. Tavoitteet ja toteutukset tutkimisessa vaihtelevat. Kuitenkin yhteistä on, että tutkittavasta tapauksesta monilla eri tavoin hankitut tiedot kootaan ja tutkitaan.

Yhtenäistä tapaustutkimuksen määritelmää ei ole mahdollista esittää. Kirjallisuudessa esitettävät määritelmät ovat yleiskuvauksellisia.

(Syrjälä, Ahonen, Syrjäjäinen, Saari, 1994, 10 - 11)

Voidaan kuitenkin sanoa, että tälle tutkimukselle on tyypillistä joustavuus ja monipuolisuus. Käytössä on useita tiedonhankintamenetelmiä. (Saarela-Kinnunen & Eskola 2001,168) Erilaisia tapaustutkimuksia ovat muun muassa etnografinen ja kvalitatiivinen tutkimus, evaluaatiotutkimus, toimintatutkimus ja elämäkertatutkimus. Tämän kvalitatiivisen tapaustutkimuksen tutkimusote on fenomenologinen eli tutkimus on fenomenologinen tapaustutkimus, joka pyrkii syvälliseen ymmärtämiseen kokemusten ja teorioiden kautta.

Yin (1983, 23) tarkoittaa tapaustutkimuksella "empiiristä tutkimusta, joka monipuolisia ja monilla eri tavoin hankittuja tietoja käyttäen tutkii nykyistä tapahtumaa tai toimivaa ihmistä tietyssä ympäristössä".

Tapaustutkimuksessa otetaan huomioon tutkimuskohteen kokonaisuus, jolloin ympäristö on mukana tarkastelussa. Tutkija ja tutkittava ovat vuorovaikutuksessa keskenään, mikä on olennainen tekijä tutkimusaineistoa koottaessa. Lähtökohtana on yksilöiden kyky tulkita inhimillisen elämän tapahtumia ja muodostaa merkityksiä maailmasta, jossa he toimivat. Tapaustutkijaa kiinnostavat ne merkitykset, joita tutkittava antaa toimintoilleen omassa ympäristössään. Tuloksia on mahdollista yksilöllistää ja niiden avulla voi pohtia omia kokemuksiaan ja oppia.

Kvalitatiivinen tapaustutkimus kohdistuu enemmän prosessiin kuin tuotteeseen, koko ympäristöön, eikä siitä eristettyihin yksittäisiin muuttujiin, uuden oivaltamiseen eikä aikaisempiin tutkimuksiin pohjautuvien näkemysten vahvistamiseen. (Syrjälä, Ahonen, Syrjäjäinen, Saari, 1994, 11 - 18)

5 TUTKIMUKSEN KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ, AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA JA ASiantuntijakirjallisuutta

5.1 Keskeisiä käsitteitä

Käyn läpi tutkimusaiheistoon liittyviä käsitteitä, joita olen selventänyt Mirja Kalliopuskan Psykologian sanaston mukaan, julkaisija Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki.

ADDIKTIO, fyysinen ja / tai psyykkinen riippuvuus lääkkeestä, huumeesta, alkoholista

ELÄMÄNTILANTEIDEN HALLINTA, toimintapyrkimys(uudelleenajattelu, positiivinen ajattelu, strategian valinta, keskustelut, hallintakeinot, kehittyneet defenssit) selviytyä eri elämäntilanteiden psykologisista, sosiaalisista ja taloudellisista haasteista

EMPATIA, toisen asemaan eläytyminen

HALLINTAKEINO, selviytymiskeino, > keinot

ITSEHALLINTA, itsensä kontrollointi siten, että yksilö ei anna ulkoisten paineiden vaikuttaa itseensä

ITSETUNTO, persoonallinen tunne siitä, kuinka arvokas, tärkeä, hyvä ja kyvykäs yksilö on, itsetuntoon vaikuttavat sekä omat että muiden arvioinnit (mielipiteet), arvostukset, hyväksyntä

KASVUVOIMA, humanistisen psykologian teorioissa synnynnäiseksi oletettu kasvupyrkimys kohti itsensä toteuttamista

KOHEESIO, ryhmän (esim. perhe, työryhmä) kiinteys

KONTAKTI, kosketus; yhteys johonkin, esim. katsekontakti

KOULUKIUSAAMINEN, toistuvan fyysisen tai psyykkisen kärsimyksen tuottaminen oppilaalle koulussa, koulumatkalla tai myös kotona Internetin välityksellä; kiusaamiseen voi osallistua yksi tai useampia henkilöitä, ja se voi olla lyömistä, tönimistä, potkimista, nimittelyä, haistattelua, syrjintää tai Internet -uhkailua > pennalismi

KOULUKURAATTORI, peruskoulussa toimiva henkilö, joka kehittää kodin ja koulun yhteistyötä, pitää yhteyttä opettajien ja oppilaiden välillä sekä koulun ja muiden viranomaisten välillä

KÄYTÖSHÄIRIÖ, lapsuudessa ja nuoruudessa toistuva epäsosiaalisuus (varastelu, valehtelu, kodista karkailu, koulupinnaus), hyökkäävyys (ilkivalta, omaisuuden tuhoaminen, eläinräökkäys) ja uhmakas käyttäytyminen (fyysinen julmuus) tietoinen

KÄÄNNEKOHTA, vrt. Kalliopuska, M.: PÄÄTÖKSENTEKO, osin ja osin tiedostamaton prosessi, jonka tuloksena ihminen valitsee jonkin esillä olevista vaihtoehdoista

MALLIOPPIMINEN, mallin eli toisen ihmisen ilmeitä, eleitä ja käyttäytymistä seuraamalla ja sitä jäljittelemällä oppiminen; mallista oppiminen on myös havaitsemalla oppiminen; samastuminen malliin voi lisätä mallista oppimista; Albert Banduran 1961 luoma käsite

MINUUS, minätunne, minäkokemus; oman minuuden subjektiivinen elämys; minän elämyksellinen puoli, syntyy kolmen ensimmäisen vuoden aikana kehonkaavasta ja tunnesuhteesta, muokkautuu sen jälkeen yksilön identiteetin mukaan

MOTIIVI, vaikutin, syy, tarve, joka suuntaa toiminnan kohti päämäärää

MOTIVAATIO, motiivien muodostama elimistön sisäinen, dynaaminen kokonaisuus, joka tähtää päämäärään ja ohjaa toimintaa tiettyyn suuntaan; vaikutin; myös ympäristötekijät vaikuttavat motivaatioon; motivaatiopsykologia käsittelee ihmisen valintoja ja niiden taustalla olevia tekijöitä sekä valintojen merkitystä elämälle ja hyvinvoinnille

MUUTOS, vrt. Kalliopuska, M.: PÄÄTÖKSENTEKO, osin tietoinen ja osin tiedostamaton prosessi, jonka tuloksena ihminen valitsee jonkin esillä olevista vaihtoehdoista

OHJAAVA KASVATUS, kasvatustapa, jossa kasvattaja selittää ja perustelee, miksi lapsen pitäisi käyttäytyä tietyllä tavalla; induktiivinen kasvatustapa; ohjaus eri sanoin suunnataan lapsen kielellisen ymmärryksen mukaisesti perheen eri-ikäisille lapsille; kehittää mm. lapsen moraalitajuntaa

ONGELMANRATKAISU, ajattelun osa-alue; ongelman ratkaisuun tähtäävien toimintojen kokonaisuus; apuna käytetään arviointia, päättelyä, luovaa ajattelua ja päätöksentekoa; ongelmanratkaisun vaikeudet ilmenevät ennakkoinnin, suunnittelukyvyyn ja toiminnanohjauksen heikkoutena; vrt. luova ongelmanratkaisu

PÄIHDERIIPPUVUUSONGELMA, vrt. Kalliopuska, M.: ADDIKTIO, fyysinen ja / tai psyykinen riippuvuus lääkkeestä, huumeesta, alkoholista

RAKKAUS, vastavuoroinen ja dynaaminen attraktio, jota täydentävät verbaalinen ja nonverbaalinen intiimiys, kiintymys ja toisesta välittäminen; samalla moniulotteinen tunnetila, jonka ytimenä on yksilön kokemus siitä, että rakkauden kohde tyydyttää hänelle tärkeät tarpeet ja toiveet; useita lajeja: intohimoinen rakkaus, romanttinen rakkaus, kumppanuusrakkaus, lapsen rakkaus, vanhempain rakkaus ja lähimmäisenrakkaus

RYHMÄ, pienehkö joukko toisiaan lähellä olevia ihmisiä, jotka ovat tietoisia sekä omasta jäsenyydestään ryhmässä että siitä, keitä muita ryhmään kuuluu; ryhmän olemassaolo edellyttää sen jäsenten välistä vuorovaikutusta

SELVIYTYMISKEINO, hallintakeino, > keinot

SOSIAALISET TAIDOT, sosiaalistumisen kautta hankitut kanssakäymisen taidot, esim. empatia, tunteiden ilmaiseminen ja tunnistaminen, vastuunotto, jämäkkyys, keskustelu- ja neuvottelutaidot, ongelmanratkaisu- ja päätöksentekotaidot, itsekontrolli: koululaisten sosiaalisten taitojen opettamiseen on kehitetty erilaisia ohjelmia

SYYY, vrt. Kalliopuska, M.: MOTIIVI, vaikutin, tarve, motiivi, joka suuntaa toiminnan kohti päämäärää

TAHTO, vrt. Kalliopuska, M.: TAHDONALAISUUS, kyky valita vaihtoehtoisten toimintojen välillä ja kyky toimia oma-aloitteisesti; psyykkisiin ja motorisiin toimintoihin liittyvä ominaisuus

TUKI, vrt. Kalliopuska, M.: SOSIAALINEN TUKI, tuki, jota yksilö saa tai arvioi saavansa muilta ihmisiltä; tunnetuki, esim. kannustus ja suora apu ovat sosiaalista tukea

TUNNEÄLY, tieteellisesti vähän tutkittu käsitys sosiaalisesta älykkyydestä, arkikielessä yleistynyt Daniel Golemanin 1990-luvulla luoma käsite; tunneälyyn kuuluu mm. kyky havainnoida omia ja toisten tunteita, kyky hallita tunteita, kyky empatiaan ja muiden ihmisten ymmärtämiseen

TYÖ, vrt. Kalliopuska, M.: TOIMINTA, tavoitteeseen tähtäävä; yksilön motiiveja palveleva kokonaisuus

VASTUUNTUNNE, myönteinen velvollisuuden tunne; liittyy kehittyneisiin vastuuarviointeihin ja todelliseen vastuunottoon

VIEROITUSOIREET, alkoholin, huumeiden tai esim. unilääkkeiden käytön lopettamisesta aiheutuvat oireet; tällöin voi ilmetä fysiologisia häiriöitä mm. päänsärkyä, pahoinvointia, sydämentykytystä, hikoilua, vapinaa, heikotusta ja unihäiriöitä ja psyykkisiä häiriöitä mm. aistiharhoja ja ahdistusta

VOIMA, vrt. Kalliopuska, M.: KASVUVOIMA, humanistisen psykologian teorioissa synnynnäiseksi oletettu kasvupyrkimys kohti itsensä toteuttamista

VOIMATTOMUUDEN TUNNE, oma avuttomuus ja heikkoutta korostava tunne; ilmentää vieraantumista ja syntyy itsemääräämistä riistävässä tilanteissa, joissa yksilö ei voi vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin

VUOROVAIKUTUS, yksilön ja sosiaalisen ympäristön vastavuoroinen vaikutus toisiinsa; interaktio; toiminta määräytyy tämän vuorovaikutuksen perusteella ja ohjaa yksilön kehitystä
Mirja Kalliopuska 2005. Psykologian sanasto. Helsinki: Otava

5.2 *Aikaisempia päihdeongelmaan liittyviä tutkimuksia*

Etsin tutkimuksia päihdeongelmaisten kokemuksista. Oikeastaan en ollut kovin hämmästynyt siitä verbaalisesta kielenkäyttötavasta, minkä joissakin kohtasin. Puhuttelutapa oli alentava. Sanat "juopot, änkyrä ja viinapää" kuvaavat yleistä suhtautumisen asennetta. "Huumehörhöt" eivät ole alkoholisteja, mutta he ovat kaikki kuten tupakoitsijat ja lääkkeidenkin käyttäjät päihdeongelmaisia. Pohdin, miksi en löytänyt tutkimuksia, joissa olisi motivoitu enemmän auttamiseen. Onko asia siten ymmärrettävissä, että päihdehuoltoa ei nähdä riittävän tärkeänä, jotta siihen haluttaisiin rahaa käyttää? Onhan olemassa näkemys, että kuntien on säästettävä menojaan. (Niemi, J.1998, 291)

Etsin myös tutkimuksia, joissa olisi tutkittu, miten kouluajan kokemukset heijastuvat ihmisen tilanteisiin sitten myöhemmin, jolloin hänen pitää ratkaista ongelmia tai tehdä valintoja elämän vaikeissa tilanteissa. Kasvatuksessa hyvien tapojen juurruttaminen lapsen valintatietoisuuteen kuuluu perinteisesti vanhemmille. Koulusta on vastoin aikaisempaa asennoitumista tulossa nyt kuitenkin hyvää vauhtia kotien rinnalla toimiva kasvattaja. Koulu jakaa tietoa kovin monesta asiasta. Tällöin syntyy käsitys, että elämässä vaikeuksien voittamisen ja ongelmien ratkaisemisen osaamiseen voisi saada myös peruskoulussa opetusta. Olisi tärkeätä tässä mielessä luoda keinoja yhteydenpitoon myönteisessä mielessä kodin ja koulun välillä.

Koulukasvatukseen ja opettajan työhön liittyvää kirjallisuutta on runsaasti, mutta mainitsemiini asioihin on vaikeata kirjallisuudesta tukea löytää. Myös vanhemmille suunnattua kasvatuksellista kirjallisuutta on runsaasti. Jonkin verran löysin mielestäni nykyajan tarpeeseen suuntautuvaa kirjallisuutta vanhemmille lapsen ohjaamisessa ongelman käsittelyyn. Varsinaista opettajille suunnattua kirjallisuutta lasten ohjaamisessa

ongelmankäsittelyyn on vielä vähemmän. Ihmisen olisi hyvä saada ennakoivaa tietoa ja neuvoja sellaisten ongelmatilanteiden varalta kuten päihderiippuvuusongelmat. Silloin tilanteen tullessa eteen ne muistuisivat mieleen ja neuvot voisivat pelastaa monelta todella pahalta asialta. Päihteitä esiintyy nyt paljon ja ne saattavat olla ihmiselle todella paha asia.

Kokemuksiini kuuluu tilanne, jolloin ammattini puolesta tarvitsin lääkärin nimikirjoituksen voidakseni järjestää asiakkaalleni apua. Tarjosin asiakirjaa allekirjoitettavaksi. Lääkäri, mukava mies, katseli minua kulmakarvojensa alta ja sanoi: En nyt oikein tiedä, mitä noille tehdä pitäisi, kun itse ovat ongelmansa aiheuttaneet. Vastasin, jotta en minäkään tiedä, mutta sen tiedän, että apua tämä ihminen tarvitsee, jotta kirjoita nimes alle vaan. Hän katsahti minua, murahti ja pani nimensä alle.

Minusta tilanne hyvin kuvasi sitä asennetta, mikä on ollut viime vuosina, kun on puhuttu päihdeongelmaisista ja muista riippuvuusongelmaisista kuten liikalihavuudesta kärsivistä. Miten tahansa tilanteen tulkitsee, on mielestäni aina epävarmaa se, miten tulkitaan "itse ongelmansa aiheuttaminen".

Ympäristötekijöillä, perintötekijöillä, tilannetekijöillä ja ihmisluonteiden erilaisilla henkisillä ominaisuuksilla on aina vaikutusta ihmisen tekemiin valintoihin.

On hyväksi jollakin tapaa ennakoida vaikeuksia osatakseen asiaan suhtautua. Karrikoiden voisi sanoa, että tietysti lapsia varoitetaan myrkyistä ja selitetään, mitä myrky aiheuttaa. Eikö sitten päihteistä voisi varoittaa? Varoittaa voisi jo niin nuorena, ettei vielä ole ehtinyt eteen nuoruusiälle tyypillinen kriittinen vastustus ja kokeilumieli. Erityisesti tällä hetkellä päihdeasioihin pitäisi voida omata ennakoivaa suhtautumistietoa. Koulussa saatavalla tiedolla on tähän mahdollisuus.

Kimmo Tamminen sanoo tutkimuksessaan Paluu normaaliin, 2000 :

Alkoholistien ei ole siis voitu todeta olevan taustatekijöiltään muusta väestöstä poikkeavia

(Vaillant 1983, 310-312). Weckroth (1991, 17) kiteyttää asian toteamalla:

X voi olla kuka tahansa.

Jos päihdeongelmaiset eivät poikkeakaan muusta väestöstä, niin heitä pitää kohdella tasavertaisesti. Jokaisella, lähes kaikkiin valintoihin nähden, ei ainoastaan päihdeongelmiin nähden, tilanteesta riippuen, esiintyy esim. väärää harkintaa, osaamattomuutta, heikkoluonteisuutta, tietämättömyyttä tai varomattomuutta. Ihmiset ovat kyvyiltään ja ominaisuuksiltaan erilaisia. (Vrt. Niemelä, J. 1998, 294) Oma mielipiteeni on, että jokaisella on oikeus yhteiskunnan tuella saada apua aina, kun ei itseään auttamaan pysty ja kun apua tarvitsee.

Kun tapahtuu niin, että erittäin vaikeista olosuhteista voi ihminen onnistua toipumaan siten, että hän saa hallintaan addiktionsa ja pystyy olemaan vastuullinen yhteiskunnan jäsen, on oikeutettua asian saada huomiota tutkijoilta ja asiantuntijoilta.

Käsittelen eräitä aiheeseeni liittyviä teoksia seuraavassa.

5.2.1 Vallattomuudesta vastuuseen

Susanna Hyväri on tohtorinväitöskirjassaan valinnut tutkimusjoukkoon mielenterveys- ja päihdealan toimijoita, joilla on pitkä kokemus vaikeista elämäntilanteista, myös vankilassaoloa. Joskus selviytyminen vie vuosia tai ei selviydytä ollenkaan. Tutkimusjoukko muodostui huolellisesti valituista, seitsemästä henkilöstä. Haastateltavien piti täyttää seuraavat kolme haastattelukriteeriä. Hän oli 1. selvittänyt perusteellisesti ongelmiaan ja selviytynyt niistä 2. luonut vaikeuksien jälkeen uudenlaista elämäntapaa ja yksilöllisiä siteitä 3. tukenut kohtalotovereita ja synnyttänyt uusia kansalaistoiminnan muotoja tai hoidollisia käytäntöjä, joiden toteuttamisesta hänelle oli kertynyt useampien vuosien kokemusta. (Hyväri, S. 2005, 26 - 27.)

Susanna Hyväri on tarkoittanut etsiä ilmausta selviytymistarinoiden kokemuspoliittiselle tulkinnalle. Hän pyrkii tarkentamaan, mistä kokemusten politisoitumisen ilmiössä on kysymys eli mitä tarkoittaa tilanne, jossa vaikeuksien voittaminen ei jää yksinomaisesti yksilölliseksi selviytymiseksi ja pärjäämiseksi, vaan se saa myös yhteisöllistä kaikupohjaa. Hyväri hakee ymmärrystä siihen, miten yksityinen ihminen kykenee suomalaisessa kulttuurissa sysäämään liikkeelle yhteisöllistä muutosta. Hän hahmottaa marginaaliin joutumisen ja sieltä uloskamppailun välineitä vallan, etiikan ja moraalin näkökulmasta. Näistä avautuu ihmisten elämäntavan, identiteetin ja hyvän elämän poliittisia kysymyksiä.

Vaikeuksien voittamisen tarinat auttavat selkeyttämään yhteisyyden, toisten tukemisen ja solidaaristen siteiden merkitystä tämän päivän maailmassa. Moraalin ja keskinäisen vastuun ongelmat kärjistyvät yhteiskunnallisessa todellisuudessa, jossa vahvat ja selkeärajaiset instituutiot - työelämän ja hyvinvointivaltion järjestelmät - tarjoavat yhä vähemmän välineitä ja voimavaroja sosiaaliseen kiinnittymiseen. Perhe-, sukulais-, ystävyys- ja naapuruussuhteet eivät läheskään aina vastaa riittävän vahvasti yksilöityvän elämänmuodon pulmiin. (Hyväri, S. 2005, 22 - 23)

Susanna Hyväri 2001. Vallattomuudesta vastuuseen. Tietosanoma Oy: Helsinki

5.2.2 Usko, hoito ja toipuminen

Jorma Niemelä toteaa tohtorinväitöskirjassaan, että alkoholin ja huumeiden aiheuttamien haittojen ja inhimillisen kärsimyksen on ennakoitu lisääntyvän kulutuksen kasvun seurauksena. Samalla useiden kuntien on säästettävä menojaan. Säästökohteina on ollut ja on edelleen myös päihdehuolto.

Miten yhtälö ratkaistaan? Hyvinvointivaltion murroksessa on huomiota kiinnitetty kolmanteen sektoriin. Suomi on Euroopan integraation myötä yhä enemmän yhteistyössä Keski- ja Etelä-Euroopan maiden kanssa. Varsinkin katolisissa maissa osa sosiaaliturvasta ja -palveluista on järjestetty kirkkojen ja vapaaehtoisjärjestöjen toimesta. Yhdysvalloissa on sosiaalipolitiikan tutkimusta suunnattu kristillisiin vapaaehtoisjärjestöihin mm. sen seikan selvittämiseksi, miten ne toimivat sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseksi.

Suomessa kristilliset päihdejärjestöt ovat toimineet 1880-luvulta alkaen. Tällä hetkellä 75 kristillisen järjestön puolentoista sataa palvelupistettä ja työmuotoa tavoittavat 4300 asiakaskontaktia päivässä. Osa näistä järjestöistä tarjoaa kuntouttavaa laitoshoidoa hoitokodeissa ja kuntoutuslaitoksissa. Näitä järjestöjä ja niiden ylläpitämiä palveluita ei ole juurikaan sosiaalipolitiikassa tutkittu.

(Niemelä, J. 1998, 291)

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan sellaista päihteiden käytöstä toipumista, johon liittyy kristillinen kääntymys, ja kristillisten järjestöjen hoitoa erityisesti sen uskonnollisen palvelun osalta. Tutkimuksen teoreettisessa osassa päihdeongelma jäsennetään ihmiskuvatyöskentelyn

pohjalta keholliseen alkoholismiin, tajunnalliseen riippuvuuteen, elämäntilanteiseen väärinkäyttöön sekä henkiseen ja hengelliseen himoon.

Kääntymystä tarkastelemaan osaan haastateltiin 34:ää sosiaaliselta päihdekäyttöhistorialtaan hyvin erityyppistä henkilöä. He olivat toipuneet ilman hoitoa, hoidossa tai hoidosta huolimatta. Osalla kääntymys tapahtuu, kun tapahtuu äkillinen päihteen käyttötarpeen tai -pakon häviäminen.

Päihdehoidossa hoitoa ohjaaviksi malleiksi muodostuivat tutkimuksessa elämäntarkastusmalli ja yhdistelmämalli, joissa uskonnollisuus oli kiinteä osa hoitoavaruutta sekä ammatillinen malli ja palvelumalli, joissa uskonnolliset palvelut olivat tarjolla hengellisistä asioista kiinnostuneille.

(Niemelä, J. 1998, 11 - 12)

Osa kehitti erilaisia retkahduksentorjuntamenetelmiä, joita löytyi minuuden vahvistamisesta kuten rukous ja Raamatun luku. Useimmat olivat käyneet läpi syyllisyyttään. Syyllisyydessä tuli esiin erityisesti kolme ulottuvuutta: 1. yleinen moraalinen alamäki, huoli omasta kohtalosta 2. oman terveyden ja elämän tuhoaminen 3. muille aiheutettu kärsimys.

(Niemelä, J. 1998, 11, 113)

Tämän tutkimuksen tehtävänä oli suorittaa eräänlainen perustutkimustehtävä varsin vähän tutkitusta päihdehuollon osasta, kristillisestä päihdehuollosta.

Tärkeätä on, että konversiotutkimusta myös kristillisen kääntymyksen osalta syvennetään. AA on selkeä ja kompakti toiminta- ja uskomusjärjestelmä, johon on ollut helppo tutkimuksellisesti tarttua. Viime aikoina on ollut viitteitä siitä, että kristillistä kääntymystä aletaan tutkia etupäässä AA:n käsitteistön kautta.

(Niemelä, J. 1998, 300 - 301)

Olemassa on pohdittavana yliluonnollisuuden ongelma. Haastateltavat puhuvat oman elämänsä aitoina kokemuksina rukousvastauksista, karismaattisista ilmiöistä ja persoonallisesta yhteydestä Jumalaan.

Positioni on tässä kysymyksessä se, että metodologinen ateismi ja metodologinen uskovaisuus ovat käsitykseni mukaan molemmat mahdollisuuksia, sanoo kirjoittaja.

(Niemelä, J. 1998, 326 - 327)

Jorma Niemelä 1998. Usko, hoito ja toipuminen. Stakes: Helsinki

5.2.3 Paluu normaaliin

Mikko Tamminen on todennut, että päihteiden käytön keskeisenä sisältönä elämässään omaavat ihmiset ovat jättäneet tämän elämäntavan ja löytäneet tilalle jotain muuta elämään merkitystä luovaa toimintaa. Tarkasteltavana on uuden elämäntavan luominen ja sen kautta myös uuden identiteetin luominen. Tilannetta on edeltänyt muutosprosessi.

(Tamminen, M. 2000, 13)

Teemahaastatteluissa seurattiin seuraavia teemoja.

Teemat olivat:

Päihteidenkäytön historia

Miksi lopetit?

Muutosprosessi

Nykyinen elämäntapa.

Halusin kuitenkin antaa jokaisen kertojan kertoa yksilöllisellä tavalla tarinaansa, siksi esitetty runko on vain viitteellinen, sanoo kirjoittaja.

(Tamminen, M. 2000, 31)

Päihteidenkäytön lopettamisen jälkeen on luotava persoonallisesti mielekäs elämäntapa. Tätä elämäntapaa toteuttamalla muokataan minuutta - omaa persoonallisuutta. Minäkuva ei siis muutu salamaniskusta raitistumisen kautta, vaan se muuttuu sen myötä, kun on lopetettu yhden elämäntavan tai ennemminkin yhden keskusaktiviteetin toteuttaminen ja on suuntauduttu yhteen tai useampaan uuteen tai aiemmin alisteisessa asemassa olleeseen keskusaktiviteettiin.

(Tamminen, M. 2000, 60 - 61)

Päihteiden käyttö voi mielikuvassa kantaa vapautta ja itsenäisyyttä ja kemiallisesti voivat vaikuttaa hetkellisesti ahdistusta lievittävästi ja itsetuntoa kohottavasti, mutta

keskusaktiiviteettina päihteiden käyttö johtaa lopulta alentavaan poikkeavuuden ja riippuvuuden kokemukseen sekä arvostelukyvyn laskuun. Vapaudesta tulee lopulta vankila. Pohjakokemus kytkeytyy yleensä tämän ristiriidan paljastumiseen.

(Tamminen, M. 2000, 63)

Kun päihteiden käyttö jää pois, voi kokea, että siten lunastettu hyväksyntä ja sen kautta saatu varmuus oikeasta antaa lopulta myös vahvuuden tehdä jotain persoonallista ja poikkeavaakin. Nyt yksilöllisyys ja poikkeavuus on kuitenkin määriteltyä suhteessa normaaliin. Uskonpa, että jokainen meistä, joka tuntee itsensä jotenkin vapaaksi, tuntee olevansa hyvä jollakin tietyllä yleisesti arvostetulla normaaliuden alueella, toteaa Mikko Tamminen.

(Tamminen, M. 2000, 93)

Mikko Tamminen 2000. Paluu normaaliin. Stakes: Helsinki

5.2.4 Päihdeongelmainen vanki

Marjo Sulkama ja Susanna Joutjärvi kertovat opinnäytetyössään, että he ovat ottaneet kohderyhmäksi tiettyjä tunnusmerkkejä täyttäviä henkilöitä. Nämä tunnusmerkit ovat: vankilassa olo, selkeä tunnistettava päihdeongelma, rikostekojen ja päihdeongelman välitön suhde (rikosteot on tehty joko päihteiden vaikutuksen alaisena, niitä hankittaessa tai niiden saamiseksi), useampia epäonnistuneita yrityksiä päihdeongelmasta vapautumiseksi, (miehellään myös) motivaatio oman elämän laadun parantamiseksi päihteettömänä.

(Sulkama ja Joutjärvi, 2005, 4)

Opinnäytetyössä todetaan, että on olemassa ihmisiä, jotka eivät kykene hallitsemaan elämäänsä, sen askelia ja seurauksia päihteiden vaikutuspiirissä. Toisaalta on olemassa ihmisiä, joille nämä kaksi ovat hallittavissa oleva kokonaisuus. Nämä kaksi mielipidettä eivät koskaan kohta. Ratkaisuna on pidättäytyminen päihteistä. Jäljelle jää vain hyväksytyt, miellyttävät, hallittu osa ongelmaisen elämää. Myös kaikki seuraukset putoavat automaattisesti pois niin kauan kuin raittiutta kestää - myös uudet rikokset ja luonnollisesti täten uudet vapausrangaistuksetkin.

(Sulkama ja Joutjärvi, 2005, 9 - 10)

Opinnäytetyössä esitellään KRIS-Suomi ry:n toimintaa. Yhdistys perustettiin 2001 Naantalissa, mutta sen toiminta ei kyennyt kohoamaan tulokselliseksi ennen kuin yhdistys rekisteröityi keväällä 2003. Tämän jälkeen yhdistys on laajentunut huomattavan nopeasti (Sami Kivelä, 2004).

KRIS tarjoaa elämäänsä muutosta haluaville, vapautumassa oleville vangeille poikkeuksellisen kattavaa vertaistukea. Edellytyksenä on "100 % päihdeettömyyteen sitoutuminen" (Sami Kivelä, 2004) sekä kuuluminen KRIS'in itsensä hahmottamaan "kohderyhmään", jonka tulee sisältää tunnusmerkistö, jonka KRIS esittää.

KRIS-vertaistuki kattaa teoriassa "päihdeongelmaiset vangit" eli tri Riitta Granfeltin tutkimuksessaan todentamat noin 80 % vangeistamme. Vankikeskiluvun ollessa noin 1700 se tarkoittaisi, että noin 2960 vankia voisi kuulua KRIS'in avun vaikutuspiiriin. (Sulkama ja Joutjärvi, 2005, 12, 13)

Yhteisöhoidollinen, lääkkeetön malli, Dianova- hoitomuoto (aik. Le Patriarche) toimii identtisenä kaikissa maailman kolkissa. Parhaimmillaan järjestössä oli yli 270 hoitolaitosta lähes 30 valtiossa. Nytkin heillä on tarjolla lähes 4000 vuodepaikkaa eri puolilla maapalloa. Järjestö perustettiin 1970 -luvun lopulla. Yhteisössä tyypillistä on uskonnollinen ja poliittinen sitoutumattomuus sekä absoluuttinen demokratia, jota käytännön syillä perustellaan. Dianova-hoitomalliin kuuluu vaiheita: valmisteleva vaihe, vieroitusvaihe, kuntouttava vaihe, yhteiskuntaan sopeutumisen valmisteleva vaihe. (Sulkama ja Joutjärvi, 2005, 18, 19, 20)

Yhteisöhoidollinen Helppi-yhteisö on toiminut vajaat kuusi vuotta Pohjois-Karjalassa Uimaharjulla ja on päihdehuollon laitosisikkö, joka tuottaa hoitopalveluja sekä huume- että muille päihdeongelmaisille. Se ottaa vastaan myös vankilasta vapautuvia päihdeongelmaisia.

Yhteisö toimii AA / NA -ideologian mukaan ja sen toimintaan sisältyy hoidollista aktiviteettia enemmän kuin moniin muihin yhteisöhoidollisiin toimintamalleihin.

Helppi -yhteisössä: hoito on aktiivinen prosessi, jokaiselle laaditaan kirjallinen hoitosuunnitelma, hoitotiimissä on terapeutista osaamista ja terapeuttiin keskusteluihin

varataan erittäin paljon aikaa, talossa osallistutaan 5 - 7 kertaa viikossa AA- tai NA -ryhmiin sekä lähikuntien ryhmiä on lisäksi 5 kertaa viikossa. Ryhmien määrä on siis poikkeuksellisen suuri. Kun henkilökunnassa on vertaistukijan kriteerit täyttäviä henkilöitä, on myös vertaistuen merkitys poikkeuksellisen voimakas.

(Sulkama ja Joutjärvi, 2005, 24, 25)

Marjo Sulkama ja Susanna Joutjärvi 2005. Päihdeongelmainen vanki, opinnäytetyö. Porvoon Edupoli, aikuiskoulutuskeskus, Porvoo

5.3 *Kasvatukseen liittyvää asiantuntijakirjallisuutta*

5.3.1 Varhaiskasvatuksen perusteita ja haasteita

Mikko Ojala on teoksessaan Varhaiskasvatuksen perusteita ja haasteita kirjoittanut varsin informatiivisen ja kokonaisvaltaisesti kasvatustyötä kuvaavan kirjan. Kirja on suunnattu kasvatustieteen opiskelijoille varhaiskasvatuksen kaikille sektoreille. Kirja sopii perus-, jatko- ja täydennyskoulutukseen yliopistoissa, opistoissa ja keskiasteen oppilaitoksissa.

(Ojala, M. 1992, 3)

Olemme jo pienestä pitäen olleet ja olemme läpi elämämme kasvatuksen kohteena. Samoin olemme koko elämämme myös kasvattajia pyrkien kasvattamaan sekä itseämme että muita. Ehkä juuri tämän vuoksi kasvatusta on pidetty pitkään ja pidetään osin nykyisinkin suurelta osin itsestään tapahtuvana.

On epäoikeutettua sinänsä kieltää tai aliarvioida elämän kasvattavaa merkitystä. Tämä ei kuitenkaan saa muodostua esteeksi kysymyksille: mitä kasvatusta voi tehdä lapsen elämälle?

Ihmiset ovat lisääntyvässä määrin tunteneet halua maailmankaikkeuden ja luonnonilmiöiden salaisuuksien selvittämiseen.

(Ojala, M. 1992, 9)

Voisiko edellisestä tehdä johtopäätöksen, että pedagogiset uudistusliikkeet ovat halusta mm. salaisuuksien selvittämiseksi tulleet kiinnostuksen kohteiksi. Pedagogisia suuntauksia on useita, esimerkiksi amerikkalainen John Dewey (1871-1932) ja kokonaisopetus, belgialainen Ovide Decroly (1871-1932) ja intressikeskukset, ruotsalainen Ellen Key (1849-1926) ja sosiaalipedagogiset julistukset, italialaisen Maria Montessorin kasvatustieteellinen filosofia

(1870-1952), itävaltalaisen Rudolf Steinerin (1861-1925) Steiner-pedagogiikka, ranskalaisen Celestin Freinet'n (1896-1966) freinet-pedagogiikka. Kun sisältöjä tarkastelee, tulee havaittavaksi mielikuvitus, luovuus, älyllisyys, luonnonympäristö, luonto, tunteet, aistimukset, halut, sielu, henki, sielunvaellus, käytännön elämä, sosiaalisuus ym. kasvatuksessa ilmenevät seikat, jotka vaikuttavat ihmisenä olemisessa.
(Ojala, M. 1992, 104 - 123)

Suorastaan huimaavia asioita tutkijat ovat esiin tuoneet ja kiinnostavaa on, että kun katsoo lasta, kasvatuksen kohdetta, voi ymmärtää, miten monia salaisuuksia todella ihmisolemukseen voi liittyä. (Mikko Ojala 1998. Varhaiskasvatuksen perusteita ja haasteita. Kirjayhtymä: Helsinki)

5.3.2 Kiusanhenki lapsen kengissä

Sirpa-Maija Harjunkoski ja Reino Harjunkoski ovat tuoneet tällä hetkellä kovin puheena olevan aiheen luettavaksi. Asia on todella tärkeä käsittelyn aihe. Tärkeätä olisi oivaltaa ja ymmärtää, mitä asialle pitäisi tehdä.

Suorastaan järkyttävältä tuntuu käsittää, että todellakin koulukiusaaminen on aina väkivaltaa. Siinä on mukana sosiaalista sopeutumattomuutta ja aggressiivisuutta. Lapsiin kohdistuvaa kiusaamista on aina tarkasteltava ja määriteltävä se väkivallan kohteen kokemisen kautta. Tärkeintä on se, miten kiusattu lapsi kiusaamisen kokee. Lapsen kohdistuvaa väkivaltaa ei missään olosuhteissa saa hyväksyä. Joissakin tapauksissa koulukiusaaminen täyttää myös rikoksen tunnusmerkistön.

(Harjunkoski, S.-M. ja Harjunkoski, R. 1994, 17)

Kiusaaminen jättää jäljet. Jotkut ovat saaneet pitkäaikaista psykiatrista hoitoa. Tiedossa on itsemurhayrityksiä ja toteutuneita tekojakin.

Koulukiusaaminen on tapahtumasarja, jossa yksi tai useampi henkilö alistaa, psyykkisesti tai fyysisesti, suoraan tai epäsuorasti, toista henkilöä toistuvasti ja jatkuvasti.

(Harjunkoski, S.-M. ja Harjunkoski, R. 1994, 18, 19)

Elämän peruskysymyksiin kuuluu: Miksi pahuutta on olemassa? Onko pahuutta mahdollista poistaa? Miksi ihminen käyttäytyy pahasti?

Miksi jostakin lapsesta kehittyy kiusaaja ja miksi toisesta tulee uhri? Varsinkin joukkokiusaaminen on ongelmallista. Uhri voi joutua kivun lisäksi kokemaan häpeää ja syyllisyyttäkin kiusan kohteeksi joutumisesta. Syytä kiusaamiseen on helppo löytää, jos yhteisössä on siihen halua.

Vastauksia ja selityksiä pahuudelle on monia, mutta yleispäteviä ne tuskin ovat.

Oppiminen alkaa välittömästi lapsen syntymästä ja se jatkuu läpi koko ihmisen elämän.

Myös häiriöt katsotaan opituiksi.

Väkivallan käyttäminen lapsen kotona johtaa siihen, että lapsi oppii pitämään sitä normaalina ja asiaan kuuluvana.

Jos lapseen on suhtauduttu vähättelevästi, hänen on vaikea oppia terveesti arvostamaan itseään myöhemminkään. Hänellä on aikuisena omilta vanhemmiltaan opitun mallin mukaisesti, taipumus suhtautua alistavasti omiin lapsiinsa.

(Harjunkoski, S.-M. ja Harjunkoski, R. 1994, 74, 75, 76)

Koulussa tulisi nykyistä enemmän kiinnittää huomio koulukiusaamisen ennaltaehkäisyyn. Hyvä opettaja on hyvä kasvattaja.

Tärkeää on, että kiusaamisongelmissa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa kytketään vanhemmat ja mahdolliset oheiskasvattajat mukaan asioiden yhdessä työstämiseen. Kiusaamisongelmien ennaltaehkäisyssä ja jo syntyneiden kiusaamistilanteiden ratkaisussa kotien tuki on kallisarvoista samoin kuin koulun avoimuus ja valmius käsitellä ongelmia.

(Harjunkoski, S.-M. ja Harjunkoski, R. 1994, 109, 121)

Kodin ja koulun yhteinen huoli on lasten ja nuorten tupakointi. Ensimmäiset kokeilut tulevat ilmi viidennellä ja kuudennella luokalla. Terveydellisen uhan lisäksi se ennakoii mahdollisesti yleisempää sopeutumattomuutta. Eräissä kouluissa on luvattomia

tupakointialueita, joita ei valvota, mikä kiusaamisen näkökulmasta tarkasteltuna on ongelmallista.

Peruskoulun yläasteen käynnistyessä alkavat useiden oppilaiden päihdekokeilut. Perjantai-iltapäivisin ei voi olla havaitsematta täysiä keskiolutkasseja kantavien nuorten murrosikäisten porukoita.

Humalahakuinen malli johtaa useimmiten humalahakuisiin kokeiluihin .

Päihdevalistukseen kouluissa ja kodeissa tulee suhtautua vakavasti. Väkivaltaisuutta ei pidä vähätellä eikä pitää sitä vain liialliseen alkoholinkäyttöön liittyvänä normaalina ilmiönä.

Huumeet monine lieveilmiöineen ovat tulleet Suomeen, myös kouluihin. Jokainen joutuu jossain muodossa tekemisiin, vaikka ei itse huumeita käyttäisikään. Kouluissa päihdeintressi alkaa viimeistään seitsemännen luokan syksyllä. Tämän vuoksi huumevalistus pitäisi käynnistää viimeistään viidennellä luokalla.

Huumeiden käyttöön liittyy lähes poikkeuksetta rikollisuutta. Perheissä huumeongelma hyvin usein aiheuttaa pelkoa ja väkivaltaa. Huume-epäilyt antavat aiheen toimia, koska suora kiinnijääminen huumeiden käytössä on poikkeuksellista. Oireet näkyvät.

Eräiden tutkimusten mukaan 15 - 20 -vuotiaat kokeilevat kannabista ja amfetamiinia. Amfetamiinia kokeilleista kymmenestä vain kaksi tai kolme lopettaa kokeilun.

Alistamista, kiusaamista ja tappeluista liittyy aina päihteiden käyttöön.

(Harjunkoski, S.-M. ja Harjunkoski, R. 1994, 135, 136, 137, 138)

Kiusaamista on työpaikoilla, harrastuksissa ja muualla.

Hyvän itsetunnon omaavan ihmisen ei tarvitse alistaa toista. Hän rohkaisee ja puolustaa heikkoa, kun tämä tarvitsee apua uhkaa vastaan, jota koulussa pahimmillaan edustaa kiusaaminen.

(Harjunkoski, S.-M. ja Harjunkoski, R. 1994, 146)

Sirpa-Maija Harjunkoski - Reino Harjunkosti 1994. Koulukiusaaminen - haaste kasvattajalle.
Kirjapaja: Helsinki

5.3.3 Ratkaisun avaimet lasten ongelmiin

Ben Furman on kirjoittanut Muksuopin, jonka hän on julkaissut kirjassaan Ratkaisun avaimet lasten ongelmiin, mikä on kasvatustieteellisenä kirjana uudenlainen: siinä kysytään lapselta.

Lapsi tulee mukaan neuvottelevana osapuolena. Neuvotellaan siitä, mikä on se taito, opetettava asia, joka hänen pitäisi opetella tai jonka taitamisessa hänellä olisi parantamisen varaa.

Muksuoppi panee meidät miettimään myös tapaamme tehdä yhteistyötä lasten kanssa. Perinteisesti lapset on mielletty kasvatuksen ja hoitotoimenpiteiden kohteiksi heti, kun heillä on ollut ongelmia. Lapset ovat toki saaneet jossakin määrin osallistua keskusteluun, mutta pääsääntöisesti kaikki heitä koskevat päätökset ja ratkaisut on tehty vanhempien ja asiantuntijoiden toimesta. Muksuopissa lapset sen sijaan eivät ole hoidon kohteita, vaan aktiivisia yhteistyökumppaneita, jotka osallistuvat täysvaltaisesti ohjelman kaikkiin vaiheisiin.

Kun ongelmat on käännetty taidoksi, niistä kerrotaan ja niiden opettelemisesta puhutaan hyvinkin avoimesti.

(Furman, B. 2003, 18)

Kaikilla lapsilla on joskus kasvunsa ja kehityksensä aikana joitakin ongelmia. Ylensä nuo ongelmat korjautuvat itsestään, mutta joskus ne jatkuvat niin pitkään, että aikuiset alkavat kaivata keinoja niiden ratkaisemiseksi. Tällöin ovat hyvät neuvot kalliit. Muksuoppi on yksi niistä. Se on menetelmä, jonka avulla lapset voivat hausalla ja innostavalla tavalla päästä ongelmistaan opettelemalla sellaisia taitoja, joiden oppiminen vapauttaa heidät heidän ongelmistaan.

(Furman, B. 2003, 9)

Muksuopissa kerrotaan 15 askeleessa, miten taitoa harjoitellaan. Kirja opastaa myös taitojen harjoittelun ohessa tutustumaan suorastaan vallankumoukselliseen psykologiseen ajattelutapaan, ratkaisukeskeiseen pedagogiikkaan. Ratkaisukeskeinen terapia jo on olemassa, mutta pedagogiikka antaa ratkaisukeskeisyyteen ihan uuden näkökulman.

Ongelmat voivat olla hyvin erilaisia, esimerkiksi pelot, pahat tavat, vaikeudet oppia tiettyjä asioita, masennus, väkivaltaisuus, epäsosiaalinen käytös ovat kaikki taitoja, joista voi oppia pois tällä menetelmällä. Ryhmässä niitä hoidellen ja myös kaveripiiriin turvautuen tuen antajaksi ja auttajaksi, taidon oppiminen onnistuu.

Voimaolento on symboli, joka auttaa lasta saamaan kiinni omasta sinnikkyydestään.

Ben Furman kertoo: Olin pitänyt eräässä kansainvälisessä kongressissa luennon Muksuopista. Luentoni jälkeen luokseni tuli eräs englantilainen koulupsykologi, joka sanoi: "Minusta on hyvä, että tässä Muksuopissa käytetään hyväksi lasten kykyä ratkoa ongelmiaan mielikuvituksen avulla, sillä yleensä sen merkitystä väheksytään aivan turhaan psykologian piirissä." Totesimme, että olemme tästä asiasta samaa mieltä.

Ajatus siitä, että ihmisellä voi olla näkymättömiä olentoja, jotka auttavat heitä, on lapsille luontainen. Itse asiassa se ei ole luontainen vain lapsille, vaan ihmisille yleensä, sillä kaikkina aikoina ja kaikissa kulttuureissa ihmiset ovat saaneet apua ja tukea erilaisilta voimaolennoilta, kuten suojelusenkeiltä, pyhimyksiltä, voimaeläimiltä, haltijoilta ja hyviltä hengiltä. Ja hyvin monilla lapsilla on jossakin kasvunsa vaiheessa ollut mielikuvitusystäviä, joiden kanssa he ovat voineet leikkiä ja keskustella ja jotka ovat tarpeen tulleen voineet auttaa ja lohduttaa heitä.

(Furman, B. 2003, 51, 52, 53)

Ben Furman 2003. Ratkaisun avaimet lasten ongelmiin. Tammi: Helsinki

6 TUTKIMUSMENETELMÄT

6.1 *Valmiit aineistot*

Tutkijan on mahdollista käyttää empiiristä tutkimusta tehdessään myös valmiita aineistoja (Eskola & Suoranta 1998, 118 - 119). Olen perehtynyt yhteen tutkimukseen, joka on liittynyt tutkimuskohteeseen. Lisäksi olen käyttänyt tietolähteenä myös julkaistua, aihekokonaisuuteen liittyvää kirjallisuutta, tutkimuksen kohteeseen liittyvää kirjallisuutta sekä internetistä saatua tietomateriaalia. Olen myös koonnut tietoa lehtikirjoituksista ja TV-dokumenteista, yksi TV-dokumentti käsitteli tutkimuksen kohdetta.

6.2 *Havainnointi*

Havainnointi tutkimusmenetelmänä vie aikaa ja ajankäyttö voi vaihdella. Joskus tutkija voi käyttää kenttätööhön pitkiäkin aikajaksoja ja joskus hän ainoastaan vierailee kentällä lyhyinä kertoina (Eskola & Suoranta 1998, 104).

Tieteellinen havainnointi on käyttäytymisen tarkkailua, ei ainoastaan sen näkemistä (Uusitalo 1991, 89).

Havainnointi voidaan jakaa eri lajeihin. Havainnointia voi tapahtua piilohavainnointia ja osallistuvaa havainnointia toteuttamalla (Grönfors 2001, 129).

Havaintoja voi tehdä eriasteisesti. Johonkin tutkimuskohteeseen liittyen omaan kokemukseen ja vuorovaikutukseen pohjaavaa havainnointia on ollut jo ennen tutkimusajanjaksoa.

Vapaaehtoistyöyhteisössä, jossa oli mukana haastateltavia, havainnointijakso kesti muutaman kuukauden ajan, jolloin tutkija vieraili yhteisössä. Tutkija osallistui vierailutilanteessa itse arkitapahtumiin ja oli yksi tutkimusyhteisössä toimivista osallistujista ja toteutti muiden osallistujien kanssa samaa suunnitelman mukaista työtehtävää.

Tutkija osallistui myös vuorokauden ajan hoitokotiyhteisössä tapahtuvaan yhteisöelämään, jossa haastateltava toimi johtajana. Tutkija vapaasti seurasi yhteisön elämää, osallistui yhteisiin toimintoihin ja keskusteli yhteisön jäsenten kanssa.

Tutkijana havainnointia suorittaessani tutkiva ote oli myös tutkijan asennoitumistavassa aktiivinen ja molemmilla osapuolilla oli tutkimusta edistävä rooli.

Tutkija pyrkii ymmärtämään tapahtumien merkityksiä osallisten näkökulmasta (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen, Saari 1994, 68).

Myös havainnointini työskentelyote on etnografinen. Geotz & LeCompte (1984. 245) sanovat: "Etnografia on kaiken kaikkiaan kehittynyt uteliaisuudesta ihmisiin, uteliaisuudesta sekä heidän arkipäivän askareihinsa että heidän elämänsä juhlahetkiin. Etnografia johtaa tutkimaan mitä monimutkaisimpia sosiaalisia ilmiöitä. Sana etnografia kirjaimellisesti merkitsee ´ihmisistä kirjoittamista´, mielestämme ei ole olemassa kiehtovampaa tehtävää."

6.3 Haastattelu

Haastattelu on tilanne, jossa tutkija ja tutkittava ovat suorassa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Ihminen otetaan huomioon tuntevana, ajattelevana ja kieltä käyttävänä, jolloin ihmisen ymmärtämiselle luodaan edellytykset.

Tutkija valmistautuu haastattelutehtävään kirjallisuuteen perehtymällä, hankkimalla tietoa haastattelutilanteisiin vaikuttavista asioista ja haastateltavistaan.

Joidenkin haastateltavien kyky kertoa ja ilmaista asioita on enemmän informoivaa kuin toisten ja tällöin tutkija voi saada tärkeitä, tutkimuksen kannalta oleellista tietoa enemmän juuri tältä, avaininformaattori - haastateltavalta. Se, että haastateltavia on useampia, tekee tutkimuksen luotettavaksi, koska useampien joukosta varmistuu riittävän informaation saaminen.

Tutkittavana voi olla tutkimuksen kannalta harkittu määrä haastateltavia. Riittävän ja oleellisen tiedon saaminen on tärkeitä. Tutkijan on syytä etukäteen harkita, miten monta haastateltavaa hänen pitäisi kohdata, jotta tietoa kertyisi riittävästi. Tutkimuksen

kokoamisesta ja tutkimuksen tulosten käsittelemisestä tulee kiinnostava vaihe, kun haastatteluaineiston pohjalta avautuu tutkijaa kiinnostavia asioita.

(Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen, Saari 1994, 86 - 87)

6.3.1 Teemahaastattelu

Teemojen avulla tutkija voi saada kootuksi tietoa johdonmukaisesti ja tutkimuksen kannalta kiinnittämällä huomiota oleellisiin asioihin.

Haastattelurunko rakentuu tutkimustehtävän kannalta oleellisista teemoista, joita sitten haastateltavan kanssa käydään läpi joustavasti, mutta kuitenkin kurinalaisesti. Haastattelurunko voi parhaimmillaan avata tutkimuksen analyysin ja tulkinnan.

(Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen, Saari 1994, 86)

Tutkimuksessani teemahaastattelut olivat tärkein tutkimuksen toteuttamisen muoto. Olin etukäteen koonnut asia-aiheita, teemoja, joiden pohjalta haastattelurunko rakentui. Olin ymmärtänyt tämän menettelyn tarkoituksenmukaiseksi. Haastateltava sai kuitenkin kohtuullisen vapaasti muotoilla oman asiasisältönsä. Hän sai myös vapaamuotoisesti valita teemoja, joista halusi mielipiteensä lausua. Vaikka kaikki etukäteen valitut teemat käytiin läpi, eivät kaikki haastateltavat kommentoineet esitettyihin teemoihin. Keskustelu oli avointa ja syveni tutkittavan havaittua, että asia oli hänelle oleellinen asia.

Teemahaastattelussa ei ole tarkkaa kysymysten muotoa ja järjestystä, vaan ainoastaan aihepiirit ja teema-alueet on koottu haastattelurungoksi haastateltavalle esitettäväksi. Keskusteluissa paljastuu asioita, joita todennäköisesti muuten ei tulisi esiin.

(Hirsjärvi & Hurme 1982, 8, 35)

6.3.2 Lomakehaastattelu

Ihmisen ymmärtäminen on laaja-alainen ilmiö ja vuorovaikutuksessa saatu yhteys lisää oleellisesti hankittavaa tietoa. Tällöin on ymmärrettävää, ettei riitä, että aineistoa kerätään tavanomaisten kyselylomakkeiden avulla pelkästään.

(Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen, Saari 1994, 86)

Tässä tutkimuksessa käytin lomakehaastattelua ainoastaan lisätietoa saadakseni. Mikäli tieto tuntui teemoihin nähden selventävän kuvausta, käytin tietoa. Pelkästään lomakehaastatteluun ei tutkimuksessa vuorovaikutus pohjautunut. Lomakehaastattelussa saadut tiedot antavat tukea keskustelu-, vierailu- ja havainnointikohtaamisille.

6.4 Muut tutkimusmenetelmät

Yhteisöihin tutustuminen tapahtui myös yhteisövierailujen ja tilanteisiin liittyvien keskustelujen avulla. Olen lisäksi käyttänyt hyväkseni omaa ammatillista tietopohjaani. Olen jonkin aikaa kasvatustieteen opintojen jälkeen toiminut opettajana ja sosiaalityöntekijäksi pätevoitynyt. Työssä olen toiminut myös päihdeongelmaisten sosiaaliterapeuttina.

7 TUTKIMUKSEN VAIHEET

Lukijaa auttaa ymmärtämään, millaisissa tilanteissa tutkimusaineisto on kerätty ja millaisia yllätyksiä eri tutkimusvaiheissa on esiintynyt, jos tutkija heijastelee tutkimuksen aikana omia tunteitaan (Grönfors 1985, 182).

Lähdin tekemään tutkimustani suuresti aiheeseeni kiinnostuneena. Tutkimukseni kohteet olivat mielestäni erityislaatuista ihmisiä. Koska ihmisen kasvu ja onnistuminen kiinnostaa minua, minulle tuli halu tietää, miten kasvukauden ja kouluajan kokemukset ovat heijastuneet haastateltavieni aikuisiän kokemuksiin. Koko tutkimuksen ajan jatkui kiinnostukseni. Tutkimustyöskentelyni päätyttyä tunsin olevani tutkimushenkilöille kiitollinen siitä, että olin saanut kokea elämässäni vaiheen, jolloin heidän kanssaan olin saanut prosessoida heidän oman elämänsä ratkaisevaa ja merkittävää vaihetta. Olin oppinut lähityöskentelyssä paljon itselleni uutta asiaa sekä saanut sellaiseen tietoon vahvistusta, mikä itselläni jo oli olemassa.

Kohtaamisten alkuvaiheessa tein havaintoja haastateltavistani. Moni oli kokenut vankilassaoloa. Jokaisella oli ollut vaikeita kokemuksia elämänsä aikana, vaikka vankilassaoloa ei olisi ollutkaan. He olivat miehiä, vaikka valintani ei ollut tarkoitus suuntautua vain miehiin. Sukupuoli vain valikoitui sitä tarkoittamatta.

Johtajatasolle onnistuneiden henkilöiden uskoin olevan liikemiestyypisiä, joiden kanssa kommunikointi olisi asioihin painottuvaa ja tunteita spontaanisti syrjivää. Mutta olin väärässä. Vaikeiden kokemuksen taustalta johtajatasoon kasvaneet ja orientoituneet osoittautuivat lämpimiksi, avoimiksi ja tunteitaan ilmaiseviksi ihmisiksi. Päihderiippuvuusongelmaisen tunne-elämän kokeminen saattaa olla hajallaan kuin sekoitettu palapeli on (kirjoittanut Jokke, Raitista mielesi luo mielekkyyttä elämälle 1996, 88), mutta haastateltavani valtaosin olivat käsittäneet oman taustansa tässä suhteessa ja olivat kyettyneet rakentamaan ja kokoamaan itsensä. Ilmaisun avoimuus oli olemassa vuorovaikutukseen

tukea antavalla tavalla. Samoin kokemukseni oli myönteinen niiden haastateltavien osalta, jotka olivat voittaneet heitä haittaavan addiktionsa, mutta elivät tällä hetkellä tavallista työntekijän tai muuten tasapainottuneen ihmisen elämää ja osasivat huolehtia itsestään sosiaalisesti myönteisellä tavalla.

Tällaiset havainnot aiheuttivat tutkijassa tunnekokemuksia, empatiaa, eläytymistä ja omilla tunteilla reagointia. Kokemukset olivat elämyksellisiä.

Kävin haastattelemassa tutkimukseen osallistuvia pitkin vuotta. Pohdin uusia eteeni tulleita tilanteita. Muutin omaa suhtautumistapaani, kun havaitsin, että se oli tarpeellista.

Jotta saattoin tehdä päätelmiä objektiivisesti, vaati se minulta realistista tulkintaa. Kokemusten pohjalta syntyneet käsitykset ja tulkinnat edellyttivät tutkijalta objektiivista asennetta suhtautumisessa eri pohjalta muodostuneisiin painotuksiin.

Tutkimustilanteita on pyritty soveltamaan niin, että tilanne haastatteluille on ollut sovelias ja joustava. Vaikka haastattelujen runko on pohjautunut valittuihin teemoihin, tutkija ei ole esittänyt kieltoa, jos haastateltava on halunnut kertoa persoonallisella tavalla kokemuksistaan.

7.1 Aiheen valinta

Vuoden 2007 alussa olin yhteydessä henkilöön, kohde 6, jonka olin tavannut ollessani työssä vankilassa.

Hän oli kertonut jo silloin, kun tutustuimme, olevansa alkoholisti eli hän on päihderiippuvuusongelmainen. Hän oli noin kymmenen vankilavuoden jälkeen kokenut halun muuttaa elämänsä. Hän tahtoi jättää pois alkoholinkäytön ja rikoskierteen. Ja hän onnistui saamaan tavoitteelleen tukea. Tällä hetkellä hän on rikoskierteestä irti ja on ollut jo noin 26 vuotta ilman alkoholia. Hän on onnistunut elämässään saamaan hyväksyntää ja työntekijänä tunnustusta. Keskustelimme ja olimme yhteydessä kevätkaudella 2007. Olin näihin aikoihin pohtinut itselleni pro gradu-tutkimuksen aihetta.

Melko pian yhteydenpitomme kuluessa minussa heräsi kiinnostus tehdä tutkimus siitä, miten kohde 6 sai hallintaan alkoholiriippuvuusongelmansa ja mitkä asiat siihen vaikuttivat. Asiasta keskustellessamme keskustelimme myös, millaista hänen kouluaikinsa oli ollut. Muistelimme hänen elämäänsä liittyviä henkilöitä, joilla oli ollut myös omat selviytymiskokemuksensa.

Pohdin, millainen olisi tutkimukseni kokonaiskuva, jolta pohjalta tutkimuskohteeni valitsisin. Minulle tuli näkemys, että ainakin joihinkin kohde 6:n elämäntilanteisiin vaikuttaneisiin henkilöihin olisi mielenkiintoista tutustua. Pääteestä irroittautumisen alkuvaiheessa "Pertti" oli tukenut alkuun häntä. Perttiä oli alkuun tukenut "Veikko". Kohde 6 oli tukenut alkuun kohteitani 5, 4 ja 7. Jokainen heistä jatkoi tukea antavaa toimintaa omalla sektorillaan.

Omassa ammattityössäni olimme työyhteisössä keskustelleet keinoista päihderiippuvuusongelmaisten auttamiseksi. Lyhyesti olimme pelastaviksi keinoiksi ohjeistaneet työtämme syvästi ihmisen psyykeä koskettavilla sanoilla, jotka ovat usko (Heiskanen 1995, 171) - rakkaus (kirjoittanut Jokke, Raitista mielesi luo mielekkyyttä elämälle 1996, 97) - tahto (Tamminen 2000, 28).

Näiden sanojen analysointi saattoi avata itse kullekin persoonallisia keinoja saada tukea raittiina pysymiseksi. Teemahaastattelussa selviäisi, olisivatko nämä asiat sellaisia ja olisiko muitakin asiaan ratkaisevasti vaikuttaneita tekijöitä.

Näitä pohtiessani tein valintani. Haluan käydä kysymässä, haastattelemassa useampia kuin yhtä henkilöä. Se, keitä kohde 6:n elämään liittyneistä henkilöistä haastattelin, jäisi vielä tässä vaiheessa nähtäväksi. Mahdollisesti haastateltaviksi valitsisin jonkun muunkin, jos se tutkimukseni kokonaistilanteen kannalta vaikuttaisi merkityksellistä. Halusin tietää, millaiset asiat olivat vaikuttaneet päihderiippuvuusongelmasta selviytymiseen, henkilöiden uudenlaisen elämäntilanteen syntymiseen, uuden elämäntilanteen hallintaan ja liittyivätkö kouluajan kokemukset jollakin tavalla niihin. - Tutkimukseni alkoi rakentua.

7.2 Ennen lähtöä aineistoa keräämään

He, joilta tiedustelin, halusivatko he tulla mukaan, halusivat tulla mukaan tutkimukseen. Myös normaalikoulun koulukuraattori suostui haastateltavakseni, joten myös koulua edustava taho saattoi kertoa käsityksensä koulussa tehdyistä havainnoista ja henkilökuntaan kuuluvien käsityksistä.

Useimmat antoivat luvan kertoa nimensä lukijalle. Mukana oli kuitenkin yksi henkilö, joka ei halunnut, että hänen nimeään tutkimuksen yhteydessä mainitaan. Hänen mielipiteensä on otettava huomioon ja minun pitää toimia siten tutkimusta tehdessäni, että hän, joka ei halua julkisesti osallistua, tulee suojatuksi. Siitä syystä päätin, että kun tutkimuksen tekstissä mainitsen tutkimukseni kohteena olevia henkilöitä, käytän heistä nimimerkkiä. Koulukuraattorista käytän nimeä koulukuraattori. Tutkimuksessani esiintyy muita henkilöitä, joita nimeän etunimellä. He ovat esiintyneet julkisuudessa ja ovat tulleet mainituiksi samaan aihepiiriin liittyvässä kirjallisuudessa kuin tutkimukseni aihe on.

7.3 Aineiston kerääminen

Jo ennen kuin varsinainen päätös tutkimuksen tekemisestä tapahtui, olin saanut tietoa tutkimukseni aiheeseen liittyen. Tutustuin julkaistuihin kirjoihin, julkaistuun tietoon ja osallistuin keskusteluihin.

Tutkimusaineistoa olen aktiivisesti kerännyt kevätkaudelta 2007 lähtien. Haastateltaviksi tulivat valituiksi seitsemän päihderiippuvuusongelmastaan selviytynyttä henkilöä, joiden todennäköinen addiktiosta selviytyminen vaikutti pysyväisluonteiselta ja vakuuttavalta. Lisäksi haastattelin riippuvuusongelmaisten parissa työtä tekevää yhteisöjohtajaa, jolla itsellään ei ollut riippuvuusongelmaa esiintynyt sekä koulukuraattoria.

Koulukuraattorin mielipiteiden kautta sain tietoa kouluelämän tilanteista ja koulumaailman asenteista. Hän kuitenkin korosti, että hän edustaa mielipiteitään yksilönä ja tietää oman koulunsa käytännöt, mutta kouluilla voi olla erilaisia tapoja suhtautua kouluissa esiintyviin ongelmatilanteisiin. Oma käsitykseni on, että normaalikoulut ohjaavat opettajiksi opiskelevia toteuttamaan kasvatuksessa yleistettäviksi sopivia menetelmiä ja siksi normaalikoulun koulukuraattorin mielipiteitä voitaneen pitää yleisesti ohjeellisina.

Haastateltavani paitsi koulukuraattori, tekevät päihdeongelmaisten ja moniongelmaisten parissa auttamistyötä ammatinharjoittajina tai toimivat vapaaehtoisesti auttamistyötehtävissä ongelmaisten parissa. Yksi on muun alan työelämässä mukana tarpeen mukaan arkielämänsä kuluista selvitäkseen ja tukeakseen perhettään.

7.3.1 Havainnointi

Tieteellinen havainnointi ei ole pelkästään käyttäytymisen näkemistä, vaan myös tarkkailevaa.

Omat havainnointitilanteeni olivat osallistumisen ohessa tarkkailevaa. Toisaalta havainnointitilanteissa kaikki tiesivät, että olin mukana tutkijana, jolloin ei voinut puhua piilotarkkailusta.

(Syrjälä ym. 1994, 42-43)

7.3.2 Havainnointimuistio kohteen 5 hoitokotiyhteisössä

Kohde 5 oli saanut hallintaan päihdeongelmansa. Hän piti hallinnassa addiktiotaan osallistumalla ryhmiin jäsenenä ja kävi myös terapiassa, kun havaitsi tarvitsevansa. Haastattelin häntä nauhalle. Hänen johtamassaan päihdeongelmallisille tarkoitetussa hoitokotiyhteisössä osallistuin yhteisöelämään yhden vuorokauden ajan, 18. - 19.9.2007.

Sain käsityksen hoitokodin asukkaiden suhtautumisesta omaan hoitoonsa ja hoitokodin arkielämään.

Tämän työn tavoite on auttaa riippuvuusongelmaisia toipumaan hyvään elämään.

Hoidon tavoitteena on yhdessä toinen toistaan tukien itsenäiseen arkielämään selviytyminen. Sitä edellytti addiktionsa hallitseminen. Käytännössä se merkitsi päihteetöntä elämäntapaa. Ohjeena on AA- ja NA -ideologia, joka on vertaistukitoimintaa. Kun oppii toimimaan yhteistyössä toinen toisensa kanssa hoitoyhteisössä, saa mallin tavoista ja keinoista, joiden avulla on mahdollista itsenäisessä elämässä löytää tahot ja kohteet, jotka auttavat hallitsemaan addiktiota.

Kohteen 5 keskeinen asema johtajana yhteisössä oli selkeä ja merkittävä. Hänellä oli vastuu hoitokodin asukkaista ja hän oli selvästi yhdessä hoitavan henkilökunnan kanssa luonut hoitavan, ryhmätoimintaan perustuvan, terapeuttisen systeemin, jolta pohjalta kokonaisuus rakentui ja joka merkitsi päiväohjelmaa ja suhtautumistapoja eri tilanteissa. Asukkaat tiesivät miten toimia, kun heiltä edellytettiin osallistumista. Myös asukkaat tiesivät, miten saattoi toimia ja miten ei.

Osallistuin yhteisön toimintaan edellisestä illasta seuraavaan iltaan. Olin mukana ateriointitilanteissa, seurasin asukkaiden ja henkilökunnan yhteistä neuvottelua ja keskustelin yksittäin sekä asukkaiden että henkilökunnan jäsenten kanssa.

Hoitoyhteisössä oli asukkaina 19 miestä ja henkilökuntaa oli viisi ammattiin erikoistunutta toimihenkilöä sekä useampia ohjaajia.

Tulin vakuuttuneeksi siitä, että johtaja oli sekä tarpeen vaatiessa vertaistukea antava toveri että johtaja koko työyhteisössä ja vuorovaikutus eri tahoilla toimi avoimesti ja luottavaisesti.

7.3.3 Havainnointimuistio kohteen 8 vapaaehtoistyöyhteisössä

Kun otin yhteyttä kohteeseen 8, halusin tietää, miten hän saa yhteisönsä toimimaan. En tiennyt hänestä itsestään mitään ennen tutustumista. Kuitenkin olin kuullut hänen toiminnastaan ja sen tarkoituksesta. Yhteisöstä nauhalle haastateltavinani olivat kohde 2 ja kohde 1. Kohdetta 8 haastattelin lomakekyselyllä, keskusteluissa kuuntelin hänen mielipiteitään ja ryhmätilanteissa seurasin hänen tapansa toimia yhteisön vetäjänä.

Tämän toiminnan havainnointi oli osallistuvaa havainnointia. Kävin mukana kesäaikana joka kuukausi 30.4.07 lähtien paitsi heinäkuussa, jolloin yhteisö vietti vapaata kesäaikaa. Olin mukana seitsemänä jakopäivänä, viimeinen osallistumispäiväni oli 5.9.07. Jaoin ruokakasseja ja tein tehtäviä, joita sain luvan tehdä. Olin yhtenä ryhmän jäsenenä. Ja sain palkaksi myös itse ruokakassin. Ryhmä otti minut lämmöllä vastaan kuten minä heidät.

Kohteen 8 elämisen malli pohjautui Jeesus-uskoon, Jeesuksen antamaan elämänmalliin, jossa pyritään parannuksen tekoon, pois sellaisesta elämästä, mikä aiheuttaa pahoja asioita itselle tai toiselle.

Elin tunteillani mukana tapaamispäivinä. Ryhmäkoheesio oli voimakas. Yhdessä tekeminen, ruuan jakaminen ja rukoileminen vaikuttivat mielialaa kohottavasti ja oleminen tuntui läheiseltä ja turvalliselta.

Kohteen 8 isä oli itse alkoholisti, hän oli tullut Jeesus-uskoon, lopettanut alkoholin käytön ja tullut Suomessa tunnetuksi ruuan ja avun jakamisesta köyhille ihmisille.

Hän oli todennäköisesti ensimmäinen, joka kokosi niin kutsuttuja leipäjonoja toimitilansa oven taakse. Hän koki oivalluksen jakaa ruokaa heille, joilla ei ollut riittävästi rahaa kulujensa katteeksi. Se oli ruokaa, joka oli tullut jakoon, koska oli jäänyt yli jostakin, mihin se oli tarkoitus ensin käyttää. Sen jälkeen se olisi joutunut hukkaan heitetyksi. Hän oli käsittänyt, että se ruoka oli tarpeellista köyhille ihmisille, joilla sitä ei riittävästi aina ollut. Hän etsi ja hankki hukkaan jäävää, elämälle välttämätöntä jätetavaraa kuten ruokaa ja vaatteita ja jakoi sitä tavaraa puutteessa oleville.

Perhe tuki häntä ja hänen ympärilleen muodostui pääasiassa monen naisen joukko, joka auttoi häntä.

Se, miten se kaikki silloin organisoitui ja miten hän sai siitä kaikesta elantonsa, tuntuu sivullisesta ihmeeltä. Hän sai tästä oivalluksestaan suuren kiitoksen. Se osoitti myös, miten vähän ihmiset eläytyvät toinen toisensa vaikeuksiin. Heille, jotka myyvät leipää ja ruokaa, ei tullut mieleen käyttää jätteeksi jäänyt, vielä pilaantumaton ruoka heidän hyväkseen, joilla ei ollut rahaa ostaa. Siihen tarvittiin hänestä lähtenyt aloite ja toiminta.

Tällä hetkellä on useita ryhmiä, jotka jakavat puutteessa eläville ruokaa. Samoin kirpputorit myyvät käytettyä tavaraa ja vaatteita heille, jotka tarvitsevat. Uskon, että tämän laatuinen työ, jota jo monet tällä hetkellä tekevät, on lisännyt merkitystään juuri tästä aloitteesta.

Kohteen 8 isä on opastanut poikansa ammatin harjoittajaksi, joka perustelee auttamisen motiivin siihen, että hän on myös itse Jeesus-uskossa. Hänen työnsä on tällä hetkellä hyvin organisoitu, hän saa työstä toimeentulonsa. Sen toimenkuva on auttaa köyhiä ihmisiä järjestämällä heille ruuan jakoa ja osallistamalla siihen itse.

Hänellä itsellään ei ole mitään riippuvuusongelmaa. Mutta hänen vapaaehtoistyöyhteisössään on henkilöitä, jotka kuulumalla tähän ryhmään, tuntevat itsensä tarpeellisiksi ja kykenevät elämään ilman päihteitä.

Hän johtaa tätä joukkoa, organisoi ruuan jaon, palkitsee jakajat luontaisesti ruokakasseilla ja ylläpitää työyhteisötyyppisesti yhteishenkeä. Hän toimii selkeästi auktoriteettina. Käytöksen pitää olla sellaista, että kohde 8 hyväksyy sen. He jotka hyväksyvät hänen toimintatapansa, pysyvät mukana. Yhteisö on vakiintunut yhdessä toimivaksi ja sain käsityksen, että yhteisöläisistä osa on ollut mukana hyvin kauan, jo isän ajoilta asti. Osalle tämä vapaaehtoistyö on sitoutumista toisen auttamiseen ja heidän kontaktinsa kohde 8:n kanssa on toimiva ja periaatteellinen.

Joukossa on henkilöitä, joiden tarve kuulua ryhmään toteutuu tällä tavalla. He kokevat onnen tunnetta siitä, että on olemassa joku ryhmä, joka hyväksyy heidät. He saavat toiminnasta tukea ja ryhmän kanssa vuorovaikutuksessa ollessaan he eivät ole yksin. Erilaiset ongelmat kuten addiktiot, mielenterveys- ja muunlaiset ongelmat pysyvät hallinnassa.

Vapaaehtoistyöyhteisön toiminta tukee köyhiä ja ongelmaisia, jotta he tulevat paremmin toimeen. Toisaalta tällaiseen toimintaan sitoutuminen tukee päihderiippuvuusongelmaisia heidän tavoitteessaan pysyä irti päihteistä.

7.3.4 Yhteisövierailu

Yhteisövierailussa tavoitteena on nähdä yhteisö ja siten ymmärtää tutkimukseen olennaisesti liittyviä asioita. Toisaalta yhteisövierailussa voi olla mahdollisuus jakaa ja saada tietoa tutkimuskohteen tarkoituksesta ja tavoitteesta.

7.3.5 Kohteen 6 kohtaaminen

Kevätkaudella 2007 olimme tammikuulta saakka olleet kontaktissa kohteeni 6 kanssa viestien toisillemme mielipiteitä ja keskustelleet puhelimitse. Olin kiinnostunut kaikesta siitä, miten hän oli vankilassaolonsa jälkeen kyennyt luomaan itselleen elämäntehtävän. Hänen työnsä tässä ammatissa osoitti syvää paneutumista työhön. Ymmärsin myös, että hän

oli kyennyt voittamaan monia vaikeuksia ja hän oli osannut oikealla tavalla vedota päättäviin henkilöihin. Siksi, että hän oikealla tavalla oli osannut esitellä työnsä tavoitteet ja sisällön, herätti luottamusta toiminnan vakuuttavuuteen. Asunnottomille tarjottava asumistoiminta on jatkunut siitä lähtien, kun hän on sen alulle pannut. Kohde 6 haluaa siten auttaa asunnottomia alkoholisteja ja henkilökunta tukee häntä tässä toiminnassa.

Tapasimme toisemme 19.3.2007. Hän vieraili luonani. Hänellä oli sukulaistapaaminen ja tässä yhteydessä kohtasimme.

7.3.6 Yhteisövierailu päiväkeskuksessa

Olin sopinut päihdeongelmaisten päiväkeskuksen johtajan kanssa yhteisötapaamisesta 20.3.2007. Sovimme yhteisövierailusta. Kohde 6 tuli kertomaan omista selviytymiskokemuksistaan päiväkeskuksen asiakkaille. Katselimme nauhalta dokumenttikuvauksen hänen johtamastaan asumistoimintayhteisön toiminnasta ja asukkaiden hankinnasta. Mukana dokumentissa oli kohde 7, joka tekee päihdetyötä kohteen 6 kanssa kyseisessä asumistoimintayhteisössä. Päiväkeskuksen asiakkaat kyselivät innokkaasti asioista ja keskustelua syntyi. Tapaamiseen osallistui kunnan työntekijöitä päiväkeskuksesta ja päiväkeskuksen ulkopuolelta.

7.3.7 Yhteisövierailumuistio kohteen 6 asumistoimintayhteisössä

Kesällä 18.7.2007 vierailimme kohteen 6 johtamassa asumistoimintayhteisössä. Teimme vierailun yhdessä ystäväni, psykiatrinen sairaanhoitaja Pia Kantokarin kanssa.

Olin lukenut yhteisöstä esitteitä. Yhteisöstä kertova 25 -vuotisjuhlanumero kertoi, että yhteisö oli toiminut vuodesta 1980. Minulla oli hyvin ihaileva etukäteiskäsitys yhteisön toiminnasta.

Saavuimme kohteeseen. Vanha koulutalo lepäsi maisemassa odottamattoman rauhallisesti. Tuntui kovin hiljaiselta. Kohde 6 kertoi, että henkilökunnalla on vapaata. Meille kerrottiin, että yhteisössä tekee työtä kohteen 6 lisäksi kuusi työntekijää, joista yksi on päihdetyöntekijä. Hän on ollut kohteen 6 kanssa tässä työssä alusta lähtien. Meidät johdatettiin rakennukseen yläkertaan, jossa on tilava yläkerran tila. Yhteisötilan seinällä on kohteen 6 ja hänen vaimonsa yhteiskuva. Vaimo toimii yhdistyksen puheenjohtajana, jonka toimintaan

asumistoimintayhteisö kuuluu. Vaimo on muuttanut ulkomaille ja tekee kohteen 6 kertoman mukaan työtä omassa yrityksessä. Käsitin, että hän saapuu aina kesäkausiksi kohteen 6 luo. Mutta nyt emme häntä tavanneet. Yhdessä kohteen 6 kanssa meidät toivotti tervetulleeksi päihdetyöntekijä, kohde 7.

Olin molempia aikaisemmin haastatellut lomakekyselyllä, josta saamaani tietoa voin käyttää hyväkseni, mikäli tuntuu tarpeelliselta.

Useita tunteja istuimme ja keskustelimme. Keskustelimme alkoholin ja huumeiden vammauttavasta vaikutuksesta ihmisen elämään. Kohde 6 muisteli vaiheita, jolloin hän kamppaili riippuvuuksiaan vastaan. Ja onnistui pääsemään alkoholista eroon. Samoin vankilakierre katkesi. Mutta tupakasta hän ei päässyt eroon. Hän polttaa tupakkaa paljon.

Kohde 7 kertoi oman elämänsä ongelmavaiheista. Hän kertoi, että päihteet ovat vaikuttaneet haitallisesti hänen elämäänsä, jopa hengenvaarallisesti, mutta tällä hetkellä tilanne on hallinnassa. Hän haluaa hoitaa itseään, sillä hänellä on itselleen läheisiä ihmisiä, joille hän haluaa olla tukena.

Asiakaskunta oli sijoitettu asumaan päärakennuksesta erillään olevaan sivurakennukseen. Heitä saattoi sovitellen asua yhteisön tiloissa jopa 40.

Vain yhden henkilön kohtasimme läheltä. Hän tuli toimittamaan asiaa johtajalle ja päihdetyöntekijälle ja jäämättä keskustelemaan lähti nopeasti pois. Asukkaita liikkui pihalla joitakin. He eivät kuitenkaan lähestyneet, vaan tutkijana näin heidät vain kaukaa. Talo tuntui hiljaiselta.

Yhteisön asiakkaina on pääasiassa asunnottomia päihdeongelmaisia, joille tarjotaan päihteetöntä aikaa ja asumismahdollisuus. Työn tavoite on toiminnallaan auttaa selviytymään. Tavoitteena on, että asukkaat tulisivat terveemmiksi yhteisössä oloaikanaan ja mahdollisesti jättäisivät alkoholin käytön. Siten elämä voisi muuttua paremmaksi - jopa uudeksi. Kuntoutumista tuetaan AA -toiminnalla ja osallistumalla ryhmätoimintaan. Pyritään myös kaikille halukkaille järjestämään talon sisällä jotain työtoimintaa tai muuta toimintaa, jotta arkielämään sopeutuminen olisi helpompaa. Toivotaan, vaikka joidenkin kohdalta se ei ehkä onnistuisi, että talon asiakkaalle elämän jossakin vaiheessa alkaisi itsenäinen, päihteetön arkielämä.

Asumisaika riippuu asiakkaan kuntataholta saamastaan rahallisesta tuesta. Myös pidempiaikainenkin asuminen yhteisössä on ollut mahdollista.

Elämän ja elämäntapojen mallina yhteisö ylläpitää AA -toiminnan antamia elämäntapoja. Johtaja kohde 6 on kertonut yhteisön jäsenille omasta, varsin addiktoituneesta, vaikeasta menneestä elämästään. Elämäntavoista ja elämänmallista keskusteltaessa hän oli valmis puhumaan omasta aikaisemmasta tilastaan rehellisesti.

Hän kertoi, että hänellä on tapana sanoa, että kun sellaisesta olotilasta, missä hän on ollut, joku toipuu kuten hän, niin varmasti voidaan sanoa, että aina on toivoa. Kun on vaikeata, pitää muistaa tämä "Maukan malli".

Tämä malli ohjeellisesti tulkittuna on, että kuka tahansa voi päästä jaloilleen millaisesta tilasta tahansa.

7.3.8 Haastattelu

Haastattelujen avulla pyrittiin ymmärtämään tutkimuskohteiden erilaisuutta ja saamaan tietoa tutkimukseen oleellisesti liittyvistä asioista.

Haastattelin 7 päihderiippuvuusongelmaista ja 2 henkilöä, kohdetta 8 ja koulukuraattoria, joilla ei ollut päihdeongelmaa

7.3.9 Teemahaastattelu

Haastattelin tätä tutkimusta varten nauhalle kaikkiaan kuutta henkilöä, joiden haastattelut muodostuivat haastattelurungosta. Haastattelurungon asiat sisältyivät tutkimustehtävän kannalta oleellisiin kokoamiini teemoihin. Teemojen avulla yritin koota ja luoda kuvaa haastateltavien ilmaisemista mielipiteistä siten, että saatoin päätellä ja tehdä yhteenvetoa ongelman ratkaisemiseksi.

Viittä henkilöä haastattelin sellaiseen haastattelurunkoon tukeutuen, jossa pyrin selvittämään, miten päihderiippuvuusongelmainen on oman selviytymisprosessinsa kokenut ja millaisia asioita hän on omaan vaikeaan tilanteeseensa yhdistänyt.

Yhtä henkilöä, joka toimii koulukuraattorina, haastattelin sellaiseen haastattelurunkoon tukeutuen, jossa pyrin selvittämään, miten koulumaailmassa voi koulukuraattorin näkemyksen mukaan kokea koulussa tapahtuvan ohjauksen ja neuvonnan mahdollisuuden ongelmatilanteissa. Koska etsin tutkimushenkilöitteni kokemusten yhteyksiä kouluajan kokemuksiin ja ongelmaproblematiikkaan, tarjosin vastattavaksi sellaista haastattelurunkoa, jossa aiheet olivat helposti koottavissa teemojen alle.

Teemahaastatteluun osallistuivat kohde 5, kohde 4 , kohde 3, kohde 2, kohde 1 ja koulukuraattori.

7.3.10 Lomakehaastattelu

Tässä tutkimuksessa tarjosin haastattelurunkona haastattelulomaketta kolmelle, jolloin tavoitteenani oli saada täydentävää tietoa yhteisövierailujen, keskustelujen ja havainnoinnin pohjalta saatuun tietoon. Tieto, mitä mainitsemillani menetelmillä kohteiltani sain, soveltui hyvin tutkimuksen tuloksia käsitellessäni nousseiden teemojen asiasisältöihin.

Lomakehaastatteluun osallistuivat kohteet 6, 7 ja 8.

Kohde 6 ja kohde 7 haastateltavista olivat saaneet hallintaan päihdeongelmansa ja kohde 8 kertoi, ettei hänellä ollut mitään päihdeongelmaa, mutta hän oli päihdeongelmaisen isän lapsi ja toimi yhteisöjohtajana, jossa oli mukana toiminnassa ei-päihdeongelmaisia, mutta myös päihdeongelmastaan selvinneitä ja asiakkaina myös sen kanssa kamppailevia.

Tarjosin kohteelleni 8 lomaketta, sillä mielestäni lomake täydensi sopivasti sitä tietoa, minkä sain, kun vierailin hänen yhteisössään useita kertoja osallistuvana yhteisöjäsenenä.

Kohteita 6 ja 7 suunnittelin alussa haastattelevani nauhalle, mutta tapasin kohteen 6 ja 7 sovituisissa tilanteissa ja mielestäni vierailujen, keskustelujen ja kirjallisuuden kautta sain heihin liittyvää tietoa riittävästi siltä osin, kun se itsestäni tuntui tarpeelliselta. Erityisesti kohteen 6 kanssa olin keskustellut usein ja lukenut kirjallisuutta, josta sain kuvan siitä, miten hän oli kokenut elämänsä päihdeongelmaisenä ja miten alkoholista irrottautuminen tapahtui.

Myös laadullinen tutkimus voi sisältää kvantitatiivisia osatarkasteluja, sanoo Pertti Alasuutari ja toteaa, että selittämisen vaiheessa voidaan käyttää myös kvantitatiivisen analyysin tuloksia, mutta tulkintojen tekeminen pohjautuu laadulliseen tutkimukseen(Alasuutari Pertti 1995, 53).

7.3.11 Keskustelut

Keskustelin kaikissa tilanteissa, milloin keskustelua spontaanisti syntyi. Koska kaikkien tilanteiden tarkoitus oli tutkia, kaikki keskustelut, joista jäi muistitieto tai muistiin merkitty tieto, antoivat mahdollisuuden ymmärtää asioita paremmin.

7.3.12 Valmiit aineistot

Katselin yhteisövierailun yhteydessä esitetyn kohteen 6 yhteisöstä filmatun dokumentin, jossa olivat mukana kohteet 6 ja 7.

Filmidokumentti on tuotu yleisön tietoisuuteen myös TV:ssä. Internetistä sain tietoa tutkimuskohteista, tutustuin tutkimuskohteita esitteleviin esitteisiin ja informatooreihin lehtijulkaisuun, katselin aiheeseen liittyviä TV:ssä esitettyjä haastatteluja, luin tutkimuskohteisiin liittyvää kirjallisuutta ja aiheeseen liittyviä lehtikirjoituksia..

7.4 *Aineiston analysointi*

Olen analysoidessani aineistoa tarkastellut vastauksia tutkimusaiheeni näkökulmasta.

Tutkimusongelma on: Päihderiippuvuusongelmasta selviytyneiden kouluajan kokemusten yhteyksiä ongelmaproblematiikkaan ja selviytymiskokemuksia.

Tutkimustehtävässäni olen keskittynyt käsittelemään tutkimusongelmaani liittyviä asioita ja pyrin tuomaan esiin asioita tutkimuksen aiheistoon liittyvien käsitteiden avulla.

(Syrjälä ym. 1994, 90).

Tutkimushenkilöitteni ongelmat ovat olleet varsin vaikeita, joten olen ymmärtänyt, että heidän selviytymiseensä liittyviä asioita voidaan pitää ohjeellisina selviytymiskokemuksia yleistettäessä.

Tutkimusaineistoni on tullut minulle läheiseksi. Olen tutustunut kohteisiini syvästi, pyrkinyt tekemään tulkintaani avoimesti ilman ennakkokäsityksiä ja tutkimuksen kohteiden näkökulmasta yrittänyt eläytyä heidän kokemuksiinsa. Ammattini kautta olen perehtynyt ilmaisussa käytettävään terminologiaan ja tutustunut myös kirjallisuuteen. (Syrjälä ym. 1994, 90).

Olen havainnut, että koko tutkimusvaiheen aikana olen spontaanisti prosessoinut kohtaamisiani ja kokemuksiani aineistoa kootessani. Olen ikäänkuin elänyt uutta elämänvaihetta. Moni tutkimukseni kohdehenkilöistä on ollut omien elämänvaiheittensa vuoksi tunnettuja monilla tahoilla. Myös itse olen joutunut ammattini vuoksi seuraamaan heidän vaiheitaan, joskin etäältä. Olen ihmetellyt ja ihailut sitä mielestäni erikoista osaamista ja asennoitumista, jolta pohjalta he ovat onnistuneet. Useita heitä tukemaan on ryhtynyt sekä julkinen arvostus että asiantuntijataho. Olen pohtinut oman ajattelutyöni pohjalta teorian syntymistä. Kiinnostavaa on ollut havaita, miten ajattelu luo teoriasta uutta teoriaa. Oivaltamani teoreettinen sisältö on voinut muuttua, kun uusia näkökulmia avautuu. Tärkeätä kuitenkin on, että jotain soveltuvaa teorialukintaa jää sovellettavaksi. (Syrjälä ym. 1994, 90)

Pohdin kokemieni eri tilanteiden kautta saamaani kokemusviestiä ja saamiani vastauksia. Vaikka tulikin tunne, että tässä tilanteessa olin ymmärtänyt ongelman syntyä ja syitä vaikeaan tilanteeseen joutumisesta, ymmärsin juuri tämän vuoksi, että ongelmien syntymiseen on vielä monia muitakin syitä. Asiat liittyvät eri tavoin toisiinsa ja uusi luokittelu on mahdollista. (Syrjälä ym. 1994, 90)

Yksittäiset kokemukset auttavat ymmärtämään asiakokonaisuutta, joten yleistettävyys on havaittavissa. Kun tapahtuma toistuu riittävän usein, niin yleistettävyttä selkeästi on. Tutkimukseni kokemuksissa on havaittavissa selvää yhtäläisyyttä, kun olosuhde on tunnistettavasti samankaltainen.

Tutkimuksessani olen haastattelujen avulla, havainnoiden ja tutkimuskohteista kertovan kirjallisuuden pohjalta koonnut asioita, joista olen koonnut haastattelurungon. Vastausten pohjalta olen koonnut teemoja, jotka sisältävät ongelmaproblematiikkaan liittyviä asioita.

Teemat auttavat hahmottamaan aineistosta painottuvia tekijöitä, vaikka joutuukin myöntämään, ettei kaikkia tahoja voida ymmärtää. Silti on johdonmukaisuutta, ilmiöiden esiintymistiheys voidaan havaita ja ymmärtäminen selvästi lisääntyy.

(Syrjälä ym. 1994, 90)

Haastattelujeni ja tutkimustilanteiden pohjalta nousivat teemat, jotka muodostivat asiasisältökokonaisuuksia. Ne olivat:

Teema 1: Päihderiippuvuusongelma ja koulukokemus

Teema 2: Käännekohta ja koulukokemus

Teema 3: Selviytyminen ja koulukokemus

Teema 4: Koulukuraattorin näkökulma ja pohdinta

7.5 Raportointi

Olen pyrkinyt raportoimaan tätä laadullista tutkimustani niin empiirisesti kuin olen asian ymmärtänyt. Jokaisen nauhalle haastattelemani kanssa kontakti on ollut avoin ja välitön. Tunsin omasta puolestani luottavani näiden henkilöiden omien kokemustensa kuvaukseen. Se lisäsi tutkimuksellista vakuuttavuutta. Olin kiitollinen, kun pääsin tutustumaan yhteisöihin ja siitä, että minut otettiin yhteisöissä lämpimästi vastaan. Tutkijana sain aineistoa ja erilaisia kokemuksia, jolta pohjalta näkemykseni avartui.

Minua ei ole haitannut se, että yksi haastateltavistani ei halunnut itseään mainittavan nimeltä. Olen kunnioittanut hänen ratkaisuaan ja siksi tutkimukseni raportoinnissa kuvaan tutkimushenkilöitäni nimimerkillä ja myös raporttini siinä luvussa, jossa olen kuvannut tutkimukseni kohteita, olen käyttänyt nimimerkkiä. Liite- ja lähdeluettelossa on nimetty tutkimuskohteitteni elämään liittyvää kirjallisuutta ja muuta saamaani materiaalia, jossa mainitaan heidän nimiään, jotka ovat halunneet olla mukana omilla nimillään ja joilla aikaisemmasta elämänvaiheestaan on jo julkisuustausta.

Olen käyttänyt tekstissäni minä -muotoa, sillä laadullisessa tutkimuksessa tutkijan ei tule piiloutua passiivimuodon taakse (Grönfors 1982, 183). Kvalitatiivisen tutkimuksen raportointiin ei ole vakiintunutta muotoa (Eskola & Suoranta 1998, 245). Olen pyrkinyt raportoimaan tutkimustani siten, että selvitykseni sisältäisi riittävästi tietoa tutkimuksen

vaiheista ja kokonaisvaltaisesta käsittelystä, jotta kokonaisuus olisi mahdollisimman selkeä ja uskottava.

Tapani raportoida on muotoutunut tutkimukseni kestäessä, mutta lopullinen muoto pääosin on hahmottunut vasta alkuvuonna 2008. Tutkimukseni aineiston koontivaihe oli tällöin haastateltavien osalta ohitse, vaikka muuta aineistoa olenkin koonnut lähes tutkimukseni valmistumisvaiheeseen saakka.

Tutkimuksen eri vaiheet kuvataan tarkasti. Raportoinnin (kuten tutkimusprosessinkin) tulee olla systemaattista ja kurinalaista. Lukijalle ei saa jäädä epäselvyyttä siitä, miten tutkija on toiminut tiedonhankinnan ja aineiston analysoinnin eri vaiheissa. Ulkopuolisenkin täytyy ymmärtää, mihin tutkija sanomansa perustaa. Lukijalle tarjotaan mahdollisuus arvioida tutkimuksen luotettavuutta ja tulkinnan osuvuutta. (Syrjälä ym. 1994, 99)

Olen perustanut sanomani aineistomateriaalista saamaani käsitykseen ja tietoon. Selvityksessäni olen pyrkinyt olemaan systemaattinen ja avoimesti ilmaiseva.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET JA TULKINTA

Olen analysoinut tätä kokoamaani kvalitatiivista tutkimusaineistoa alusta lähtien kirjoittamisvaiheeseen saakka. Prosessointia on kaiken aikaa tapahtunut ja se on ollut elämyksen luonteinen kokonaistapahtuma.

Tutkittavat ovat tulkinneet haastattelurungon pohjalta haastatteluissa ilmiöitä omien kokemustensa kautta. Tutkijana olen analysoinut tutkittavien tulkintoja ja pyrkinyt tarkastelemaan aineistoa jäsentämällä, järjestämällä ja tiivistämällä. Olen tehnyt ajattelutyötä ja luonut teoreettisen tulkinnan empiiriseltä pohjalta. Tutkimukseni aineistosta olen tiivistänyt teoreettisen tulkinnan. Haastattelujen pohjalta olen luokitellut aineiston teemoihin ja käsitellyt aineistoa teemojen kautta.

Olen pyrkinyt syvällisesti tutustumaan aineistoon ja lukenut kirjallisuutta. Tutkiminen on tuonut uuden ulottuvuusmallin ajattelutyöskentelyyn. Uusi tapa ajatella, teoretisointi on ollut kiinnostava kokemus. Oivalluskokemuksia kuvaan tutkijana keskustelujen, havainnoinnin ja haastattelujen pohjalta. Itsessäni on herättänyt innostusta ja kiinnostusta kohteita itseään koskevaan kirjallisuuteen ja tutkimuksen kohteiden ominaisuuksiin tutustuminen.

Tässä luvussa teemojen kautta viisi tutkimuksen kohteena olevaa henkilöä kuvaavat omin sanoin kokemuksiaan ja kolmen tutkittavan kokemuksia kuvaan keskustelujen, tapaamisten ja saamani tiedon pohjalta.

Kuvauksen jälkeen kommentoin teemaan liittyen esitettyä kuvausta. Liitän sen kohteen kouluajan kokemukseen. Siinä otan huomioon myös kodissa koettuja kokemuksia, mikäli niiden jollakin tavalla voi ymmärtää vaikuttaneen oppilaan koulukäyttäytymiseen.

Käsittelen aineistoa tutkimusongelman pohjalta, tarkastelen ilmiöitä, teen havaintoja, tulkitsem ja teen yhteenvetovaiheessa johtopäätöksiä, jotta tutkimusta voisi soveltaa laajemmassa tarkastelussa. (Syrjälä ym. 1994, 89 - 90)

Useimmilla kohteista on jo kouluaikana ollut kokemuksia tai muuta käyttäytymistä, mikä on jatkunut tai heijastunut aikuisuuteen ja jossakin vaiheessa saattanut vaikuttaa päihderiippuvuusongelman syntymiseen, aiheuttanut käännekohdan elämässä tai tukenut selviytymistä. Koulukuraattorin näkemysten pohjalta voi saada käsityksen siitä, millaisia tämän hetken kouluuyhteisön asenteet ovat. Jos haittaava asia olisi kyetty havaitsemaan ja siihen olisi pyritty auttavasti vaikuttamaan, on mahdollista, että ongelmia ei olisi esiintynyt.

Tutkimuskohteiden haastattelut ovat nauhalta sellaisenaan, paitsi puheeseen liittyviä täytesanoja on karsittu ja joissakin lauseissa on lauseesta jätetty pois jotain epäoleellista.

8.1 Johdattelu: Pertti Purhonen, *Lähellä: runoa*

Kuljen eilisen läpi.

Etsin pientä poikaa.

Arkaa ja helposti hämilleen

joutunutta, vaatimusten

kieltojen ja pakotteiden

rikkomaa.

Armeijan solkiremmillä selkäsauna.

Persuusta makkaralla.

Se koskee vieläkin.

Aivan hiljainen kuiskaus.

Hento kosketus poskelle.

Joku käsittämätön lämpö virtailee sisälläni.

Tulen suoraan koulusta kotiin.

*Tulen aivan samaa polkua, samaa tietä
ja samaa ojanreunustaa.*

Aikaisemmin en ole tuntenut tätä.

Mutta tämähän on merkki, ettei Hän minua jätä.

8.2 Teema 1: Päihderiippuvuusongelma ja koulukokemus

Kohde 1, kokemukset:

On mulla ollut tällöisiä sanotaan näin että mä olen käyttänyt tällöisiä rauhottavia lääkkeitä ahdistukseen...tällaista mullakin on ollut..vaikeuksia ihmisten kans...erakoiduin.. mut sen jälkeen kun mä tulin uskoon, niin Jumala vapautti mut tällasista pelkotiloista, nimenomaan tällasista ahdistuksista ja mikä kaikkein hienointa tässä kaksi vuotta sitten vapauduin viimeinkin näistä psyykelääkkeistä elikkä minä käytin yli 30 vuotta...tällasta psyykelääkettä, josta tosi äkkiä tulee riippuvaiseksi ja minä rukoilin tätä asiaa vuosia ja pikku hiljaa vähensin, mutta tänä iltana mä oon vapaa tällaisista lääkkeitä, riippuvuuksista, mun ei tarvi enää ottaa näitä lääkkeitä, vaikka on edelleen vaikeuksia, on ahdistuksia, vastoinkäymisiä..kellä ei muuten olis, mutta sen hyväksyy, oppii arvostamaan sitä, että elämä, joka on meille lahjaks annettu, niin vastoinkäymisiä tulee, mutta niitten kans pystyy elämään.

Haastattelijan kommentointi:

Koulussa hän jo oli arka, pelokas ja ahdistunut, mikä huomattiin. Hän sai siitä moitteita.

Kotona isä oli häntä kohtaan väkivaltainen, minkä vuoksi hänestä tuli arka ja pelokas lapsi. (

Lisätietoa luku 8, Teema 3)

Kohde 2, kokemukset:

Mitä nyt on nähny niitä ihmisiä, niin ne on aika herkkiä ihmisiä, jotka on niissä mukana, on huumeessa ja alkoholin takia siltojen alla,... on niitä koviakin tietenkin, ihminen antaa periks, eikä ole kyynerpäitä, menee voimat, ja työelämä...sit sitä etsii sitä pakoreittiä, mikä auttais. Nää aineet kun ne ei auta mitään, hetkellisen huumen antaa...

Huumeesta en tiää, mutta viinasta kyllä tietää, että ne alkupaukut on kyllä hyviä, mut sit sitä kun vetää, vetää viikkotolkulla, päivätolkulla , kuukausitolkulla, vuostolkulla, eihän se ole enää mitään hienoa, se on pakko vaan ottaa, että pysyy hengissä, pystyssä.

Monesti se on geneissä, on isä juonu, äiti juonu, sukulaiset juonu, ...sitä helpommin se iskee kiinni, mutta turha sitä on syytellä ketään, pitäis...olla oma ittensä ja päästä siitä ongelmasta pois. ...tää elinaika, mitä eletään on niin kovaa, niin kovaa, ettei ihmisen arvo ole mitään kuin vaan hoitaa tulosta...sit ihmisiä pannaan pihalle ja toiset jaksaa ja toiset ei jaksa, vaan ajattelevat että olkoon koko paska ...ja sit sitä voi tehdä ikäviä itsellensä. Se on niin vääristynyt tää elämäkatsomus...

Mä tiedän omista sairauksistani, että aikansa kun siinä pompotellaan niin sitä ihminen painuu niin syvälle, masentuu, syventyy, menee niin alas että ajattelee, ettei mul ole mitään täs elämäs enää, kun vaan juoda juoda juoda juoda ja sit kuolee pois. Tai sit tuhota muulla tavalla itsensä. Mä syytän ainakin yhteiskuntaa aika lailla...Ihminen on semmonen nappula, jolla ei ole mitään väliä...

Kun sais että ystäväpiiri näkis semmosen ihmisen että tuo tarvitsee apua ja sais jollain tavalla ohjattuu, että kyllä siinä elämässä on jotakin tarkoitusta kumminkin,

että joku häntä rakastaa ihan varmasti.

Vaikka luulee, etten mä ole mikään, mä olen ihan pohjilla..kyllä mä uskon, että joku rakastaa.... Tässä tulee nyt se usko sitten. Että Jumala rakastaa, mutta eihän sellaista monikaan usko...mut jos ei ole minkäänäköstä perhesuhdetta,

ei oo ystäviä, ei oo lapsia, niin silloinhan se tuntuu pahalta...mun mielestä ystävät on hirveän tarkeitä, ettei niitä pidä unohtaa...

Kun vaimo sano mulle pahasti, niin nyt mä lähen kaljalle...Kun otat siihen hyvään tai pahaan oloon, se aine lisääntyy kun sä otat, niin loppujenlopuks se on tuskaa ottaa. Sitä ottaa tuskaansa ja...vaikka mihinkä ja sit ei pääse enää millään irti, tekee mitä temppuja vaan saadakseen sen...

Kyllähän niitä on vaikeuksia...raskaat työt ja raskaat hovit. En mää oo siitä säästyny

siitä alkoholista ja tupakkaaki olen polttanu ku korsteeni mut mää oon siit päässy eroon, välillä poltin pitkät pätkät...Oon mä kohta 60 vuotta ja kun alkaa 14 -vuotiaana...

Haastattelijan kommentointi:

Hän on jo nuorena alkanut, 14 -vuoden ikä on kouluikä. Hän ei kuitenkaan ole joutunut kiinni tupakanpoltosta koulussa... Hän on ollut kuitenkin sosiaalinen käytökseltään. Tupakkaa hän poltti pahaan oloonsa tai uhmatukseen kasvattajia. Koulussa ei puhuttu päihteiden käytöstä ja tupakan polttamisesta. Kotikasvatukseen liittyi uhkauksia ja väkivaltaista kuritusta. Koti aiheutti turvattomuuden tunnetta ja pelkoja. Koulussa ei siitä tiedetty, koska kasvatuksellista vuorovaikutusta kodin ja koulun välillä ei ollut, eivätkä osapuolet voineet vaikuttaa toisiinsa. Yhteydenpito voi helpottaa lapsen uhmaa ja tekee silloin elämäntavoista terveellisempiä, mikäli niin toimitaan. Näin ei nyt käynyt. (Lisätietoa luku 8, Teema 3)

Kohde 3, kokemukset:

Mun ongelma oli ennen se, et mul ei ollu minkään näköstä kiintopistettä ajallisessa elämässä ja koulut meni huonosti nuoruudessa...siin on niin monta osasyitä, että opettajat ei oikein jaksaneet mun kanssa...mä olin vähän semmonen vilkas...oli yks hetki mun elämässä, et mä luulin etten mä täytä edes kolmeakymmentä...

...90 -luvun alussa mä rupesin ensin polttaa rankasti hassista...olin silloin semmonen 23 - 24 ikäinen...tutustu kavereihin...Haast: Helpottik se sun elämää ? Vast: Kyllä hetkellisesti, kato kyllä ne jotaki tarjoaa, se joka sanoo, ettei ne anna mitää, niin se valehtelee, mutta sitten se ei riitä enää...Mul oli semmonen ahistus, et mä olen vuosia kokenut itteni yksinäiseksi, ettei mul o ketään...Kyllä ne mun isovanhemmat hoiti ja piti huolta tällä tavalla, mut mulla meni sillä tavalla, ettei mulla ole isää ikinä ollu isä on kuollu...Haast: Eks sä ole tavannu isääs ? Vast: Eh ja nyt on vähän vaikea tavata enää... Äiti elää...Ja siihen tuli sit nämä amfetamiinit...mä oikeastaan rakastuin siihen aineeseen, mä sitäkin käytin vuosia, otin nenän kautta, eksyin siihen piikkiin sitten, ve(d)in vuodesta - 95 ...2003 tais olla viimeene kerta. Haast: Oleks sä ollut hoidossa joskus ? Vast: Eh.

Ja sit...uuvenvuoden jälkeen jouvuin linnaan, ...vanhoja asioita...rötöksiä tais olla...lusin siitä 8 kuukautta olin linnassa, mut ei sillonkaan tullu pysähystä, mä tapasin sitten yhen naisen...sen kans se meni semmoseks narkkielämäksi, ei hän ollu semmonen, mut hän oppi siinä samassa, hän oli kyllä kova ottaa alkoholia, en mäkään häntä pakottanu ottamaan mutta minun seuraks... mä tein kato rötöksiä siinä samalla sitten kun mä ve(d)in aineita ja mulle tuli sitten isompi tuomio...

Mää menin yhä syvemmälle siihen, rupesin perimään velkoja, olin alamaailmassa mukana...elin semmosta viimeistä päivää...monesti kun oli vessa ja olin ottamassa huumeita suoraan suoneen niin itkin, että mihin tää mun elämä on menossa...Mää toivoin vaikka ei ollut toivoa...monta kertaa oli semmosia vaaratilanteita, että oli pysyy eessä...ja menin yksin ilman aseita perimään velkoja ihan vain sen takia että ne tappais mut, se elämä oli ...ihan hirmua.

Haastattelijan kommentointi:

Lapsi tunsi itsensä yrmityksi jo ala-astetta käydessään. Hän kaipasi huomiota, ryhmään ja yhteisöön tasa-arvoista kuulumista. Jo koulun ala-asteelta hän on tuntenut olevansa yksin ja erilainen. Erilaisuus on luonnollinen asia, mutta lapsi ei suhtaudu asiaan luontevasti ellei suhtautuminen koulussa ja kotona heijasta sitä. Se ei haittaa vuorovaikutusta, kun siihen suhtaudutaan luonnollisena asiana . (Lisätietoa luku 8, Teema 3)

Kohde 4, kokemukset:

Mun ongelmani oli lapsuudessa olemassa. Se oli sopeutumattomuus, epäsosiaalisuus. Myöhemmin se aiheutti voimakkaan päihderiippuvuuden, ... alkoholi ja huumeet... Varmasti ne oli tekemisissä toistensa kanssa. Pääasialliseksi ongelmaksi koen kaksitahoisen riippuvuuden..., joka oli päihde- ja rikokset. Päihteet on kalliita ja niitä varten täytyi tehdä rikoksia. Alkoi yhteinen kierre, joka oli vankila ja päihteet, vankila ja päihteet.... Ihan lapsena mä valehtelin ja varastelin ihmisten taskuista rahaa. Jos tietäisi miksi, niin tuskin mulla mitään ongelmaa olis ollukkaan koskaan... Ehkä sitä nykyään kutsutaan ADHD -oireyhtymäksi tätä, mikä mua vaivas.

Haastattelijan kommentointi:

Lapsi on alle 2-vuotiaasta saakka joutunut elämään ongelmaisen, sekä psyykkisesti sairaan että päihderiippuvuusongelmaisen äidin hoidossa, jolloin äiti antoi hänelle joskus mm. heroiniä. Isä kuoli, kun lapsi oli 2-vuotias. Lapsella ei ollut turvallista kotia, vaan häntä hoitivat sukulaiset, alle 3 -vuotiaaksi hänellä oli 11 kiertävää kotia.

Murrosikää lähestyttäessä lapsen epäsosiaalisuus paheni. Tohtori Martti Paloheimo oli diagnosoinut hänet kotivammaiseksi. Lapsen turvallisesta varhaislapsuudesta ei kukaan huolehtinut. Jossakin vaiheessa hän sai kasvatusvanhemmat.

Kouluaikana tätä vaikeaa lapsuutta ei otettu huomioon koulun taholta, eikä kodin taholta, vaan ongelmien häiritessä lapsen koulunkäyntiä häntä rangaistiin. Lopulta kasvatusvanhemmat hylkäsivät hänet epäsosiaalisuuden tähden. Lapsi jäi hylätyksi, jäi ilman välittämistä ja rakkautta ja epäsosiaalisuus jatkui nuoruudessa ja aikuisuudessa.

Kohde 5, kokemukset:

Päihteitä olen alkanut käyttää 13 - 14 vanhana ja jengiin liityin 16 - 17 -vanhana ja linnassa olin 20 -senä, 8 kertaa olin pieniä aikoja. Alkoholia tai muita aineita kun olin ottanut niin mulle aina tuli niitä rikoksia, hirveen paine tekemään kaiken maailman varkauksia ja mä olin semmonen nakkivaras, niin etten mä mikään semmonen hirveen rosvo ollut. Ja mul oli muutamia pahoinpitelyjä, joista sai tuomioita. Sitten, aina oli päihteet kuvioissa mukana, et selvin päin mä en oo koskaan tehny mitää. Ja elämä meni miten meni ja 34 -vuotiaana olin Kyläsaarella puliukkona, asuin 6 kk roskalaatikossa, koska en päässyt enää "liekkimajaan", olin sinnekin saanut porttikiellon, mua ei hyväksytty enää mihinkään...

Joo, mulla oli kaiken maailman juttuja jo koulussakin, lyseossa mä varastelin jo koulussakin nuorena. Mä jouduin lopettamaan koulun lukiossa...mä löin apteekin ikkunan rikki ja siitä tuli murtosyytteet...Joskus kauan sitten poliisi kävi puhumassa, se on jäänyt mieleen, jotain säännöistä tai liikennejutuista. Ei mitään kriisihoitoa. Keskikoulun olen käynyt ja sen jälkeen käynyt kursseja...

Haastattelijan kommentointi:

Hänellä oli ongelmia jo kouluaikana, mutta myönteisesti ohjaamismielessä niihin ei koulun taholta puututtu.

Ajan kysynys ainoastaan oli, kun tälle ongelmaiselle nuorelle tuli koulusta lähtemisen hetki. Hän joko ehti saada tasoluokat loppuun (keskikoulu tai lukio), kun oli oppikouluun päässyt tai joutui lähtemään kesken. Lakivelvoitteinen koulunkäynti saattoi jatkua joko yksityisesti tai esim. koulukodissa ellei saisi oppivelvollisuutta suoritetuksi...Tämä koululainen lopetti koulun kesken lukiosta.

Se, mikä tämän koululaisen elämäntilanteessa oli vaikeutena, ei koskaan varsinaisesti selvinnyt. Tilannetta ei kyselty, eikä asioihin paneuduttu. Lapsi jäi myönteistä tukea vaille.

Kohde 6, kokemukset:

Kohde 6 kertoo, että hän on käyttänyt alkoholia. Hän ei osannut arvostaa itseänsä, vaan ryyppäsi ja teki rikoksia. Koulussa hän pinnasi, poltti jo tupakkaa, käytti alkoakin ja rikkoi sääntöjä. Kaverit valikoituvat sellaisista, joilla myös oli ongelmia. Hän tunsikin olevansa koulussa yksin. Ja hän sai rangaistuksia. Koulussa ei ollut mahdollista minkäänlainen tukea antava toiminta hänenlaiselleen.

Haastattelijan kommentointi:

Koulussa sopeutumaton oppilas jäi yksin. Häneltä eivät opettajat kysyneet, että miksi näin tapahtuu. Opettajat eivät suhtautuneet auttavasti ja toisaalta sellaisia, jotka olivat selkeästi ongelmaisia oppilaita, oli vain vähän. He olivat keskenään kavereita. Hänen negatiivinen kehityksensä jatkui.

Kohde 7, kokemukset:

Kohde 7 kertoo, että hän on käyttänyt alkoholia ja tupakkaa jo kouluaikana. Koulusta pinnaamista tapahtui. Hän ei ymmärtänyt pitää huolta itsestään. Hän ei välittänyt itsestään, eikä ajatellut asiaa toisenkaan kannalta. Jotenkin vaan hän ei välittänyt. Hän valitsi seurakseen kavereita, joilla myös oli ongelmia. Seura saattoi vaikuttaa valintoihin. Hänellä on käsitys, ettei hän osannut osoittaa rakkautta, kun ei ollut kokenut sitä. Myös vankilassa hän on jonkin aikaa ollut. Alkoholi vaikutti hänen terveyteensä niin vakavasti, että haima tulehtui ja hän oli silloin kuolemanvakavasti sairas.

Haastattelijan kommentointi:

Hän haki tukea samanlaisia ongelmia omaavilta kavereilta. He harrastivat samoja asioita ja asenteellisesti hyväksyivät toinen toisensa suhtautumistavan ja tekemiset. He saivat rangaistuksia. Kotoa hän ei saanut kasvatuksellista tukea, mutta ei myöskään koulusta. Jo kouluaikana he kuuluivat marginaaliryhmään, sillä koulun asenne oli negatiivisesti luokitteleva.

Kohde 8, kokemukset:

Kohde 8 kertoo, että hänellä ei ole ollut varsinaista päihderiippuvuutta. Hän on kasvanut päihdeongelmaisen kodin lapsena. Vanhemmat tulivat uskoon ja olivat sitä mieltä, että koko perhe tuli uskoon saman kokemuksen myötä. Vanhemmat halusivat kasvattaa lapset kurissa ja käyttivät uhkailua ja väkivaltaa lasten ohjauksessa ja kasvatuksessa. Tukea ei kotoa saanut eikä hän ollut kokenut rakkauden osoittamista.

Hän on kuitenkin oppinut suhtautumaan ongelmiinsa ja ongelmat voivat olla Jumalan keino ihmiselle lähestyä Jumalaa. Tällä hetkellä hän osaa suhtautua vaikeuksiin. Tärkeintä juuri nyt on, että hän saa omat elämäntapansa säilymään terveellisinä. Ammatikseen hän tekee työtä, jolloin auttaa ihmisiä, joilla on elämässään paljon vaikeuksia kuten päihderiippuvuusongelmia, köyhyyttä ja mielenterveysongelmia.

Haastattelijan kommentointi:

Koulussa ollessaan hän jossakin tilanteessa rikkoi koulun sääntöjä, vaikka kukaan asiaa ei tiennyt. Koulua käydessään hän ei saanut apua, mutta ei sitä pyytänytäkään. Mitään sellaista tukea tai ohjausta, joka olisi ollut helposti kohdattavissa koululaisen arkipäivässä, ei ollut.

8.3 Teema 2: Käännekohta ja koulukokemus

Kohde 1, kokemukset:

Mä menin tänne Betlehem -kotiin ja siellä annoin elämäni Jeesukselle ja sitä myötä sitten mä opin huomaamaan, että täällä maailmassa on niin paljon ongelmia muitakin ongelmia kuin päihdeongelmaisia ja sitä kautta opin tutustuu näihin kavereihin ja sittenhän mä tulin sinne töihin...

Mulle tuli se elämänmuutos ihan kokonaisvaltaisesti, että..., käännekohta se oli täys muutos elikkä sen jälkeen muuttu elämä parempaan suuntaan, että mä sain elämään sisältöä, ei tarttenu hirveesti kamppailla enää.

Lääkeongelma on se kaikkein vaikein, mikä on hallinnu mua, mutta kaikkiin muihinkin elämän alueisiin uskoontulo nimenomaan on ollu ratkaisu mun elämässä,...mun elämäntapa on muuttunut ihan kokonaan, nyt ei ole se tärkeysjärjestys, mikä oli aikasemmin ennen uskoon tuloa, ...mutta nyt tällä hetkellä se, että minä saan olla mukana kristillisessä toiminnassa, mä oon Nokia Missio -toiminnassa mukana, oon vetämässä siellä semmosta kun miesten kasvuryhmää...

Haastattelijan kommentointi:

Koulussa käännekohtaksi tuli alkuperäisen suunnitelman muuttuminen. Hän lopetti koulun kesken. Kukaan ei puuttunut asiaan. (Lisätietoa luku 8, Teema 3)

Kohde 3, kokemukset:

2003..... menin vankilaan, ...tuttu diakoni töissä siellä, saa mainita hänen nimensä, jos haluat, hänen juttusillensa sitten menin 18 päivä joulukuuta, viistoista yli 2, mä muistan tarkalleen kelloajan, kun silloin tapahtu se muutos, meen hänen toimistoonsa täysin lyötynä,...mä sanoin tälle diakonille, tälle Tuulalle, että voiko tästä mun elämästä enää tulla mitään, niin hän sano, että kysytäänkö Jeesukselta...me mennään kappeliin hänen kanssaan, polvistutaan siihen alttarille ja eikä siinä oikeastaan mitään muuta sanottu kuin että Jeesus auta, ja mä kirjaimellisesti koin siinä, että mä vapauduin kahleista... mä tipahin polvilta alas ja nostin käet ylös ja kuumat kyyneleet rupes tulemaan...ja mä koin, että se pahuus otetaan musta pois, mun sydäimestä...ja se, hän on kantanu mua kaikki nää vuodet sen jälkeen...

Haastattelijan kommentointi:

Koulussa käännekohtaksi lapselle muodostui koulun lopettaminen ala-asteen päätyttyä. Ei ole helppoa ennakoida kokemuksia puoliromaaniperheen lapsen osalta, joka elää romaaniperheen tapaan. Lapselta jäi peruskoulu kesken. Kouluviranomaisten taholla ei huomattu, että paikkakunnalla asui pieni oppivelvollinen. (Lisätietoa luku 8, Teema 3)

Kohde 2, kokemukset:

Esimerkiksi ...viinassa se käännekohta aika nopeesti tulee jos joku vieras sanoo, että nyt se on loppu tai maksa pamahtaa, siin on yksi käännekohta tai jos on naimisissa ja vaimo sanoo, että nyt mä lähden jos ei toi lopu niin se on pakko tehdä joko tai ...tai sitten jatkaa sitä,...ja alamäki vaan jatkuu...on se puoli, ettei ne enää tiedä, mikä on hyvää, ne on niin kauan ollu siellä liemessä, että ne ei ymmärrä, että hetkinen on tääl parempaaki elämää...Ne halua olla siellä pohjilla vaa... mudassa.

En mää oo siitä säästynyt siitä alkoholista ja tupakkaaki olen polttanu ku korsteeni, mut mää oon sit päässy eroon...Oon mä kohta 60 vuotta ja kun alkaa 14 -vuotiaana niin siinä mahtuu aika pitkät rupeamat polttamisjaksoja. Sit ku lapset synty, olin 15 vuotta polttamatta...sen tähden se oikeastaan olikin, kun ei halunnu lapsillensa vaikeuksia, mut sit se alko taas uudestaan polttaminen, mut nyt se on taas ollut varmaan joku 17 vuotta pois.

Haastattelijan kommentointi:

Koulussa ei voinut päihteiden käytön osalta mitään käännekohtaa muodostua, kun asenteeltaan muuten sosiaalinen nuori jäi päihdeaineista annettavan tiedon ulkopuolelle, sillä hän ei joutunut kiinni asiasta. Hän ei saanut koulun taholta tietoa päihteiden haitoista nuoren ja aikuisen elämään. Yleistä ohjausta ei ollut. Hän ei todennäköisesti pitänyt asiaa vaarallisena itselleen, vain kiellettyinä. Kodin väkivaltainen kuritus sai aikaan, että hänessä heräsi uhma, eikä tottelemisen mieli. Mutta käännekohtana koulussa voi ymmärtää sen, että opettaja alkoi tukea lasta, kun huomasi hänen erityislahjakkuutensa. Se vaikutti koko hänen loppuelämäänsä myönteisellä tavalla. (Lisätietoa luku 8, Teema 3)

Kohde 4, kokemukset:

...varmaan jo 60 -luvun alussa tajusin, et jos mä jätän päihteet, niin mun ei tartte ainakaan lusia...lopullinen käännekohta se vaan tapahtu yksinkertasesti, siin oli joku tällanen - olen saanut tarpeekseni fiilinki - ja samaan aikaan mun jalka katkes...se on nyt kunnossa... Ruotsissa, ja mä istuin 6,5 - vähän vaille 7 kk rullatuolissa, 12 murtumaa...

Haast: Mikä sen aiheutti Vast: Humalatila, mä nousin taksista Helsingborin asuma-alueella...mä kaaduin sinne kadulle..tunsin kipua...jäin makaamaan siihen ja ambulanssi tuli ja haki. Mut leikattiin saman tien...Ja se oli niin mittava leikkaus ja kivulias...Mä eksyin vähän väärille urille, mutta ne kuuluu elämään...Sen tapahtuman jälkiseuraus, siitä oli toipuminen niin kivuliasta, ja siinä oli samaan aikaan se raittiuden etsiminen, ni mä sit vaan päätin, että nyt mä yritän oikeesti sitä raittiutta ja se on pysynyt sitten...

Haast: Kuinka kauan siitä on aikaa? Vast: 10 vuotta.

Haastattelijan kommentointi:

Koulua käydessä ei varsinaista käännekohtaa myönteiseen suuntaan tapahtunut. Hän oli myös koulussa epäsosiaalinen tavoiltaan. Hän kävi kyllä keskikoulun läpi, mutta huonompaan suuntaan käännekohdan voi tulkita kouluaikana johtaneen, sillä hän joutui lastensuojelun huostaan ja koulukotiin sekä nuorisokotiin. Myönteisempää ratkaisua tällaista lasta varten ei ollut olemassa. Hän koki tunnetasolla raskaan ajan, kun kasvattivanhemmat, aikuisturva, luopui hänestä, jätti hänet, hylkäsi hänen epäsosiaalisuutensa vuoksi. Siitä tilanteesta hänen oli jatkettava. (Lisätietoa luku 8, Teema 3)

Kohde 5, kokemukset:

Kohde 5 kertoo, että hän on raitistunut ryhmässä, jolloin hän rakastui AA-ryhmään. Ryhmästä saa voimaa ja yksinäisyys on ryhmässä toimimisen kautta mennyt pois. Hän laskee raitistumisen alkaneeksi kesäkuulta 1992, jolloin hän meni hoitokotiin, mikä toi uuden asenteen hänen elämäänsä ja aiheutti hänessä raitistumisen. Se merkitsi käännekohtaa hänen elämässään.. Pohjalla hänen oli kuitenkin käytävä. Siksi hän ymmärsi raitistumisen arvon ja merkityksen omaan elämäänsä. AA-ryhmien ja Rikun avulla hän kykeni ylläpitämään raittiutta. Hän saa hyvän mielen ryhmätapaamisista yhä edelleen, eikä tämä rakastuminen ryhmään ole yhtään hiipunut siitä, kun hän ensi kerran näin asian ymmärsi omalla kohdallaan. Raittiutta on jo kestänyt noin 15 - 16 vuotta. (Lisätietoa luku 8, Teema 3)

Haastattelijan kommentointi:

Koulussa käännekohtaa merkitsi kuritustoimenpiteenä koulusta erottaminen. Koulun antama opastus ja tuki elämässä tulevia vaikeita tilanteita varten olivat poliisin vierailut liikennevalistusta varten. Kohde 5:n on ollut mahdotonta selvittää omasta tilastaan yksin. Koulusta erottaminen käännekohtana on ollut kohteelle vaikea asia. Niin paljon tapahtui vaikeuksia, että käännekohdan kokeminen aikuisiässä on ollut välttämätöntä, että ihminen on osannut ottaa vastaan tukea ja rakkautta. Se antaa voimaa ihmiselle ja tukee raittiina pysymistä ja normaalin elämän kokemuksista nauttimista. Koulussa ei ohjausta saanut myönteisessä mielessä elämän ongelmien ratkaisemiseksi.

Kohde 6, kokemukset:

Kohde 6 kertoo, että erään kerran hän heräsi tilassa, jolloin hän oli mahallaan metsikössä maassa. Hän oli joutunut sinne humalan vuoksi. Hän havaitsi oman tilansa ja häpesi itseään. Hänestä tuntui kuin hän olisi ollut mato maassa. Omia tekemisiään hän ei muistanut koskaan ennen hävenneensä. Hän nousi ylös ja päätti alkaa elää kunniallista elämää. Hän etsi apua, sai sitä kärsivälliseltä viranomaiselta, ehdonalaisvalvojaltaan, joka ei ollenkaan uskonut, että hän voisi toipua omasta alennustilastaan, suorastaan nauroi hänelle. Mutta niin vaan kävi. Ja hän pääsi kaikista muista silloisista paheistaan irti, paitsi tupakan poltosta. Siitä lähti hänen toipumisensa etenemään. Se oli käännekohta hänen elämässään. Hänessä tapahtui syvä sisäinen muutos, johon hän oli motivoitunut mitä suurimmassa määrässä. Noin 10 vuoden vankilassaolojen jälkeen hän halusi elää elämää, jota toisetkin kunnioittivat. Nyt hän tahtoi sitä. Nyt hän oli siihen valmis.

Haastattelijan kommentointi:

Kouluaikana ei hänen elämässään tapahtunut mitään käännekohtaa. Hän koki olevansa turvaton ja yksin. Helpointa toteuttaa elämää oli jatkaa elämää koulun jälkeen samassa epäsosiaalisessa hengessä, mikä jo oli kouluaikana lähtenyt toteutumaan. Koulun opintosuunnitelmaan ei oltu sisällytetty mitään muuta tapaa suhtautua epäsosiaalisiin oppilaisiin kuin rankaiseminen. Opettajia ei oltu valmennettu kasvattamaan, vaan opettamaan.

Kohde 7, kokemukset:

Kohde 7 kertoo, että hänen haimansa tulehtui noin 30 vuotta sitten, jolloin hän kertoo tehneensä elämäntaidon opiskelussa uuden aihevalinnan. Käytännössä se merkitsi sitä, että hän valitsi raittiin elämäntavan. Hän oli hyvin lähellä kuolemaa, mutta hänellä ei ollut halua vielä kuolla. Myöhemmin hänen motiiviaan pysyä raittina on tukenut rakkaus lapseen. Hän haluaa olla lapsellensa tukena mahdollisimman kauan elämässä ja siksi raitis elämäntapana on tärkeä.

Haastattelijan kommentointi:

Mitään käännekohtaa kouluelämän kokemuksissa ei nuoren ihmisen elämänvalintoihin ollut mahdollista sisältyä. Tärkeätä oli vain jollakin tavalla selvitä kouluajan yli. Koulussa asenteet loivat nuoreen ihmiseen tunteen, että hänen "ylitse kävellään". Millaisesta elinympäristöstä tahansa ihminen elämään syntyy, hänellä on oikeus saada sellaista kohtelua, jolloin häntä tuetaan mahdollisimman hyvään elämään ja hänet otetaan tasa-arvoisena yksilönä huomioon. Tätä hän on toivonut. Nyt hänellä sellainen tunne on.

Kohde 8, kokemukset:

Kohde 8 kertoo, että päihderiippuvuusongelman suhteen hänellä ei ole ollut tarvetta kokea käännekohtaa elämässään. Hän on kuitenkin kokenut elämässään käännekohdan, joka on muuttanut hänen käsitystään suhtautumisessa omiin ongelmiinsa.

Haastattelijan kommentointi:

Vaikka hän ei ole kokenut käännekohtaa oman päihderiippuvuusongelmansa tähden, hän on kuitenkin joutunut pohtimaan ongelmiinsa suhtautumista jo kouluaikana. Tukea tai apua ongelmien käsittelemisessä olisi hyvä olla jo koululaisille tarjolla esim. järjestämällä keskustelutilanteita ongelmia ennakoiden.

8.4 Teema 3: Selviytyminen ja koulukokemus

Kohde 1, kokemukset:

Olen seurannu tänä päivänäkin näitä henkilöitä jotka ovat kamppailleet näitten päihteiden kanssa ja ovat selvinneet. Tätä taustaa vasten haluan rohkaista ihmisiä henkilökohtaisesti, kun näen päivittäin ihmisiä ...se kaks kertaa viikossa

kun mä olen täällä auttamassa, koen sen, että ihmiset, jotka ovat täällä vapaaehtoistyössä ovat kokeneet päihdeongelmia ja kamppailevat ehkä vieläkin näiden kanssa, mutta heillä on kuitenkin tämmönen selkeä kiintopiste nyt olla auttamassa ja kokevat sellaista hyväksyntää ystävien taholta... 1994 tulin uskoon, niin siihen uskonratkaisuun vaikutti nimenomaan tämmönen tyhjiys,..elämä ei antanu mitään sisältöä, ei ollut mitään tarkoitusta ...

Sen tähden mäkin tän haastattelunkin tahdon antaa tällasena rohkaisuna, että jos ei enää mitään nää valoa edessä, että on niin pimeetä, synkkää ja masentunut, niin minä suosittelen tällaista ratkaisua, sä löydät tasapainon...sen jälkeen,..kun sä olet tullu uskoon...Raamatussakin sanotaan, että minä viheliäinen ihminen minussa ei ole mitään hyvää, ei mitään muuta kuin paha, sitä hyvää.mitä minä haluaisin tehdä, minä en osaa tehdä, ...joka päivä, kun sä rukoilet Jumalaa, niin hän antaa sen tarvittavan voiman sille päivälle, sä tulet riippuvaiseksi Jumalasta, sä antaudut hänen voimakenttään...

...Ei voi enää kahtaalla elää, sun täytyy luopua siitä vanhasta, jättää se vanha taakse,

kaikki vanha on mennyt, sun täytyy mennä eteenpäin, miten Jumala varustaa...

Haast: Mitä Jumala on tarkoittanut sillä, että tekkää parannus ?

Vast: Jumala tarkoittaa.., että..kun olet antanut elämäsi hänen käsiin, niin sinä senJumalan rakkauden vaikutuksesta pyrit parannuksen tekoon, se Jumalan rakkaus, se velvoittaa siihen, että entinen elämä ei enää kannaa...mieli alkaa jo muuttua, että minä haluan tehdä muutoksia elämässä...

...Monta kertaa sitten näin että kun he tulevat tämmöseen kristilliseen hoitopaikkaan niin heidät ohjataan sosiaalitoimiston kautta, he saavat lähetteen sinne, heillä on halu päästä tällaseen kristilliseen hoitokotiin, muistuu monta kertaa jopa lapsuusajan muistot isä tai äiti tai mummo tai ukko ovat uskossa olleet ja jutelleet silloin näistä asioista, mutta nyt on noussut pintaan jälleen, he ovat käyneet, kaverit seurakunnissa

ja jotain on kolahtanut ja monta kertaa kavereiden kautta joku on tullut uskoon joku entinen narkkari tai päihdeongelmainen niin monikin ajattelee, että tämä on viimeinen tilaisuus, heillä on monilla vankilakierre ja sairaaloissa pitkiä aikoja ja näin, he ovat nähneet sen, että se on hyvin äkkiä loppu se elämä heidän kohdallaan, jos ei nyt ihan tee sellaista viimeistä ratkaisua, he ovat huomanneet, että tätä vielä halutaan kokeilla ja monen kanssa olen tänäkin päivänä kanssakäymisessä, jotka ovat tulleet uskoon, antaneet elämänsä Jeesukselle ja ovat tänä päivänä työelämässä mukana ja toiminnassa mukana ja seurakunnassa toiminnassa mukana aktiivisesti ja löytäneet elämälleen tarkoituksen.

...Minä. joka olin ennen jännittäjä, ahdistunut, pelokas, syrjään vetäytyvä...

Haast: Mistä se johtuu, että olit sellanen ?

Vast: Sitä en itse pysty selittämään. En tiää juontaako tämä ihan lapsuuteen. Olin semmoinen musta lammas, jota ei hyväksytty. Kun meitä oli kolme veljestä, niin minä en ole koskaan ollut isän suosikki niinkuin vanhempi ja nuorempi veli eli minä olen ollut äitin lellikki, mustasukkaisuus mitä isällä oli äitiä kohtaan se heijastu jollai

tavalla minuun, käyttäytyminen, hän pahoinpiteli minua...sitä kautta mä uskon, että minusta tuli niin arka, että mä en kelpaa sellaisenaan...

Mutta kun tein sen uskon ratkaisun, niin huomasin, että mä kelpaan Jumalalle ihan tällasena kun mä olen ..., kun mä olen tällanen...Viime vuosina Jumala anto mulle itsevarmuutta ja pystyn toimimaan ihmisten keskellä olen pitänyt puheita, menny seurakunnan eteen mä en jännitä enää mitään.

Haast: Sul on nyt ryhmä...

Vast: Joo, usko, luottaa, me luotetaan toinen toisiimme, tehdään työtä yhdessä...se lisää vahvuutta ryhmän sisällä.

Haast. Toi on sulla noussut toi empatia ja auttamisen halu. Vast: Kyllä.

Ahdistunut olo on ollut ja en ole hyväksynyt ihmisiä ympärilläni, olen ollut hyvin äkkipikainen, vieläkin rukoilen, että Jumala antaisi mulle kärsivällisyyttä nähdä, kaikki ollaan samanarvosia.

Se psyykelääke, mitä mäkin käytin se turrutti, yli 30 vuotta, aina kun tuli paha olla, niin nappi vaan suuhun ja en mitään tuntenut en iloa en surua mitään mä en pystynyt kokemaan, mutta nyt viimeisen kahden vuoden aikana mä olen oppinut itkemään...ja osaan iloita iloitsevien kanssa...

Se on luvallista. Varsinkin miehille on vaikeeta näyttää tunteita. Nyt kun mä olen vapaa, ei tartte kemiallisia aineita, joilla turruttaa tunteita...Se on varmasti tänä päivänä suurimpia ongelmia sanoisin lääkkeiden väärin käyttö on vielä suurempi ongelma kuin alkoholiongelmat kun pikkusen ahdistaa kotona tai työpaikoilla, pikkusen paha olo kun et pysty itse selvittämään, niin sä menet lääkäriin...tänä päivänä lääkärit kirjoittaa sen niin helpolla. ...

...Haast: Muistatko omalta kouluajaltas... kiusattiinko? Vast: Ei kiusattu. Olin hyvin arka, syrjään vetäytyvä, opettajat moitti. Mä kun olin jännittäjä, niin enhän mä uskaltanut nostaa edes kättä...

Ei, ei ne kannustanu. Mulle on jäänyt mieleen vaan hyvin vaativat opettajat, musta ainakin tuntu siltä, että ne mollas vaan, muistan monta kertaa vaan, että ne seisotti nurkassa, silloin ei kannustettu.

Haast: No entäs kaverit ? Vast: Mulle on urheilu aina ollut hyvin tärkeä, se on ainut ollu, urheilu ja voimistelu kymppi ja ysi. Kyllähän sitä joskus tulee huonoja hetkiä, on vähän niinkun katkera siitä...Enhän määkään mikään pyhäkoulupoika minäkään ollu,

oonhan sitä kapakoissa minäkin ollut ja ryypänny. Haast: Mut et sää kouluaikana ?

Vast: En, en en. Eikä tommosta pinnaamista. Kyllä mä yritin ihan kouluaki käydä

niinkun muutkin käytiin. Haast: Käviksä koulun loppuun ? Vast: En, mä oppikoulun neljänneltä jäin pois. Mä kävin kuusi vuotta kansakoulua ja kolmannella kerralla pääsin oppikouluun... Ei multa kouluajalta jäänyt oikeastaan semmosta negatiivista.

Haast: Mut se keskikoulu sult on sitten jäänyt kesken. Vast: Jäi kesken, joo.

...Kyllä mä olen luonteeltani ollu aika kiltti. Mutta se kiltteyskin, se on varmaan aiheuttanut haittaa mulle hirveen paljon, mä olen ollu arka, kiltti, ujo. Vaikkei koulukiusattu ole ollut, mutta ittekin on kokenut sen heikkoutena, ei ole uskaltanu avautua, sanoa omia mielipiteitä.

Haast: Mites vanhemmat, auttoks ne koulun suunnassa yhtään? Vast: Äiti oli tukemassa koulunkäyntiä. Mutta lähtökohta jo oli, että isällä oli valta.

Haastattelijan kommentointi:

Päätelmänä on, että koulussa muuta selviytymisen mahdollisuutta ei ahdistuneella murrosikäisellä ollut kuin lopettaa koulu ja yrittää jatkaa elämää koulun ulkopuolella. Koululainen ei saanut koulusta sellaista ohjausta ja tukea, jotta hän olisi saanut voimaa viedä loppuun koulunsa, jota ei enää paljon jäljellä ollut.

Kohde 2, kokemukset:

Mä olen saanu aika paljon voimaa ystäväistä, lähiomaisista ja mul on harrastus ja harrastuksia, kun ei rupee liikaa miettimään omia asioita ja virheitä, mitä on tehny,

siirtää semmosista vähäks aikaa poies, tulee uusia juttuja, uusia kujeita ja uusia asioita ja uusia ystäviä, ja harrastuksetkin on varmaan sitä varten kehitetty, että sä pääset jostain työelämän ajatuksista poies ja pystyy nauttimaan jostain muusta asiasta...

...Tupakka on heroiinin jälkeen kai toiseks pahin sidos...

Se on alkoholi tai tupakka ...jos et sä sitä halua ite pois niin siellähän pyörii...monesti auttaa jos lääkäri sanoo, että jos jatkat niin se on sitten viimeiset henkiset, se ainakin pelästyttää... Tupakkakin kun tuntuu ettei se haittaa arkea, tupakan kans pystyy tekemään kun alkoholin kans ei pysty...Uskoon tulemisessa toiset pystyy jättämään tupakan ja alkoholin ja toiset ei pysty

jättämään...Siinähan se meidän herkkyyks on, toiset on kovia ja pystyy sen tekemään heti...

...Mä oon ollut onnellinen mun työstäni ja mä olen saanu siitä paljon voimaa. Ja nyt on täälläkin ihan kiva...

...kun koulussa opettaja huomasi lahjakkuuteni, hän alkoi opettaa ja ohjata...

Haastattelijan kommentointi:

Koulussa ystävyysuhteet ja koulukavereihin suhtautuminen voi olla sattumanvaraista, sillä siihen ei yleensä saa opastusta. Niin kävi hänenkin kahdallaan. Myös hänelle tärkeätä on ollut oppia kokemuksen kautta ja virheitä tekevät kaikki. Ihmisen henkinen kasvu ja itsensä kehittäminen alkaa jo koulussa. Koulussa ei kuitenkaan opasteta, tunteiden tunnistamiseen ja tunteiden hallintaan, ymmärtämään ystävyiden ja lähiomaisten voimaa antavaa arvoa. Mutta hänen kohdallaan tapahtui, että opettaja alkoi tukea häntä hänen erityislahjakkuutensa vuoksi. Se oli hänen elämässään käännekohta myönteisellä tavalla koko elämää varten.

Kohde 3, kokemukset:

Mää koin lapsena, et mä tuun yrmityksi yrmityksi siellä (koulussa), kun mä olen puoliromaani, mä en syytä ketään, se oli semmonen aikakausi, ettei siellä oikein osattu käsitellä asioita ja opettajatkaan ei ollut niin hyvin koulutettu...

...Mul oli hyvä kotiperhe, mun äitin vanhemmat kasvattivat ja hoitivat. Haast: Sul oli läheiset ihmissuhteet ? Vast: Oli, oli ja mä sain sieltä semmosen pohjan, mun mummuvalinnoilta sain kristillisen kasvatuksen...Haast: Käviks sä koulun loppuun ?

Vast: kuus luokkaa...ala-aste...Haast: Eks sä käyny yläastetta ollenkaan ? Vast: Eh...

...Murrosikä oli nyt semmosta mitä se oli. Ei ollut alkoholin kans leikkimistä. Mä elin aika kiltisti tonne 22 ikävuoteen. Silloin mulle pikkusen rupes maistumaan alkoholi ja tupakka tuli kehiin 22 -vuotiaana...myöhään, koska mä ...olin lapsena uskossa 16 ikäisestä 22:teen kuuluin ...helluntaiseurakuntaan, se tuki ja se anto pohjaa mut sit tapahtu semmosia välirikkoja ja siitä lähti alamäki.

...Nyt mul on vaimo ja lapsi tulossa, mikä on täysi ihme tämmöselle narkkarille, edelleenkin on oppimista...tämä ristin tie on kaita tie,... rajat on rakkautta...monet sadat miljoonat muut on kokeneet saman asian... he kokee sen todeksi...ja Jumalahan ei oo semmonen, et se kattelee näi asioita sormenvälistä...elämä ei muutu ellei sydän muutu...Haast: Mikä sun elämänmalli nyt on ? Vast: No mun

elämänmalli on Jeesus ja raamattu...ja siinä kuvastuu Kristuksen rakkaus mua kohtaan, minua kohtaan niinku Jeesus sano syntiselle naiselle, mene äläkä enää syntiä tee... Haast: Miten sä jaksat tämän kaiken, kun mä tiedän, miten vaikeeta se on? Vast: Siinä suhteessa opettelen, kun muistaa sen kaiken, mitä on tuolla tehny ja eläny. Nyt opettelen tätä uutta elämää ja mää tartten päivittäin Jeesusta, ei omin ihmisvoimin jaksaa...vuosia on menty jo tällä uudella tiellä ja paljon matkaa on vielä tekemättä.

Haastattelijan kommentointi:

Päätelmänä on, että häneltä on perusturvallisuus ja ohjaus sosiaaliseen elämään puuttunut, vaikka muodollisesti läheisiä ihmisiä on lähellä ollut ja hän kertoo saaneensa kristillisen kasvatuksen. Perusasia on peruskoulun suorittaminen ja siitä jatkuu elämä. Sekä koulun että kodin antama tuki on jäänyt tässä asiassa toteutumatta. Koulu jäi kesken. Hänen kohdallaan selviytymisen kokemusta ei ole tapahtunut koulukasvatuksen puitteissa. Se tapahtui vasta aikuisena.

Kohde 2, kokemukset:

Mut sitten on semmonenkin, että varsinkin vanhemmat ihmiset, niil se kotikasvatus on ollut aika tiukkaa ja se on ollut minullakin sellaista, että jos et tee tota

niin et mee ulos, jos et syö tota nii et tee tota, jos teet ton niin menee jalat poikki, jos meet tonne niin saat remmistä, ihminen painetaan sellaseks, ettei siin oo mitään, että sit on et nyt mää ainakin meen, jos kasvatus on vaikka sellanen, et aina tulee selkään ja aina tulee: et ei oo mitään, et ei meidän lapset mitään tarte, ei niil oo nälkä, ja ei meidän lapset mitään osaa, niin pikku hiljaa se jää tonne kaalii, et en mää pysty auttaakkaa mitään. Et ... amerikkalaiset nehän kannustaa hirveesti kotona ja koulussa, vaikkei ne osaa mitään, niin ne on kaikist parasta. Suomalainen on vähän semmonen et "emmäännyttiä"...Voi johtua kotikasvatuksesta ...

Haast: Usein lapsi saa sitten tietynlaiset huonon itsetunnon eväät siellä kotona ja jos koulussa sitä ei havaita eikä tueta, kannusteta...jos koti ei ole antanut itsetuntoa, niin se näkyy koulussa ja opettajakaan ei sitä rupee nostaan...

Vast: Joo, just, ja jos joku olis taidealasta kiinnostunu niin joku sanoo äääh - se se on simmonen soittaja sehän ei nyt oo mitään nehän vaan ryyppää eikä sitten annakaan mahdollisuutta sille opiskelulle, mitä toinen haluais ...ei sitä usko sit enää itseensä ollenkaan.

Haast: Olet uskovaisen perheen lapsi. Ja uskovaisen asenteen omaksunu perhe usein on kovin rajoittunu. Onko?

Vast: Joo kyllä. Ja jos lapsena jo ajautuu väärään porukkaan ja jos on kaverit jotka on kovia tappelemaan ja sinne otetaan joku pieni mukaan ja: jos et tappele saat turpaan ja jos et ota paukkua niin saat turpaan, kyl se semmosta on ehkä vieläkin, siinä porukassa kun oot niin sen kaltaseks siinä sit tuleekin, jos pääsee hyviin porukoihin

niin hyvä, tottakai sitä ihminen matkii tai lapset varsinkin ne matkii hyvää sekä paha.

Haast: Koulussakin kaveripiirillä on oma merkityksensä...Sitä ajattelis sillä tavalla, että teiänkin perheessä luulis, että on ollut sellainen kohtuullisen rakkautellinen kohtelu, kun ajattelee sitä, miten ihminen pärjää myöhemmin, miten sen on kokenut ?

Vast: Mä pääsin opiskelemaan aika nuorena, pääsin sieltä kodista poies, mutta aika kova koulu on ollut sisarilla, vaik on rakasta ollukin niin on kova koulu ollut...sen enempää puuttumatta, ettei se niin ruusuilla tanssimista ole ollut...

Haastattelijan kommentointi:

Lapsi on saanut väkivaltaista kohtelua, eikä sitä ole nähty hänen elämäänsä haittaavana asiana. Päin vastoin. Väkivaltainen kuritus kuitenkin herättää uhmamielen ja karkoittaa myönteisen yhteishengen ja estää opastuksen vastaanottamisen spontaanin uhmamielen vuoksi. Lapsi ei halua ottaa vastaan rakkauttomaksi kokemaansa kasvatusta, vaan etsii tiedon muualta. Näin käy, vaikka muualta saatu tieto sisältäisi saman informaation kuin kasvattajien ohjaus. Koulun taholta ei ole asiaa havaittu, sillä vuorovaikutusta kasvatuksellisessa mielessä ei ole ollut. Ei ole haluttu puuttua asiaan, vaikka siitä jollakin tavalla olisi tietoa.

Lapsen omaan valintaan saattaa jäädä, millaisissa porukoissa hän kulkee. Kaveripiiri voi vaikuttaa lapsen elämänvalintoihin negatiivisesti elleivät aikuiset jo koulussa sopivalla tavalla opasta kouluikäistä ja ohjaa elämän mallin valitsemisessa.

Kohde 4, kokemukset:

Elämän alku, 3 -ikävuoteen saakka, oli poikkeuksellisen vaikea (Lisätietoa luku 8, Teema1).

Asuin ihan lapsena Lallukan taiteilijakodissa, muistan semmosen karhuveistoksen, joka sisareni mukaan oli siellä...2,5 vuotiaana lähdin sieltä...äitini oli 17 mun syntyessäni ja isäni oli...passin mukaan...55 vuotias...äitini oli hänen

taloudenhoitajattarensa ja sen hedelmänä synnyin minä ja mulle sisar myöhemmin...Mun kasvatusisä oli pahasti alkoholisoitunut, herrasmiesjuoppo...

Mulla oli kommunikaatiovaikeuksia ihmisten kanssa...mä en osannu samalle tasolle asettua tai ihmiset eivät osanneet asettua mun kanssa samalle tasolle ihan miten vaan...

Kasvatusvanhemmista äiti oli huomattavasti läheisempi ja elikin paljon kauemmin, isä kuoli jo 50 -luvun puolella välissä.....Sitä äitiä mä ymmärtäisin, että rakastin hirveesti, se kyllä petti mut aika pahasti, kun se laitto mut koulukotiin...

Eläminen rajoitusten mukaan on ihmiselle ehdottomasti opetettava lapsuudessa, muuten ne ei pärjää missään, rajat pitää olla, mut kyllä niitä rajoja sopii yrittää murtaakin, siitä syntyy kaikki kehitys...

Mää oon hirveesti yrittänyt kiinnittää huomiota semmoseen vastuuttomuuden tunteeseen, ei tarvitse kantaa mistään vastuuta, se on semmonen mihkä moni alkoholisti pyrkii...Otetaan esimerkin avulla... tässä mun ihanne-elämässä...jos mulla olis varaa, mä lähtisin tosta ovesta välittämättä mistään mitään, mä ajaisin Seutulaan, jättäisin auton jollekin, et ota tosta ittelles auto, ei maksa mitään, ja sit mä ostaisin lipun Sri Lankaan ja sit mä heräisin siellä ja rupeisin miettiin et mitä mä teen...Tämmönen täydellinen vastuuttomuus. Haast: Elikkä teet, mitä sä tahdot...

Vast: Niin. Että mun ei tarvitse välittää mistään...Ei sitäkään, mitä mä tahdon, vaan mikä mun mieleen sattuu juolahtamaan, oli se mitä tahansa...Sitä pyrkii haavemaailmaan...

Nyt...kokemuksista se on kaventunut, elämänpiirikin on supistunut jonkun verran, mutta tää on toisenlaista tää on totta...eihä se ole todellista, eihän siinä ole mitään tuottavaa eikä mitään hyväksyttävää semmosessa, että heräilee jossakin pressun alla kuollut mies vierellään, eikä tiedä, miten siihen on joutunu, sehän on niinkuin satua.

...Tää on päihdeongelmaisen elämä...

Haast: Nyt. Sun elämäntavat on uusiutunut. Mitä siinä on nyt oleellista? Vast: Työ. Vertaistyö. Koittaa viedä sitä sanomaa, että jos sä katkaset päihteet, niin sä et enää joudu linnaan, jos se yhtään kiinnostaa, niin tervetuloa, jos ei kiinnosta niin tervemenoa! Hirveä halu auttaa ja suuri...kokemus.

Haast: Kun sulla oli se jalka kipee...kun sä aloit parantaa elämäntapojas, niin mikäs siihen vaikutti? Vast: Kipu, mikä oli jäänyt jälkeen, mikä oli jo kärsitty.. Haast: Mikä hemmetin kipu? Vast: No se, että jalkaa särki, kun mittava leikkaus oli. Haast: Eikö sulla mikään muu aiheuttanut tätä raittiuden tarvetta kuin se kipu? Vast: Tietysti se, että ajattelin, että mä olisin voinut yhtä hyvin kuolla tai pudota jostain...se oli semmonen sysäys, jota ihminen tarttee. Haast: Eik siihen sit mitään muuta tarvita?

Vast: Ei. Jos se ajatus on elänyt sinussa jo 35 vuotta, odottanut sopivaa hetkeä, et milloin mä haluan raitistua, seikkailu ei enää kiinnostanut, viinanjuontikin oli alkanu maistua puulle ja varsinkin nuo muut kamat aiheutti epämiellyttäviä epävarmuuden tunteita, uusia ilmiöitä ei enää oikein tahtonut hallita, tämmönen yleinen vastenmielisyys. Ja sit oikealla hetkellä kokemaan, että pystynkö mä tosiasias tähän. ...Se 5 vuotta ei ollu mitään, silloin mä olin raittiina etupäässä viitekehysten vuoksi, mul oli perhe-elämä Helsingissä, komeet puitteet...ja mun piti pitää yllä sitä myyttiä... (Lisätietoa luku 8, Teema 2. Raittius kestänyt 10 vuotta.)

Koulussa: Aika poikkeava mä olin...murrosiässä mut erotettiin koulusta, epärehellisyyden vuoksi, mä paloin mm. äitin nimikirjoituksen väärentämisestä poissaolotodistukseen...mut erotettiin kuukaudeksi...koulu käytiin loppuun, keskikoulu, ja se loppui koulukotiin joutumiseen, olin kasvattilapsi, en adoptoitu, kirjassa, jonka olen kirjoittanut, siinä on maininta, et kissa ei oppinukkaan sisäsiistiksi, vaan valehteli ja varasti ja alkoi tupakoida ja tämmöstä, niin siitä luovuttiin...oli 13 - 14 vuotias... Koulussa oli vain hurjan näkönen rehtori mitä paksummat kulmakarvat niin sitä enemmän sitä pelättiin...ei ollut sosiaalista apua siihen aikaan...ei kiusattu, enkä kiusannut...sain rangaistuksia epärehellisyydestä...kavereita oli paljonkin, pinnallisia. Vastikään kirjoitettiin 55 vuoden vanhasia muisteltiin...Jouduin koulukotiin, koska lastensuojelulaki piti mua pihdeissään aina 17 vuotiaaseen asti, oikeastaan 18 vuotiaaseen, mut siihen oli yks takaportti, ja se oli meneminen vapaaehtoisena armeijaan, jolloinka mä otin ensimmäiset kännit, matkalla sinne, että pääsin koulukodista vuotta aikasemmin pois. Olin ...nuorisokodissa ensin ja sitten...

koulukodissa, nuorisodista käsin kävin viimeiset keskikoulun luokat ja olin ilonen siitä, et pääsin kouluympäristöstä eroon. Pääsin elämään, ja sitten tuli päihteet ja naiset ja työmaailma...Kun mä pääsin armeijasta pois, niin vuoden päästä mä olin lusimassa ensimmäisen kerran ja siin tuli rankasti alkoholi mukaan, kun vapauduin ikäänkuin kaikista kahleista...Olin tammikuussa -61 14 kertaa putkassa helmikuun 14 päivään mennessä olin ollut 10 kertaa putkassa...Eteenpäin se oli vankila, takaisin siviiliin ja melkein heti takaisin vankilaan...edestakaisin, ...siellä sai koppihoitoa ja siellä rupesin kirjoittaa vakavamminkin otettavaa, ...WSOY julisti kirjoituskilpailun ja osallistuin pienoisromaanilla ja voitin...se riitti mulle, tiesin virallisesti, että olin yhtä hyvä kuin nää muutkin...ei tarvinut mitata itseään enää. Ja ennen oli ollut laulubisnis...ja sain levyn...tein levyjä ja kiersin 5 vuotta esiintymislavoja...

Haast: Miten sä jaksat pitää yllä tätä uutta elämäntapaa? Vast: Mun elämänmalli on jokseenkin tarkkaan kysynnän mukainen. Mulla on tiettyjä lahjakkuuden sektoreita, joita ihmiset tarvitsevat...mä olen ihan tyytyväinen, kun mä pystyn täyttämään tarpeita, joita muut siinä ympäristössä ei pysty...Vertaistukityössä on monta asiaa, joita vaaditaan ihmiselta kuten että pitää olla raitis, vastuuntuntoinen, säntillinen rehellinen, oikeudenmukainen, pitää mahdollistaa itselleen uusi kokemusmaailma.

...Rakkaus on mun kokemus ja liittyy mun puolisoon.... Vapaus on, kun ei enää tarvi mennä linnaan...

Haastattelijan kommentointi:

Kouluohjelmaan ei ole liittynyt mitään sellaista neuvontaa, jonka puitteissa olisi voitu tätä lasta ohjata ja tukea epäsosiaalisista elämäntavoista pois. Selviytyjänä hän on yrittänyt havaita lahjakkuusalueensa. Musikaalisuus ja kaunokirjallisuuden kirjoittamisen taito ovat olleet osaamista ilmentäviä ja itsetuntoa kohottavia taitoja tämän lapsen kohdalla, joka tuli epäonnistuessaan hylätyksi ja jota koulu ei millään tavalla kyennyt elämään kasvatuksen keinoin auttamaan. Mutta keskikoulun hän on käynyt loppuun ja siitä on ollut hänelle tuki työprosesseissa ja se on vahvistanut itsetuntoa. Puolison kanssa eläminen on tuonut mukanaan rakkauden kokemuksen ja yhdessä toisen kanssa eläessään hän haluaa tuntea olevansa hyväksytty ja toimia, jotta puoliso hyväksyy hänet. He luottavat toisiinsa.

Kohde 5, kokemukset:

34 -vuotiaana olin Kyläsaarella puliukkona, asuin 6 kk roskiksessa, koska en päässyt enää "liekkimajaan" , olin sinnekin saanut porttikiellon, muo ei hyväksytty enää mihinkään, en kutosen ratikkaan päässyt, et olisin Helsingin keskustassa päässyt käymään sosiaalihuollossa...mut sit mulla yks kaveri kuoli selän taakse siellä roskalaatikossa...ja sitten mut yks Timppa Syväpurosta otti kyytiin sieltä roskalaatikon kulmalta, kun mä viimesiä tenuja vetelin siinä ja vei Syväpuroon. Ja Syväpurossa lattialla nukuin, kun en sängyssä osannu nukkua, kun en ollut nukkunu pitkään aikaan sängyssä...Patja oli, mutta sänky oli semmonen, et tuntu et se keinu ja jotenkin ahisti olla sängyssä. Turvallista oli olla maan tasalla, ettei tipu korkealta. Ja siinä meni jonkun aikaa toipumisessa ja et alko ruoka vähän maistua, viikon päästä jo maistu sillä tavalla et pysty syömään ja pari viikkoa oli mennyt siitä kun oli sinne hoitokotiin mennä.

Menin kanttiinini ostamaan limpsapulloa siihen aikaan 1992 heinäkuun alkua, kesäkuussa raitistuin. Lasken raittiuden siitä, kun olin mennyt sinne Syvikseen. Menin ostamaan limpparipulloa, mut siel oli kanttiini kiinni, oli luukat edessä ja siel oli porukkaa. Katoin, et siistiä porukkaa ja ihmettelin, mikä uskovaisten kokous täällä on menossa, alkamassa. Mul on aina ennakkoluulot kaiken maailman uskovaisia, kaikenmaailman muihinkin hihuleihin...

Siinä möykkäsin, et tekin täällä kokoonnutte, et ei saa limpparia ostettua. Kaveri hyvin lempeesti sano, et tässä on limpparia, meil on kokous alkamassa, mä kysyin et mitä täällä tapahtuu, kun oltiin vielä niin ystävällisiä, vaikka mä olin mahtipontinen tenuääjä, vapiseva, katkokävelijä. Sen oli marinoliaidoli tehny sen, loppuajan mä vetelin sitä. Se oli semmonen puudutusaine, halusin unohtaa sen, että on elämässä...mul ei ollu mitään pääsyä mihinkään, ajattelin, että tämä on mun kohtalo. Mulla meni liikuntakykykin sellaseks, että mä en päässy liikkumaan, mua ei hyväksyny enää kaverit varkaisiin, mä olin niin heikossa kunnossa, mä en päässyt enää juoksemaan...Mä ajattelin, että tää on mun kohtalo...

Mut tässä kohtalo puuttu peliin. Yks Riku, jonka kanssa mä olin Helsingissä ollut, kadull asunu ja tiilenpäitä oltu lukemassa yhtäaikaan ja tuli sinne ryhmään...sinne nurkkaan istuun ja se katto mua silmät pyöreenä, lempeenä, muuttunu täysin. Mä olin ihan ihmeissäni, et mitähän sillä on, et se kohta huutaa halleluja tuolta nurkasta. Se oli muuttunu, iho oli parantunu, sil oli katse ihan erilainen, kovuus oli lähteny pois, puhdas kauluspaita oli päällä. Silmistä sen näkee...Katujätjän kovuus on erilaista, semmonen viha ja.....AA:n ryhmä oli alkamassa.

Riku jäi ryhmän jälkeen mun kans juttelemaan. Hän sano, että hän käy säännöllisesti muutaman kerran viikossa ryhmässä...Mulle oli se alku, että oli ryhmä ja mulle Riku oli hyvin tärkeä...Siitä kaikki lähti. 5 kk meni, että mä opettelin kävelemään, vähän käytöstapoja ja sitten aloin itse vetämään ryhmää...ja sitten sain ensimmäisen kämpän...Orimattilasta...ensimmäisen yksion eläissani...pari vuotta kävin ryhmässä, työllisyyskursseja kävin...nöyryys oli täydellisesti tallella, monta itkua tuli väännettyä, herkkiä hetkiä, patoutumat murtu...aloin tehdä vapaaehtoistöitä,...sitten tulin Joensuuhun ja täällä otettiin hyvin vastaan.

Rakastuin täällä. Kävin ryhmässä, kävin ryhmässä kävin ryhmässä...Ja rakkaus on aina hyvä asia. Kävin yrityskoulutuksen ja turvallisuusalan tutkinnon suoritin.

Olin töissä päihdelaitoksissa. Sydän meni heti päihdelaitoksiin. Oma laitos kypsyi. 1999 Raijan kans perustettiin sitten hoitokoti. Hän oli vaimo. Myöhemmin erottiin...Otin mallia eri laitoksista. Ja päätin...ryhmässä pitää laitoksessa käydä...Pari kaveria on uskoon tullut, mutta kaikki muut on raitistunut ryhmien, AA:n kautta,siinä on yhteisvoima, sama ongelma, siitä saa voimaa.

Mähän olen rakastunut AA:han aikoinaan ja mul on se rakkaus tänä päivänä yhtä voimakas kuin silloin. Ainut asia, mikä elämässä on ottanut 100 %:sesti, on AA. 15 vuotta olen nyt ollut raittiina. Vertaistuki auttaa, yksinäisyys on pois. Nyt olen ollut 13 vuotta polttamattakin..

...Työ on elämäntapa...Tulee hyvä olo, kun asiakkaat raitistuu, siitä saa voimaa...

En juokse kirkossa enkä muussa, mutta uskon Korkeampaan voimaan ja tänä päivänä puhun rakastavasta Jumalasta semmoisena kuin minä sen käsitan kuten AA:ssa siitä puutaan.

Haast: Tää on todella hyvää toimintaa tää sun yhteisötyösi. Ammatillisesti ja ideologisesti olet tehnyt hyvää työtä ja luonut kontakteja upealla tavalla. Olet jaksanut ja välittänyt tästä asiasta ja työstä erikoisen hyvin. Ja olet monia auttanut juuri tällä työskentelytavalla, mikä täällä Helppi-yhteisössä on.

Haastattelijan kommentointi:

Henkilö, ihminen, joka on roskalaatikosta noussut toisia auttavaksi ihmiseksi, on kouluajalta saakka ollut päihteen käyttäjä. Hän on kohonnut roskalaatikosta pois ja puhjennut upeaksi elämää kunnioittavaksi työntekijäksi. Kouluaikaa tarkastellen on todettava, että keinoja ei

ole ollut suunnitelmallisesti siten, että koulua käyvä olisi saattanut turvautua ongelmissaan koulun apuun. Mutta tämä yhteisöjohtaja on oman sisäisen minänsä kautta ensin katsellut ympärilleen ja sitten raivannut esteet omalta tieltänsä sitten lopulta tervettä järkeä hyväksi käyttäen sekä syvään hengen yhteyteen uskoen. Hänen on pitänyt näin tehdä selviytyäkseen, sillä kukaan ystävä tai ulkopuolinen ei häntä auttaakseen ole asian hyväksi ponnistellut. Kun hän itse oli henkisen prosessinsa ponnistellut, auttoivat vanhemmat häntä ratkaisevalla tavalla taloudellisesti, jolloin hän saattoi osoittaa yhteiskunnalle, että oli selviytynyt.

Kohde 6, kokemukset:

Kohde 6 kertoo, että kesti useamman vuoden, jotta hän alkoi olla varma itsestään. Alkoholin hän jätti kokonaan pois. Häneen alettiin uskoa ja hän sai lainaa. Kunnollinen nainen muutti hänen kanssaan asumaan ja alkoi tukea häntä. Hän alkoi kehittää itseään. Hän perusti asumisyhteisökodin kaikkein eniten pohjalla oleville alkoholisteille. Kunnan viranomaistoimi ryhtyi hänen kanssaan yhteistyöhön ja asiakkaiden hoitomaksut maksettiin kuntien taholta. Hänestä tuli hoitoyhteisön toiminnanjohtaja yhdistyksessä.

Tukea ja voimaa itselleen hän saa AA-ryhmätoiminnasta. Sieltä hän on saanut itselleen elämän mallin ja siltä pohjalta hän on omaksunut itselleen uuden elämäntavan. Työ alkoholistien hyväksi auttaa häntä itseään pysymään raittiina. Hän saa voimaa AA -ryhmätoiminnasta ja työstään. Hänen vastuullaan on toiminta, joka jatkuu niin kauan kuin häneen uskotaan ja hänellä on voimia ja tahtoa tehdä tätä työtä. Toimintaa on jatkunut nyt jo vuodesta 1980.

Lapsuudenkodissa hän ei oppinut rakkaudellista asennoitumisen tapaa. Siellä kohtelu ja kurinpito oli väkivaltaista. Mutta hän sai osakseen rakkautta elämäkumppaneilta ja asiakkaat saivat hänen avullaan mahdollisuuden uudenlaiseen elämäntapaan. Yhteiskunta on osoittanut hänelle kunnioitusta.

Haastattelijan kommentointi:

Kouluaikana selviytyminen oli selviytymistä siitä perusopetuksesta, minkä yhteiskunta oli vaatimukseksi asettanut. Se ei tällaista nuorta kyennyt ohjaamaan yhteiskuntaan toimivaksi, sosiaalisesti jäseneksi hyvien elämänarvojen merkitystä vakuuttamalla. Jotain olisi pitänyt

lisäksi olla. Keinot selviytyä luotettavaksi ihmiseksi, päihderiippuvuusongelmaansa hallitsevaksi ja pois sekavasta suhtautumisestaan yhteiskunnan järjestykseen, oli henkilön itse oivallettava.

Kohde 7, kokemukset:

Kohde 7 kertoo, että jossakin vaiheessa hän ei ole ajatellut päihdeongelman vaikutusta itseen. Toisaalta hän ei ole osannut arvostaa itseänsä, eikä ole tuntenut tarvetta huolehtia itsestään. Mutta sitten päihteet vaikuttivat vahingollisesti hänen terveyteensä. Haima tulehtui, mikä on hyvin vaarallinen tila. Hän joutui syvällisesti pohtimaan, mitä hän tahtoi tehdä. Hän ei halunnut vielä kuolla. Kun hän sairastui haimatulehdukseen, hän oli vielä nuori mies, noin 30 vuotta, eikä halunnut kuolla. Hänen oli tehtävä ratkaisu, jatkaa alkoholin käyttöä tai raitistua kokonaan. Hän kykeni raitistumaan. Hän tahtoi elää.

Hänen on täytynyt käydä läpi uudelleen elämisen tapaansa. Nyt hänen täytyi uudelleen opiskella elämäntaidon asioita. Kun niitä aikaisemmin ei kovin ajatellut, oli nyt käytävä läpi mitä haluaa tehdä ja miten, jotta jaksaa ja kykenee huolehtimaan terveydestään eri tavalla kuin ennen. Jossakin vaiheessa hänestä oli tuntunut, ettei osannut osoittaa rakkautta, kun ei ollut sitä osakseen saanut. Mutta kun kohtaa ihmisiä, joutuu kohtaamaan myös omia tunteitaan. Tunteiden ymmärtäminen on tärkeätä. Hän on myös ymmärtänyt, että hän haluaa olla lapsellensa tukena niin pitkään kuin se on mahdollista täällä elämässä ja siksi hän haluaa myös huolehtia itsestään. Tukea itsestään huolehtimisessa hän on saanut AA -ryhmistä. AA -toiminnasta saa voimaa ja yhteyksiä toisiin ihmisiin. AA:n toimintatavasta saa elämäntapaansa mallia ja ohjeellisuutta. Työ, päihdealan työ, antaa hänelle myös voimaa. Toisen auttamisesta saa itselleen voimaa. Vastuullinen työ kohottaa itsetuntoa ja kun auttaa toisia, hekin osoittavat myönteistä palautetta ja heidän taholtaan saa arvostusta. Kun itse tahtoo tavoitella päihteestä vapaata elämää, se voi onnistua. Hänen kohdallaan raittius on onnistunut noin 30 vuotta.

Haastattelijan kommentointi:

Kouluelämässä selviytyminen merkitsi, että kykeni viemään lävitse kouluajan siten, että oppivelvollisuus tuli suoritetuksi. Omat asenteet ja suhtautumistapa olivat silloin vielä selkiytymättömiä. Koulun taholta ojennus tuli rangaistuksen muodossa, mikä ei lisännyt omanarvontunnetta, eikä kohottanut itsetuntoa.

Kohde 8, kokemukset:

Kohde 8 kertoo, että omassa elämässään häntä on auttanut perheen ja läheisten tuki. Hänellä on ollut tavoitteena elää elämäänsä Jumalan tahdon mukaan. Tällöin hän yrittää ymmärtää Jumalan tahdon elämässään ja Jumalaan uskomisen antaa elämälle tarkoituksen ja suunnan. Häntä on omassa elämässään ja tavoitteissaan pitää itsestään huolta auttanut se, että hän tekee ammatikseen auttamistyötä päihderiippuvuus- ja moniongelmaisten parissa. Hän tahtoo pitää huolta itsestään ja on oppinut suhtautumaan omiin eteen tuleviin ongelmiinsa tasapainoisesti.

Haastattelijan kommentointi:

Koulussa ei ollut ongelmiin suhtautumisessa ennakolta valmentavaa ohjausta tai parhaillaan esiintyvien ongelmien käsittelemiseen ohjausta.

8.5 Teema 4: Koulukuraattorin näkökulma ja pohdinta

Koulukuraattorin näkökulma:

Haast: Olet koulukuraattorina... Vast: Kyllä ollut noin 20 vuotta...

Haast: Millaisia ongelmia ja vaikeuksia koukulaissilla on?

Onks siitä kuvaa olemassa?

Vast: No siitä ei mitään yhtenäistä kuvaa ole, eikä siitä voi olla mitään yhtenäistä kuvaa siinä mielessä, että vuodet on tavattoman erilaisia, että keskeinen ongelmakenttä, mikä on vaikuttamassa yhtenä vuonna ja jonka eteen joudutaan tekemään töitä, niin se ei välttämättä nouse seuraavana vuonna nouse millään tavalla esille. Koululaissilla on tietysti oman elämän ongelmia, on koulunkäyntiin liittyviä ongelmia. Kaikki liittyy tietysti kaikkeen. Onhan koulunkäyntiin liittyvillä ongelmilla varmasti omat syynsä ja omat taustansa.

Haast: Sehän on vuorovaikutusta, että kodista heijastuu kouluun ja päinvastoin.

Vast: Kyllä, näin on. Haast: Se, että millaisia... Vast: siihen voisi lyhyesti sanoa, että eri ikäisillä oppilailla on erilaisia ongelmia, mut jos ajatellaan, ensimmäiseksi tulee mieleen yläluokkien oppilaat, niin jonain aikana saattaa olla hyvin keskeinen koulunkäyntiä häiritsevä ongelma on, että on paljon poissaoloa. Tällä hetkellä eletään sellaista aikaa, että poissaolot on normaaleissa rajoissa, toisin oli viime vuonna...se vaihtelee vuosittain...samaten koulukiusaaminen, josta paljon puhutaan, sekin vaihtelee hyvin paljon...Tietää sanoa, että jos jonain vuonna alkutalvesta ja keväällä puhua kiusaamisesta, se tarkoittaa sitä, että seuraavana syksynä tulee hyvin paljon kiusaamistapauksia ja halutaan niitä selvitetä. Se mitä enemmän sitä julkisuudessa puhutaan, se helposti saa aikaan sen, että kiusaamisen nimikkeen alle laitetaan sellaista, mikä ei itse asiassa ole

kiusaamista... Muistan, kymmenisen vuotta sitten kun oli todella paljon keskustelua televisiossa ja muissa tiedotusvälineissä, niin ei koskaan ole kiusaamista ollut enempää kun seuraavana syksynä...se provosoituu...vaikka silloinki ne tapaukset oli huomattava joukko, että kun niitä sit selviteltiin, niin oli kysymys loppujen lopuksi jostain muusta kuin kiusaamisesta. Mutta se oli sellainen hyvä käsite, jonka alle oppilas saattoi siirtää asian ja tuoda keskusteluun. Väkivalta on kyllä varmaan lisääntymään päin, se nyt ei sitten välttämättä ole kiusaamista, esimerkiksi tappelu, jos tunteet käy kuumana ja käydään toiseen käsiksi ei välttämättä ole kiusaamista. Se voi olla kahden melko tasaväkisen henkilön tappelutilanne sitten. Semmosissa ristiriitatilanteiden selvittelyssä väkivaltaan turvaudutaan aika herkästi.

Haast:Tuleeko ne sattumalta huomatuiksi vai tulevatko oppilaat puhumaan niistä kuraattorille tai opettajalle? Vast: Kyllä tämmöset tappelutilanteet tulee aina huomatuiksi...kiusaamisesta kyllä oppilaat tulee itse puhumaan.

Pohdinta:

"Kaikki liittyy kaikkeen" todettiin edellä. Entä jos olisi säännöllisin väliajoin kodin, koulun ja oppilaiden kanssa yleisesti tiedotetusti avoin keskustelufoorumi, jolloin voisi puhua kaikenlaisista asioista, myös ongelmista ja siinä yhteydessä saisi yksityisistä ongelmista aikavarauksella neuvotteluyhteyden sopivan henkilön kanssa. Kun osapuolten kohtaaminen on ylen helppoa ja luontevaa, niin ei ehkä ihan muuhun liittyvä tilanne provosoisi niin herkästi. Kun puhua voisi ihan juuri ajakohtaisista asioista ja mahdollisista ongelmista, niin yllätykset vähenisivät. Tulisi ehkä tietoon sellaisiakin asioita, joista ei muuten tietoa tulisi. Kun voisi ennakoida asioita aikaisemmasta kokemuksesta, niin ei ehkä ilmaantuisikaan liian toistuvasti hankalia ongelmia.

On rakennettava terve, luonnollinen suhde aikuisen ja lapsen välille. Siinä lapselle ja nuorelle rakentuu samalla elämisen taito sekä terve, inhimillinen suhde ihmisiin ja koko maailmaan yleensä. (Mäki-Opas A. 1999, 45)

Tutkimuksen kohteilla esiintyi jo koulussa mm. pinnaamista, tupakanpolttoa, alkoholinkäyttöä, varastelua, pelokkuutta, arkuutta, syrjintää, yksinäisyyttä, kiltin lapsen epäsosiaalista käyttäytymistä kotioloista johtuen, ongelmaisten ryhmittymistä porukaksi. Porukka saattoi aiheuttaa vielä enemmän ongelmia kuin yksin oleva ja koulun sääntöjen rikkomista. Usea tutkimuksen kohteista oli saanut väkivaltaista kuritusta kotona, minkä seurauksena reaktio oli joko passiivisesti tai aktiivisesti aggressiivinen asenne elämässä ylipäättään tai pelko ja turvattomuuden tunne.

Mikäli on perheitä yhä, joissa lasta lyödään, vaikka lyömällä kasvattamisen onkin laissa jo kriminalisoita, synnyttää se koululaisessa tuskaa ja hätää. Jos vielä koulussa esiintyy oppilaiden kesken välivaltaa ja tappeluita, on tuska vielä suurempi.

Koulua käyvä lapsi tai nuori ei aiemmin ole saanut tukea ja ohjausta, kun teki väärin, vaan sai rangaistuksia. Hänet luokiteltiin sopeutumattomaksi häiriköksi tai erotettiin koulusta, sitä vastoin, että ongelmien esiin tuomiseen olisi järjestetty tilanteita ja häntä olisi tuettu ja opastettu pääsemään ongelmista eroon.

Yksi tutkimuksen kohteista kertoi, että hänen erityislahjakkuutensa havaittiin ja opettaja alkoi tukea häntä. Siitä oli tälle lapselle koko elämäänsä myönteinen vaikutus.

Rankaisevalla ja negatiivisella suhtautumisella voi myös olla koko tulevaan elämään sen suuntaista vaikutusta. Ihminen saattaa käyttäytyä siten, että saa jälleen rangaistuksia tai negatiivista suhtautumista käyttöksensä vuoksi. Näin oli tutkimuksen kohteille usein käynyt.

Tutkimuksen kohteista jokaisella aikuisiän ongelmaisella oli ollut ongelmia koulussa lapsena ja nuorena, joten helposti on ongelmia myös aikuisena, etenkin ellei asioita ohjausmielessä käsitellä. Lapset ja nuoret saattaisivat kokonaan välttyä tutkimuksen kohteena olevalta päihderiippuvuusongelman puhkeamiselta, jos osaisivat ennakoida asian ja saisivat tukea antavaa ohjausta eli kasvatuksellista rakkautta osakseen.

Päihde-, huume- ja sukupuoliasiat: Nykyisin ei voi kyllin korostaa riittävän ajoissa aloitetun ja toisaalta oikeaan aikaan toteutetun valistuksen merkitystä. (Harjunkoski S.-M. & R. 1994, 89)

Aikuisena nämä samat lapset joko uskoon tultuaan tai AA:n tukitoiminnassa mukana ollessa kokivat hyväksynnän ilmaisun itseään kohtaan, jolloin heille tuli suuri halu päästä pois ongelmastaan ja muuttua paremmaksi.

Koulukuraattorin näkökulma:

Haast: Kouluissa on varmaankin jollakin tavalla ainakin varustauduttu tämmösen varalle...ajattelen ongelmia kokonaisuutena, terveyden suojaamista,tupakan polttoa, tappeluita, kiusaamista...

Vast: Joo onhan se tietysti, tämmöset tappelut ja muut niitä täytyy lähestyä järjestyssäännön kautta, se ei sovi eikä sillä tavalla kuulu toimia. Kiusaamista varten koulussa kuuluu olla suunnitelma....Julkisuudessa liikkunut kuva, että koulussa suhtauduttais välinpitämättömästi niinkuin sille ei tehtäis mitään, niin sehän ei nyt pidä todellakaan paikkaansa.

Haast: En voi nyt olla kommentoimatta tätä Tuusulan tapausta, 23. päivä (marraskuu, 2007) Iltasanomissa oli kirjoitus sen jälkeen, kun oli sanottu että se nuori ei ollut mitenkään erityisesti kiusattu, niin oli juttu että: miksi koulu ei ole myöntänyt että hän on ollut pitkän aikaa kiusattu, oli tämmönen vastakkainen teksti.

Sitä jäi pohtimaan, että pitiköhän tuo paikkansa.

Vast: Kyllä on aina syytä pohtia ja tääkin on yksityistapaus, helposti voi kysellä, että kenen olis pitänyt huomata, mitä olis pitänyt huomata...Yhtä hyvin voidaan kysellä miksei lääkäri tehnyt tarpeeksi, miksei terveydenhuolto tehny tarpeeks...ja rehellinen kysymys, että kuinka syvälle nyt kukaan pystyy kenekään sieluun kurkistamaan...viimeisten vuosien aikana on varmasti ollut...satoja oppilaita joita on pitkään viimeisten vuosien aikana kiusattu, joiden kotiolut eivät ole mahdollisimman hyvät ja muuta riskitekijää...ydinkysymys että mikä sitten saa ihmisen toimimaan, että hän ryhtyy tollasiin äärimmäisiin väkivallan tekoihin ja onko se yleensä mahdollista, että kukaan sen voisi ennakolta tietää, niin mun mielestä tähän jälkimmäiseen kysymykseen ei voi vastata muuta kuin kieltävästi, ei sitä voi tietää.

Haast: Aikaisemminkin koulussa on ollut kuraattorit, psykologit ja terveydenhoitaja, myös kouluavustajia, tukihenkilötoimintaa. Puhutaan, että on kamalasti vajetta kaikesta... Vast: No se on suhteellista, kyllä mä uskon että vajetta on, Turun normaalikoulu on siinä mielessä poikkeuksellinen, että täällä on koulupsykologi, on koulukuraattori kokopäiväisesti paikalla, terveydenhoitajia on kaksittain joka päivä paikalla, kaikki mahdollinen on, kaupungin kouluissa ei välttämättä ole...sitten maalaiskunnissa, jossa koulukuraattorin tehtäviä saattaa hoitaa joku esim. sosiaalitoimisto sivuohjelmassa.....

Haast: Miten täällä menetellään...Vast: Mä puhun tämän koulun näkökulmasta, niin ei se rankaiseminen ole millään tavalla täällä keskeinen asia, rangaistuksia loppujen lopuksi vuosittain annetaan aika vähän, kun vertaa johonkin entisiin aikoihin. Täälläkin oli sellanen ajattelutapa, että rangaistukset ovat tärkeitä, mutta ei ole sitä kyllä enää. Kyl se on nyt, miten sen nyt vois sanoa, että kasvatuksellinen keskustelu, kyllä mä uskon, on aina se ensisijainen, mistä lähdetään. Haast: Ennen vanhaan istuttiin jälki-istunnissa ja seisotteen nurkassa... Vast: Kyllä sitä tänäkin päivänä on kouluja joissa on toimintatapa hyvinkin tarkkaan ohjeistettu, miten kuuluu toimia...En tiedä voiko sitä tietenkään

sanoa, että koskaan olis mahdollisimman hyvin...Haast: Ainakin täällä on se, että annetaan opettajaks opiskeleville malli...

Vast: Ajattelen, että mikä se on täällä koulussa hyvä puoli, niin kyllä se on just tää ajattelutapa...ettei ensimmäinen ajatus ole se, että millä tavalla huonosti toiminutta oppilasta lähetään rankaisemaan, vaan se, että miten hänet saisi toimimaan paremmin. Uskoisin, että se on keskeinen ajattelutapa, jota yritetään nyt sitten kaikissa yhteyksissä noudattaa...Uskon, että eri kouluissa toimintakulttuureissa on hyvin suuria eroja.

Pohdinta:

Tuntuu kuin osapuolet koulussa, kodit, koulun henkilökunta ja oppilaat, ovat aikaisemmasta huomattavasti vapautuneet ja rohkaistuneet vuorovaikutukseen. Toisaalta kouluilla henkilökuntaa on ja on tietynlaista valmistautumista ongelmatilanteiden varalle, mutta silti on varautuneisuutta jopa sulkeutuneisuuteen saakka. Henkilökuntaa toisaalta ei palkata, jotta se tuntuisi riittävän. Kurinpidollisuus käsitteenä ja toimintana on jollakin tapaa muotoutumistilassa. Vanha tapa suhtautua heti tuomitsevasti oppilaan sääntöjen vastaiseen käytökseen on huomattu liian äärimmäiseksi suhtautumistavaksi. On havaittu kasvatuksellisuuden painottamisen tärkeys.

Tuo asia, että yritetään toimia siten, että oppilas saataisiin toimimaan paremmin ilman että ensi sijaisesti ajateltaisiin rankaisemista, on uusi asia tutkimukseni kohteiden koulu-aikaan verrattuna.

Sovitus korvaa rangaistuksen: Kaikessa kasvatustraditiossa on rankaiseminen keskeistä. Väärälle teolle tulee yrittää löytää tilanteeseen sopiva sovitus, joka vapauttaa syyllisyydestä. (Harjunkoski S.-M. & R. 1994, 90)

Se on asia, joka mielestäni on suurta eteenpäin menemistä koululaisen kasvattamisessa. Sitä vaan toivoo, että tämä ajattelumalli, mikä Turun normaalikoulussa on tässä asiassa, voisi saada sellaisen toimintamallin, että myös lapset ja nuoret voisivat ymmärtää asian perimmäisen tarkoituksen. Kovasti toivoisi, että koulukasvatus yleisemmin ymmärtäisi tämän asian. Se ei tietenkään saa merkitä sitä, etteivätkö koululaiset ymmärtäisi sääntöjen ja hyvän käytöksen merkitystä ja välttämättömyyttä. Tarkoitus on nimenomaan pyrkiä muuttamaan epäsovivaa käytöstä ymmärtämisen kautta esimerkiksi keskustelemalla asiasta,

kuten Turun normaalikoulussa tehdään, jotta ei tarvitsisi rangaista. Tavoitteena on aikuiseksi kasvatettu ihminen, jolla on voimaa ja tahtoa toimia siten, että hän hallitsee elämäänsä ja voi olla toisille avuksi. Mielestäni tämä on kasvatuksellista rakkautta.

Koulukuraattorin näkökulma:

Haast: Kun lasta ojennetaan...Vast: ei siihen oikein voi mitään yksityiskohtaisia ohjeita olla, se on enemmänkin se, että ratkeaa sen mukaan mitä on tapahtunut ja oppilaan mukaan tietysti...Haast: Lähetetäänkö oppilasta ulkopuolelle koulun saamaan jotain ojennusta tai hoitoa...Vast: en osaa sanoa, kuka koulun ulkopuolella olisi, joka voisi ojentaa, mutta hoitoon ohjataan...mielenterveysongelmathan ovat lisääntyneet viime vuosina huomattavasti, kouluhan ei voi niitä hoitaa...Haast: ei sitten vedota mihinkään malliin, vaan hyviin tapoihin tai koulun säännöstöön...Vast: Niin, joo. Haast: Onks teillä tukioppilastoimintaa? Vast: No kyllä sitä aina silloin tällöin on, kyllä sitä toimintaa jotkut opettajat pyörittää...Henkilökohtainen mielipiteeni on, ettei sillä ole suurta käytännöllistä merkitystä...Kyllä oppilaat tulee kysymään neuvoa, skaala on aika laaja missä neuvoa kysytään...Haast: Onko kodin ja koulun välillä kommunikointia, että jos on ongelmaa, niin isä tai äiti voi soittaa, että ehkä nyt voi jotain sattua...Vast: Melkein vois sanoa, että viime vuosina on yhteydenotto koteihin päin lisääntynyt, opettajat on aika oma-aloitteisia koteihin...Harvemmin sieltä kodeista soitetaan perheen asioissa, kyllä se melkein rajoittuu sen perheen jäsenen asioista, joka on oppilaana...Joskus perheessä on sellanen tilapäisesti hankala tilanne, joka huomattavasti saattaa vaikeuttaa oppilaan koulunkäyntiä, siitä on hyvä tietää...mutta se on tietysti vanhempien asia, mitä he haluaa kertoa. Haast: Kyllä mä itse olen pelännyt kysymisessä, ettei opettaja vaan saa väärää käsitystä tai huonoa kuvaa, mutta siitä nyt on jo kauan kauan...Mutta siitä on nyt jo asiat muuttunut... Vast: Huomattavasti on muuttunu...koulu on kyllä nyt erilainen, tietysti se kynnyks voi olla hyvin korkea...voi olla joskus niin korkea, että oppilas jättää kysymättä...

Pohdinta:

Vuorovaikutus kodin ja koulun sekä oppilaiden välillä on lisääntynyt, mutta tuntuu kuin keinoja kaikesta huolimatta tilanteiden hoitamiseksi olisi liian vähän. Kaikkia mahdollisuuksia ei joko osata arvostaa tai keinojen toteuttamisessa on toiminnan järjestämisessä puutteita. Vertaistukitoiminta on esimerkiksi päihderiippuvuustyössä onnistunut erinomaisesti. Siitä herää ajatus, että tukioppilastoiminta voisi olla vertaistukitoimintana osapuolten helposti toistaan lähestyvää ja siten myös toinen toistaan informoivaa yhteydenpitoa. Opettaja ei kulje yhtä paljon rinnalla kuin tukioppilas voi kulkea. Tukioppilasta on opastettava tehtävään ja kontakti kasvattajiin on tehtävä helpoksi ja

toimintaa on arvostettava ja tuettava. Voisi ajatella, että kiusaaminen ei silloin millään voi saada yllätystä.

Koulukasvatuksen on huolehdittava siitä, että lapsen voimavarat keskitetään tasapainoiseksi kasvamiseen. Koululla on helposti taipumus kapeuttaa toimintaansa, koska perinteisesti sen tehtävä on nähty lapsen ja nuoren tiedollinen kehittäminen. Tiedollis-teoreettinen aspekti on ohjannut koulun ja opettajan arkikäytäntöä. Jos lapsen maailmankuvan rakentumista kohtalokkaalla tavalla typistetään, on myöhemmin erittäin vaikea korjata hyvin köyhtynyttä inhimillisyyden kannalta näivettyneet kokemistapa. (Mäki-Opas, A. 1999, 40)

Koulukuraattorin näkökulma:

Haast: Uskon, että on ongelmia koulu-aikaan, jotka eivät heijastu aikuisuuteen. Mutta onko sinun mielestäsi jotain sellaisia ongelmia, jotka heijastuvat aikuisuuteen? Vast: No varmasti, kyllä niitä on, esim. kiusaaminen, joka pitkittyy...Haast: On mahdollista, että kun on se kiusaaminen taustalla, niin jokin asia voi sen vuoksi aikuisena mennä pieleen...Vast: Kyllä se on mahdollista. 50-luvun koulussa kiusaaminen oli paljon rajumpaa mitä se on tänä päivänä...Koulukiusaaminen, jos ajattelee historiaa, niin on 70-luvulla tullut tietoisuuteen, 70-luvulla vasta alettu sitä tieteellisesti selvittää, että mistä on kysymys...Haast: Myöhällä oikeastaan...Vast: Se mikä tämän päivän koulussa on huomattavasti parempaa kuin 50-luvulla, on se että tähänkään kouluun yhteiskunnan tai ympäröivän yhteisön sosiaalinen rakenne ei siirry millään tavalla, se ei näy eikä tunnu. 50-luvun koulussa se yhteiskunnan kova luokkajako luokitteli oppilaan koulussa. Ne jotka oli siellä alemmassa luokassa ne sai sen kyllä päivittäin nahoissaan tuntea, eikä siihen kukaan puuttunut, ei niitä juttuja selvitelty kukaan...Eikä puhuttu julkisuudessa, että se olis ongelma, jolle pitäisi tehdä jotain...

Pohdinta:

Kouluissa esiintyy kiusaamista, mutta myös esimerkiksi väkivaltaa ym.

Harjunkosket ovat kirjassaan todenneet:

Tupakoimisella ja huumekekeiluilla on läheinen yhteys. Tupakointi voi jopa käynnistää kiusaamista. Tupakoija tarvitsee tupakkaa ja se maksaa. Jotkut voivat kiristää...vaativat varastamaan...(sivu 135). Väkivaltaisuutta ei pidä vähätellä. Alistaminen, kiusaaminen ja tappeleminen liittyvät aina päihteiden käyttöön.

Nuorten päihdekekeilut ovat yleisiä. Koulujen opetussuunnitelmiin tulee toistuvasti sisällyttää monipuolista ja harkittua päihdevalistusta...(sivu 136). Huumeiden käyttöön

liittyy lähes poikkeuksetta rikollisuutta..., se voi olla myös kiusaamista... (sivu 137). (Harjunkoski S.-M. & R. 1994)

Lapsi on kasvukautenaan herkässä tilassa, itsekeskeisesti vastaanottavainen. Tällöin syvästi tunteita liikuttava asia voi jättää elämänikuisia vaikutuksia, jotka voivat vaikuttaa varsin negatiivisesti koko elämään. Joillekin kouluajan kokemukset nousevat pintaan tämän tästä. Koulussa tapahtuvat asiat ovat persoonallisuutta muokkaavia asioita.

Joskus niiden työstäminen ja läpi käyminen auttaa uuteen kasvutapahtumaan ihmisen mielessä. Ellei asiaa pyritä korjaamaan, tapahtunut voi vaikuttaa uusissa tilanteissa suorastaan kykenemättömyyttä ja lamaantumista aiheuttamalla. Rikoksiakin on tehty, kun muisto omasta huonoudesta ei tue itsetuntoa ja omanarvontuntoa arvokkaampaan. Vaikka kiusaamisesta puhuminen saattaa provosoidakin asiaa jopa erilaiseksi kuin se on, voi asiasta puhumattomuus sulkea asian pois kokonaan käsittelystä ja pohdinnasta niin kuin on käynyt 50 -luvulla, jolloin asiaa ei puhumattomuuden vuoksi edes huomattu.

Opettajan harkinnan varaan ja hänen vastuulleen jää, miten asioista puhutaan ja mistä asioista puhutaan, kun tavoitteena on oppilaan kannustaminen ja auttaminen. Itse muistan oman opettajani, joka systemaattisesti kiusasi luokkatoveriani, joka oli kaikin puolin kiltti ja kunnollinen poika. Kiusaaminen oli kysymyksillä ahdistelemista ja alimman arvosanan hänelle antaminen. Tätä jatkui vuosia. Lopulta pojan vanhemmat siirsivät pojan toiseen kouluun, jossa poika menestyi. Muistan myös toisen opettajani, joka kiusasi luokkatoveriani, hänkin hyvin kiltti ja kiva poika, hänen nimensä vuoksi. Hän käski pojan taululle tekemään jotain ja joka kerta hän totesi ääneen, että Suurpää ja vähän järkee.. Ja naurahti. Pojan sukunimi oli Suurpää. Kukaan ei koskaan missään puuttunut näihin asioihin, eikä muihinkaan kaltaisiin. Kauan sitten on vaiettu asioista, joita on tapahtunut, mutta joista olisi pitänyt puhua. Nämä luokkatoverini olivat hyvistä perheistä. Opettajat vaan eivät pitäneet.

Kari Uusikylä toteaa kirjassaan:

Paha opettaja vaikuttaa teoillaan oppilaan mielenterveyteen, minäkuvaan ja opiskeluhalukkuuteen kielteisesti. Vaikutus voi olla ohimenevä, lievä tai elinikäinen (sivu 118). Ei ole lainkaan tavatonta, että opettajat ovat muodostaneet käsityksensä oppilaan kotitaustan perusteella. Joskus opettaja on suoranaisesti sadisti (sivu 119). Myös opettaja voi

olla kiusaaja, kiusaamisen sallija (sivu 123), nolaaja (sivu 132), persoonan mitätöijä (sivu 133), pilkkaaja (sivu 135), väkivaltainen, käyttää henkistä, jopa fyysistä väkivaltaa (sivu 137). Ja opettaja voi olla hyvä opettaja. Hyvä opettaja tarvitsee luovuutta, rohkeutta ja pedagogista rakkautta, sosiaalisella intelligenssillä ja erityislahjakkuudella höystettynä. (Uusikylä, K. 2006)

Koulukuraattorin näkökulma:

Haast: Entäs uskonto, heijastuuko se koulussa? Vast: Ei oikeastaan millään kovin merkillisellä tavalla, eikä se tietenkään voi heijastua. Koulu antaa tietynlaisen uskonnon opetuksen, elämäkatsomustiedon opetuksen. Ei se mun mielestäni koulun henkilökunnalle millään tavalla kuulu...uskonnollisten asioiden esittäminen kasvatustyötä tehdessä...

Haast: Entä jos sattuu jotain, onko siihen koulussa suunnitelma olemassa ? Vast: Kouluissa ja laitoksissa, missä on paljon ihmisiä, täytyy olla pelastuslain mukainen suunnitelma..Laki edellyttää sitä. Kriisitoiminta on poikkeusolojen asia. Arkielämän ratkaisut on opettajien ja rehtorien työtä.

Haast: ...on puhuttu siitä, että rahoitus on rankkaa, rahoitusta ei ole. Ja samalla tavalla kuin terveydenhuollossa niin koulumaailmassakin on ollut vaikeata saada henkilökuntaa. Niin mitä mieltä sä olet ulkoistamisesta koulun henkilökunnan yhteydessä. Olisko semmonen kokonaan pois suljettu ajatus, että ulkopuolelta tulisi henkilö, joka sais määrärahan, tekemään tärkeää tehtävää, joka pitäisi olla, mutta jota ei ole mahdollista kunnan taholta rahoittaa? Vast: En pidä sitä hyvänä ajatuksena....Kyllä mun mielestä yhteiskunnan pitää vastata koulusta. Suomessa on hyvä koulujärjestelmä ja se tarjoaa kaikille suurinpiirtein samanlaiset mahdollisuudet koulunkäyntiin...Uskon, että asia on enemmän kiinni poliittisesta tahdosta...Suomessa rahaa on nyt enemmän kuin koskaan... Koulussa rakennetaan kansakunnan tulevaisuutta niin sen täytyy olla yhteiskunnan ohjaama... Vapaaehtoistyöhön mä suhtaudun aivan pessimistisesti, ...kun on ollut joskus vapaaehtoistyöntekijöitä, niin niistä on ollut enemmän haittaa kuin hyötyä...

Pohdinta:

Koulukuraattori ei nähnyt sopivana työskentelyn edes jonkinasteista ulkoistamista koulun sisällä. Vierias ajatus se onkin. Mutta onko se sittenkään kokonaan pois suljettu ajatus? Tulee mieleen, että esim. välituntivalvonta, kouluavustaja tai iltapäivätoiminta voisi toimia ulkoistettuna. Eikö siihen suuntaan ole ollutkin? Iltapäiväkerhotoimintaa, joka tukee koululaisten elämää, on järjestetty koulun ulkopuolisena toimintana ja kouluavustajiaakin on toiminut esim. työllistettyinä. Jos joku järjestää sellaista toimintaa, jota välttämättä tarvitaan, mutta jota ei ole koulutoiminnan kautta varaa järjestää, voidaan varmaan silti luoda yhteiset

toimintaa ohjaavat säännöt ja sopimukset. Asiaa varmaan harkitaan, mikäli tarpeellista on, jos joku koulun ulkopuolelta toimintaa suostuu järjestämään.

Hyvin toimiva koulunkäynti voidaan varmaan yhteistoiminnalla yhteiskunnassa saada aikaan, kun se auttaa lapsiamme ja nuoriamme elämässä. Näitä asioita voi jäädä pohtimaan. Mikä oli mahdollisesti totta ja mikä toivetta?

Uskontoon pohjaavat hyvät käytöstavat voisivat olla keino suunnata lasten ja nuorten käyttäytymistä. Tällä hetkellä koti voi tältä pohjalta toimia, ei koulu. Voisi ajatella, että uskonnollinen suuntautuneisuus kaikissa uskonnoissa ohjaa ainakin toisen huomioimiseen ja hyväksyttävään käytökseen. Uskonnolliset ryhmät voisivat yhdessä käydä läpi omia erityispiirteitään ja pohtia kouluympäristöön soveltamista, miten uskonnollisuus ylipäättään voi tukea hyvää käyttäytymistä koulussa ja hyvään elämään tavoittelemista. Sitten siitä voitaisi keskustella koulun opetushenkilöiden kanssa.

Taffel & Blau toteavat kirjassaan: Saattaa olla, että henkiset kysymykset eivät liiemmin askarruta meitä, emme ehkä ole lainkaan uskovaisia, ja ajattelemme ehkä, että kasvamisessa riittää se, että on hyvä vanhempi ja rakastaa vilpittömästi lapsiaan. Mutta meistä riippumatta lapsemme pohtivat henkisiä kysymyksiä kuten Jumalan olemassaoloa ja elämän tarkoitusta. Suhtautumalla näihin kysymyksiin vakavasti luomme edellytyksiä sellaiselle kontaktille lapsiimme, joka auttaa heitä selviämään elämässään niin hyvinä kuin huonoinakin aikoina. (Taffel, R. & Blau, M. 1995, 314)

Tutkimuksen kohteena olleita syvästi ja vaikeasti päihderiippuvuusongelmaisina on auttanut sellainen uskovaisuus, jossa he ovat kokeneet kelpaavansa ryhmään heikkouksineen. Kun Jumala tai Korkeampi voima sellaisena kun yksilö hänet käsittää, hyväksyy yhteyteensä, niin silloin henkilö haluaa taistella muuttaakseen elämäntapaansa, jotta voisi olla kilvoittelijana Jumalan rakkauden arvoinen. Tällä hetkellä nähdään, että uskontoa ei voida käyttää koulun käyttämänä keinona käytökseen vaikuttavana tekijänä.

Aikuisena uskontoon pohjaava käytös tai AA -ohjeistus tukee hyvää elämää usein juuri silloin, kun mikään muu ei enää auta.

Koulun arkielämään olisi hyväksi luoda lisää keinoja, jotta oppilaiden tarpeista voisi tehdä enemmän havaintoja, jotta kasvatuksellinen ote myös koulussa voisi paremmin toteutua ja valmistaisi hyvään aikuisuuteen.

Koulu on ihmisen tärkein kasvun paikka kodin rinnalla. Meidän kaikkien, koko yhteiskunnan olisi annettava kaikki mahdollinen tukemme, jotta koulu voisi valmentaa meitä ihmisiä toteuttamaan itseämme ja pitämään rakkaudellista huolta toinen toisistamme.

Koulukuraattorin mielipide:

Semmosen rajoituksen vielä haluan sanoa, että...tämä mitä mä olen sanonut, niin ei sitä kauhean paljon voi yleistää, et eri kouluissa voi olla hyvin erilaiset käytännöt ja erilaiset mahdollisuudet. Haast: Normaalikoulu antaa kuitenkin informaatiota tuleville opettajille. Vast : Kyllä joo. Toisaalta taas tämä rahoituspuoli se on sitten kuntien vastuulla miten ne koulutyötä haluaa rahoittaa, kunnissa on erilaiset käytännöt esim. siitä, että kuinka paljon on rahaa oppilasta kohti, voi olla huomattavat erot.

Haastattelija: Kiitos haastattelusta. Tämä oli tärkeä taho tähän yhteyteen ja tärkeää tietoa.

Kiitos.

9 YHTEENVETOA TULOKSISTA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Tarkoituksena on tutkielmassani ollut saada käsitys, ymmärtää, miten tutkimuskohteiden ongelmat ovat tulleet esiin lapsena ja kouluikäisenä ja onko kasvuiän kokemuksilla vaikutusta aikuisiän kokemuksiin. Pohdin, miten he nuorina ja aikuisina ovat ongelmiinsa suhtautuneet.

Teen tässä luvussa yhteenvetoa ja johtopäätöksiä aikuisena koetusta päihderiippuvuusongelman vaikuttamisesta elämään ja koulua käyvänä lapsena tai nuorena ongelmista, jotka ovat heitä haitanneet. Tarkastelen myös, millaiset asiat ovat auttaneet tutkimuksen kohteita hallitsemaan päihderiippuvuuttaan.

9.1 *Kodista ja koulusta aikuiseksi*

9.1.1 Kotona ja koulussa ennen kouluikää ja kouluikäisenä

Kohderyhmässä jokainen oli tuntenut itsensä yksinäiseksi. Ryhmään kuului henkilöitä, jotka olivat kasvaneet suuren perheen jäsenenä tai useampilapsissa perheessä. Siitä huolimatta yhdessäolo ei ollut vaikuttanut yksinäisyyttä poistavasti. Perheyhteisössä ei arjen elämässä oltu yksin, mutta sielu oli yksin. Sielu oli yksin etenkin silloin, kun vanhempi kuritti väkivaltaisesti. Pelko ja jännittynyt olo siitä, milloin väkivalta taas toistuu, uhma ja muu aggressio aiheuttivat kokemuksen yksinolosta. Kasvamisen vapautta ei ollut.

Jonkun ilman sisaruksia kasvaneen kasvattajat kotona olivat hoivanneet kyllä, mutta lapsen ja vanhempien välille ei ollut syntynyt läheistä vuorovaikutusta. Lapsi koki itsensä yksinäiseksi. Yhteys vanhempiin tai kasvattajiin oli etäinen, eikä vuorovaikutus ollut lapsen yhteydenpidon tasolla. Yhteys uskonryhmäänkään ei luonut avoimutta kommunikoinnissa,

mikä olisi vähentänyt yksinäisyyttä. Lapsi on kokenut turvattomuuden tunteen, kun on tuntenut itsensä syrjityksi tai hylätyksi.

Ei koulussa eikä kodissa oltu ymmärretty tilannetta lapsen tai nuoren kannalta tukea tarvitseväksi. Lasta oli rangaistu huonosta käyttäytymisestä.

Yksinäisyyden tunne, hylätyksi tuleminen, rakkaudettomuuden ja väkivaltaisuuden kokeminen aiheuttavat turvattomuutta. Kouluikäiset usein lähtevät tällöin jotain päihdettä kokeilemaan, tupakkaa tai jotain muuta, josta he etsivät helpottavaa oloa ahdistukseensa.

Taulukko 1. Kotona ja koulussa

Kohteiden (8 henkilöä) kokemuksia
kotona ja koulussa ennen kouluikää ja kouluikäisenä

Kokemus	Henkilöluku
Kokenut itsensä yksinäiseksi	8
Aikuisiin etäinen tunneyhteys, tullut hylätyksi, syrjityksi tai kokenut rakkaudettomuutta	8
Kokenut fyysisesti väkivaltaista kohtelua	6

9.1.2 Koulussa ja koulun ulkopuolella

Kohteiden koulunkäynti on sujunut tavalliseen tapaan koulun alaluokilla. Vuorovaikutus on vuosien kuluessa muuttunut vaativammaksi, jolloin yksilö on joutunut kommunikoimaan ja reagoimaan itsensä ulkopuolelta tuleviin vaikutteisiin. Myöhemmin koulu jäi kesken. Yksi kohteista ei siirtynyt yläasteelle, vaan lopetti ala-asteen käytyään koulun.

Mikäli oppilaan henkiset voimavaransa ovat olleet liian vähäiset, eikä häntä ole tuettu, on kouluyhteisössä oleminen tullut liian raskaaksi ja koulu on jäänyt kesken. Mikäli rajat

sosiaalisen ja epäsosiaalisen käyttäytymisen välillä ovat hahmottumatta tai on halu vastustaa, tapahtuu epäsosiaalista käyttäytymistä. Toisaalta pelko ja arkuus voi myös aiheuttaa epäsosiaalista reagoimistapaa.

Yksi kohteista oli luonut hyvän kontaktin opettajaan ja sai opettajalta tukea erityislahjakkuutensa vuoksi, mikä vaikutti myönteisesti koko elämän ajaksi. Hän on menestyneesti harjoittanut juuri sitä ammattialaa, johon opettaja häntä kannusti. Hänen omanarvontuntoaan oli tuettu, jotta siltä pohjalta hän ei halunnut antaa periksi päihderiippuvuusongelmalleen, vaan taisteli riippuvuutta vastaan. Hän onnistui pitämään hallinnassa riippuvuutensa.

Yksi henkilöistä, joka kertoo, ettei hänellä ole päihderiippuvuusongelmaa, kävi koulunsa loppuun tavoitteensa mukaisesti, eikä hänellä ollut mitään erityistä mainittavaa kouluajalta.

Kukaan ei kertonut olleensa varsinaisesti koulukiusattu, eikä kukaan kertonut kiusanneensa kouluaikana ketään.

Taulukko 2. Koulussa ja koulun ulkopuolella

Kohteiden (8 henkilöä) kokemuksia kouluikäisenä koulussa ja koulun ulkopuolella

Kokemus	Henkilöluku
Koulu jäi kesken tai muita ongelmia koulussa	6
Esiintyi epäsosiaalista käytöstä kuten päihteiden käyttöä koulussa tai muualla	7
Kouluajasta jäi myönteinen kokemus vaikuttamaan koko elämän ajaksi	1
Koulunkäynti oli tulkittavissa tavalliseksi koulunkäyntikokemukseksi	1

9.2 Päihteiden käyttö ja epäsosiaalinen käytös aikuisena

Kahdeksasta tutkimuksen kohteena olleista seitsemällä on aikuisena esiintynyt erilaisten päihteiden käyttöä. On esiintynyt alkoholin, tupakan, lääkkeen ja huumeiden käyttöä. Lisäksi viisi heistä on ollut vankilassa erilaisista rikoksista. Neljällä on esiintynyt toistuvaa vankilaan joutumista jopa niin, että noin kymmenen vuotta tai kauemmin elämästä on kulunut vankilatuomioiden vuoksi.

Yleensä he kertoivat, että varkauksia tai muita rikoksia he tekivät saadakseen rahaa alkoholiin tai muihin päihteisiin. Rikoksen tekemisen "kynnys" olisi ollut selvästi alentunut ellei olisi ollut tarvetta saada päihdettä ja ellei olisi ollut rahaton. On heidän oman arvionsa mukaan täysin mahdollista, ettei rikoksia olisi lainkaan tehty ellei päihteen tarvetta olisi ollut.

9.2.1 Koululaisen ongelmien yhteys aikuisen päihderiippuvuusongelmaan

Tutkimukseni kohteena olevat henkilöt ovat koululaisina tunteneet itsensä yksinäisiksi. Heillä on ollut koulussa ongelmia. Koulunkäynti on liian aikaisin keskeytynyt, monet ovat vielä kouluikäisinä saaneet kotona väkivaltaista kuritusta, on esiintynyt päihteiden käyttöä, pelokkuutta, arkuutta ja epäsosiaalista käytöstä.

Kahdeksasta tutkimukseni kohteesta seitsemästä päihderiippuvuusongelmaisesta on viisi saanut vankilatuomioita, yksi ollut lääkeriippuvainen kymmeniä vuosia ja hän, joka sai koulussa opettajalta tukea on elänyt normaalia elämää tähän saakka.

Jossakin määrässä kouluikässä esiintyvät sosiaaliset ongelmat voivat ennakoita myös sosiaalisia ongelmia aikuisiässä kuten päihderiippuvuusongelman syntymistä.

Ne tutkimukseni kohteet, jotka ovat olleet aikuisina rankasti epäsosiaalisia, ovat kuitenkin raitistuneet siinä vaiheessa, kun he itse ovat havahtuneet kritisoimaan omaa tilannettaan ja heille on herännyt tahto elää normaalia elämää. He ovat onnistuneet siirtymään "uudelle raiteelle", uutta elämäntapaa noudattamaan, kun ovat saaneet oikeanlaista, itsenäisyyttä

tukevaa apua. Tällöin he ovat osoittautuneet osaaviksi, varsin kykeneviksi ja lahjakkaiksi ihmisiksi.

Hän, jolla aikuisena ei ollut päihderiippuvuusongelmaa, tunsi itsensä myös yksinäiseksi, hän sai väkivaltaista kohtelua kotona, mutta koulunkäynti ei keskeytynyt, eikä muutenkaan koulunkäymisessä ollut erityistä poikkeavuutta, vaan koulu sujui tavalliseen tapaan.

Hän, jota opettaja ryhtyi tukemaan siinä vaiheessa, kun huomasi pojan erityislahjakkuuden, kykeni aikuisena tekemään täyspainoisesti työtä päihderiippuvuusongelmastaan huolimatta. Hänen elämäntapansa ovat yhä sosiaaliset. Hän on hallinnut riippuvuusongelmaansa. Hän on kyennyt etsimään itselleen apua ja on tahtonut pitkin elämää niin tehdä, sillä hän tuntee olevansa arvokas ihminen. Hän on kyennyt elämään siten, että vuorovaikutus vaimoon ja perheeseen on pysynyt hyvänä koko elämän ja toimii yhä.

Johtopäätöksenä voisi lausua, että lapsen rakkaudellisella kohtelemisella vaikuttaa olevan tukea ja voimaa antava merkitys siihen, miten ihminen aikuisena kykenee ongelmiaan hallitsemaan.

Henkilö, jolla ei ole taipumusta riippuvuusongelmaisuuuteen todennäköisesti kestää enemmän rakkaudettomuutta kuin hän, jolla jostakin syystä tällainen taipumus on.

Toisaalta syvästä omaa elämäänsä hallitsemattomuuden tilastakin ihminen voi nousta "normaaliin elämään", kun saa tukea tavoitteelleen, kun saa ymmärtämystä ja rakkaudellista kohtelua lähellä olevilta ihmisiltä.

9.3 Käännekohta elämässä

Jokaisen tutkielmani tutkimuskohdehenkilön on pitänyt elämänsä jossakin vaiheessa miettiä elämänsä suuntaa.

Hän, joka kertoo, ettei hänellä riippuvuusongelmaa ole esiintynyt, kertoo myös, että hän on elämänsä jossakin vaiheessa joutunut muiden ongelmiansa suhteen kokemaan käännekohdan suhtautumisessaan ongelmiinsa. Hän on tahtonut tehdä silloin ratkaisun, jonka pohjalta hän haluaa elää elämäänsä siten kuin tietää olevan Jumalan tahdon mukaista.

Hän, joka on saanut koululaisena tukea opettajaltaan, on tahtonut, etteivät perheenjäsenet kärsi hänen takiaan. Hän on saanut hallintaan riippuvuutensa tai etsinyt siihen tarpeen vaatiessa ulkopuolista apua. Hän itse on sitä mieltä, että hänen elämässään on ollut joitakin kertoja, jolloin hän on saattanut lopettaa tupakanpolton lasten vuoksi.

Kahdella kahdeksasta on tahto selviytyä herännyt oman fyysisen sairauden vuoksi, mikä on johtunut päihteestä. Toinen koki, ettei halunnut vielä kuolla, kun päihteestä johtunut sairaus oli niin vakava, että oli kuoleman vaara olemassa. Toisen päihteiden käyttö johti hänet rullatuoliin ja olisi saattanut päätyä myös kuolemaan jossakin tilanteessa. Hän koki kipua ja fyysistä tuskaa loukkaantumisista. Lisäksi hän koki ahdistusta siitä, että hän menetti vapautensa päihteiden vuoksi ja joutui usein vankilaan. Häneltä puuttui elämisen ja kokemisen vapaus. Kumpikin tahtoi jättää päihteen, jotta saattoi kokea normaalia elämää.

Kahdella kahdeksasta on tahto selviytyä herännyt siksi, että heidän rajun päihteenkäyttönsä vuoksi oman arvontunne oli niin alas vajonnut, että tuntui, ettei ollut enää mitään toivoa kyetä elämään tavallisen ihmisen elämää, joka siinä tilanteessa tuntui onnelliselta asialta.

Toinen kertoi, että henkisesti häpeän tunne oli hirveä. Kukaan ei kunnioittanut, kukaan ei rakastanut häntä ja itsekkin hän häpesi omaa itseään. Toinen kertoi, että hän oli henkisesti aivan lopussa siitä syystä, että päihde hallitsi häntä. Hänellä ei ollut mitään omaa elämää, eikä omaa tahtoa, sillä päihdettä oli saatava. Kummallakin oli vankilatuomioita päihteen vuoksi. Molemmat tekivät oman ratkaisunsa ja päättivät lähteä hakemaan apua. Ja he saivat apua.

Kaksi kohdetta kahdeksasta, kumpikin, joutui omalla tahollaan keskelle ryhmää, jonka kanssa he alkoivat vuorovaikutuksen. Toisen ryhmä oli kristillinen ja toisen ryhmä oli AA -ryhmä. Kummankin käännekohta tapahtui ryhmän myönteisestä vaikutuksesta. Ryhmän antama tuki ja lähimmäisenrakkaus koskettivat. Toinen "rakastui" itse asian siten nimeten, AA -han ja toinen otti vastaan Jumalan rakkauden. Kummassakin heräsi tahto pitää itsestään huolta, jotta elämä voi muuttua paremmaksi. Toisen elämä oli mahdollisimman pohjalla, hän oli asunut viimeisimmäksi roskalaatikossa ja toisen ahdistus oli sitonut hänet lääkeriippuvuuteen. Molemmat saivat osakseen jatkuvan tuen. AA -ryhmiä löytyy aina. Henki on joka ryhmässä sama, auttamisen henki. Uskovaisten ryhmissä samoin otetaan aina

vastaan henkilö, joka kertoo olevansa uskossa. Samankaltainen tapa suhtautua elämään yhdistää.

Kun tahto selvitä oli herännyt, kahdeksasta valitsi AA -ryhmien tuen kolme henkilöä, uskon ratkaisun teki kolme henkilöä ja kaksi halusi toimia siten, että perhe ja elämäkumppani haluavat elää yhteiselämää, mikä antoi henkilöille voimaa pysyä erossa päihteestä.

Käännepaikka merkitsi sitä, että he kaikki halusivat hallita päihdeongelmaansa ja olla käyttämättä päihdettä. Hän, jolla ei päihdeongelmaa ollut, halusi tukea muihin ongelmiinsa.

Käännepaikka elämässä on täyskäännös. Tällaisesta täyskäännöskuvauksesta kertoo Raimo O. Kojo kirjassaan: " ...alkoi itkettää uudella oudolla tavalla. Ääni sisimmässäni sanoi, että leikittelin elämälläni niin vakavasti, että kuolema vaani alati aivan takana....Halusin unohtaa menneet ja ryhtyä elämään kuten kunnan ihmiset. Minähän rakastin elämää!...raittiuden salama on iskenyt minuun omituisesti, syväälle sieluun. Olen muuttanut koko elämäntapani - kai!" (Kojo Raimo O. 1998, 169)

9.4 Muutos, uusi elämäntapa

Kun käännepaikka on tapahtunut, siihen on ollut jokin syy. On olemassa syy, jonka vuoksi ihminen on alkanut tahtoa elämänsä muutosta. Se merkitsee uutta elämäntapaa. Uutta elämänmallia. Kohteitteni elämäntapavalinnat olivat heidän omia ratkaisujaan. Ratkaisut syntyivät heidän omien asenteittensa ja persoonallisuutensa mukaan. Tärkeintä oli, että se ympäristö, jota he tuekseen tarvitsivat, oli heidän henkisille asenteilleen ja suuntautumislleen sopiva. Ja mikä tärkeintä, se elämäntapa, minkä mukaan he tämän jälkeen ratkaisujaan tekivät, merkitsi raittiutta. Taustalla siellä kuitenkin on sana "kai". Se merkitsee, että ongelmat eivät katoa, vaan niitä joutuu työstämään, joutuu pyytämään apua pitääkseen kiinni raittiudesta.

Kaikki sellaiset tavat, mitkä ennen johdattivat heitä yksinäisyyteen, ahdistukseen, häpeällisiin tekoihin ja tarkoituksettomuuteen, olivat nyt pois. Nyt ne haluttiin pitää elämäntavoista pois. Nyt oli aina joku, ja on edelleen, joka antaa tukea, joka karkoittaa ahdistuksen, joka osoittaa arvontoa ja rakkaudellista kohtelua, joka välittää ja joka tarvitsee tätä ihmistä, entistä päihderiippuvaista. Jokainen näistä ihmisistä tiesi ja tietää,

miten ihminen saattaa olla apuna ja tukena toinen toisellensa. Silloin apua ja tukea saa myös itse.

9.5 *Näinkö voisi koulussakin elämäntilanne muuttua*

Joka kerran, kun koulussa esiintyy ongelma, joka tekee elämän jonkun oppilaan osalta turvattomaksi ja raskaaksi koulussa, olisi tartuttava siihen siinä mielessä, että tahdotaan auttaa ongelmissa olevia. Esim. kiusaaminen on niin vakava asia, että siihen on puututtava. Kiusattu ihminen saattaa koko elämänsä kärsiä tästä elämänsä vaiheesta. Se on yksi syy, joka voi viedä häneltä pois hänen itsetuntonsa ja elämänhalunsa. Hän voi siitä syystä esimerkiksi alkaa käyttää päihteitä.

Ruotsalaisen Dan Olweuksen Interventio-ohjelma (interventio = väliintulo) haluaa vähentää, estää ja jopa kokonaan poistaa kiusaamisen koulussa. Ohjelma toteutetaan samanaikaisena prosessina koulun, luokkayhteisön ja yksilön tasolla.

Ohjelma perustuu koulun omille sosiaalisille resursseille. Toteuttamiseen tarvitaan oppilaat, heidän vanhempansa, opettajat ja koulun muu henkilökunta. Vanhemmat ovat tärkeä voimavara, kuraattori tai psykologi auttaa vakavien kiusaamistapausten hoitamisessa ja toimii tarvittaessa vanhempien ja opettajien konsulttina. Koulusta pyritään luomaan lämmin ja positiivinen oppimisympäristö. Kasvattajan aikuisen roolia korostetaan vuorovaikutussuhteessa lapseen. (Harjunkoski S.-M. & R. 1994, 124, 125)

9.6 *Päihteiden hallinta ja uudessa elämäntavassa pysyminen*

Tutkimuksen kohteet ovat kukin omalla tavallaan valinneet elämäänsä tarkoituksen. Neljä saa päihdeongelmaisten ja moniongelmaisten parissa työstään toimeentulonsa, yksi johtaa valtakunnallista vertaistukijärjestötoimintaa vapaaehtoistyönä, kaksi tekee vapaaehtoistyötä moniongelmaisten parissa ja yksi tekee ajoittain työtä, mutta on keskittynyt tällä hetkellä perheeseensä.

Kaksi heistä saa pääasiassa perheeltä ja läheisiltä tukea raittiina pysymisessä, muut osallistuvat kristillisiin ryhmiin ja AA -ryhmiin. Mikäli parisuhde päättyy kuten joillekin kohteistani on käynyt, vaikka rakkaus onkin ollut onnellista ja tukea antavaa niin kauan kuin

yhteiselämää on kestänyt, AA -ryhmät ja kristilliset ryhmät ovat jatkuvasti olemassa. Jos on yhä tahto pysyä raittiina, tukea saa uudessa elämäntavassa pysymiseksi, jos tahtoo.

Raitistumisessa tahto on liikkeellepaneva voima, jonka aiheuttaa ihmisessä tavoitteeseen pyrkimisen halu. Kun ihmisessä herää halu elää ja kokea elämää, hänessä herää halu pitää huolta itsestään eli rakkaus itseen. Keinoja, miten tavoitteen voi saavuttaa, on kristillisen uskon kautta tietoomme tullut rakkaus, joka toteutuu uskonnollisissa ryhmissä, ja lähimmäisenrakkaus, joka toteutuu AA:n henkilöryhmien toiminnassa.

Päihdetyössä asiakkaita opastetaan kertomalla heille muun muassa, että ihminen tarvitsee kolme asiaa saadakseen riippuvuutensa hallintaan, joko kaikki ne kolme tai jonkun niistä. Ne ovat tahto, usko ja rakkaus. Ehkä näistä kolmesta todella voikin puhua. Mutta omasta mielestäni selkeyttävämmin voin todeta, että tässä asiassa:

tahto = rakkaus itseen, halu pitää itsestään huolta

usko = Jumalan rakkaus ihmiseen ja

rakkaus = rakkaus ihmisten välillä ja rakkaus Jumalan ja ihmisten välillä.

Eli: Kun pysyn raittiina, kykenen arvostamaan ja rakastamaan itseäni. Kun Jumala rakastaa minua, hän haluaa, että pyrin elämään hyvää elämää. Toiset ihmiset kunnioittavat ja tykkäävät ja välittävät, ja rakastavat minua, kun pysyn raittiina, jolloin käyttäydyn luottamuksen arvoisesti. - Joku muu osaa ehkä vielä selkeämmin kuvata näitä sanoja.

9.6.1 Tavoitteen saavuttaminen

Kun elämä on luisunut kokonaan pois raiteiltaan, kun on menettäneet oman elämänsä hallinnan, on mahdollista, ettei se ikinä voi enää päästä raiteille takaisin, jotta voisi porskuttaa iloa, surua ja arjen kokemuksia (Tamminen, M. 2000, 73), joita sieltä sivuraiteelta elämää katsellessa niin kovasti kaipasi. Jokainen kohteeni sivuraiteelle joutuneista kuudesta on elänyt vaiheen, jolloin on kaivannut takaisin normaaliin elämään.

(Tamminen, M. 2000, 51) On heidän suuri onnensa, että heidän mielessään oli kaipaus elämään. Se kaipaus pani liikkeelle heissä tahdonvoiman.

Sen tahdonvoiman ansiosta heissä syntyi tavoite, jota kohti he lähtivät. Heidän olemuksessaan oli hätä. He tiesivät, että yksin ei tavoitteeseen pääse. Yksin ei kykene päihdeestä irtaantumaan ja raitistumaan. (Tamminen, M. 2000, 47)

Silloin joku kertoi heille, että on olemassa sellaista rakkautta, joka pitää huolta, ottaa vastaan, ymmärtää heikkoja piirteitä ihmisessä, sellaisia piirteitä, että ihminen tekee asioita, jotka eivät ole hänelle lainkaan hyväksi, mutta ei voi olla niitä asioita tekemättä. Sellaista rakkautta on ja se rakastaa pitämällä huolta ja sallii ihmisen olla paha, mutta kannustaa häntä pyrkimään siitä pahasta pois, kunnes se onnistuu. Ja rakastamalla, hylkäämättä häntä, se rakkaus antaa voimaa tälle tavoittelijalle. Joku kertoi heille tämän asian.

Kaksi tutkimukseni kohteista jakaa tämänkaltaisen rakkauden rakastettunsa kanssa. He molemmat antavat voimaa toisilleen.

Kolme heistä on ottanut vastaan rakkauden, josta Jeesus kertoi. Yksi heistä on hän, jolla ei päihdeongelmaa ole esiintynyt, mutta joka silti tuntee tukea tarvitsevänsä. Ja kolme heistä on ottanut vastaan rakkauden, josta ihmiset kertoivat, että se on Korkeamman voiman, sellaisena kuin me hänet käsitämme, rakkaus, joka tulee ihmisiin toisten ihmisten kautta AA -ryhmätoiminnassa ja se rakkaus pitää huolta ihmisestä..

Jokainen tutkimukseni kohteista kokee olevansa rakastettu omana itsenään. Ja he ovat mukana työtoiminnassa ja auttavat toisia hädässä olevia. Heidän elämällään on nyt tarkoitus. He haluavat elää kunnon elämää. He saavuttivat tavoitteensa.

9.7 *Kaksi koululaista*

9.7.1 Murtunut poika murhasi lopulta itsensä

Tutkimukseni kohteet kulkivat kymmeniä vuosia "elämän paineessa". He kertoivat jo koululaisina olleensa yksinäisiä, heillä oli pelkoja, ahdistusta, syrjäytyneisyyttä. Niin oli myös Pekka-Eric Auvinen, yksin ja syrjäytynyt. Kukaan tutkimukseni kohteista ei kertonut olleensa koulukiusattu. Mutta Pekka-Eric oli. Tutkimukseni kohteiden kokemuksia voi silti verrata Pekka-Ericin kokemuksiin. Niissä on samoja piirteitä.

Ajattelen asiaa, yritän ajatella asiaa hänen kannaltaan. Hän oli lehtikuvassa Tuusulan Jokelassa Lepolan koulun 4. luokkalainen, 10 vuotta. Uutiset kertoivat 17.4.2008, että häntä oli kiusattu 10 - vuotiaasta saakka. Hän oli lehden kuvassa ihanan näköinen, pieni poika. Jostakin syystä hänen kiusaamistaan ei saatu päättymään. Asiaan syventyessä tulee tunne, että onko todella mahdollista, että pienen pojan kiusaamista ei saa päättymään tämän elämänaikamme koulun järjestyskeinoilla ja muulla ihmissuhdeosaamisella. Ja vielä oli tieto, että yhä myös lukioaikana häntä kiusattiin. Vaikeata oli käsittää, että hän jaksoi käydä koulua, oli jo abiturientti, kaiken sen alentavan paineen alla, minkä kiusaaminen sisältää.

Muistelen itseäni, kun olin 10 vuotta. En ollenkaan saata käsittää, miten olisin kiusaamisen kestänyt sen ikäisenä.

Äiti tunnisti poikansa ajattelevaisena, herkkätunteisena, joka halusi tehdä oikein ja löytää asioihin vastauksia. 18 -vuotiasikin on vielä kovin suuresti elämää etsimässä. Kun ihminen on ihanteellinen nuori, on suuri pettymys, kun huomaa, miten paljon ihmiset joutuvat kärsimään toinen toisensa vuoksi. Herättää vihaa, kun jää yksin, eikä kukaan välitä puolustaa. Ja herättää pettymystä, että kukaan ei auta. Ei lapsi kestä, ei nuori jaksa enää. Hän murtuu.

Pekka - Eric ei jaksanut. Hän tahtoi olla jotain, mutta ei omissa olosuhteissaan voinut olla. Hän tappoi, että joku huomaisi hänet. Hän tappoi 8 ihmistä marraskuussa 2007 ja murhasi sen jälkeen itsensä. Toivon tutkijana, että suuresta jättämästäsi surusta huolimatta olet teollasi herättänyt kasvattajat auttamaan ja suojaamaan kiusattuja.

Anneli Mäki-Opas sanoo kirjassaan: Siivistä loppuu voima. Haaveet ja unelmat häviävät, ja elämän tarkoitus ja merkitys katoaa....Murtunein siivin ei jaksa...Auttajiksi haetaan silloin huumeet ja alkoholi. Lopulta ainoaksi auttajaksi pahaan oloon tulee itsemurha. Jotain on pahasti vialla, kun vuosittain kymmeniä lapsia ja nuoria tekee itsemurhan.. (Mäki-Opas A. 1999, 74)

9.7.2 Isä löi, mutta opettaja auttoi

Niin kävi erään kohteeni kokemuksissa. Isä löi, uhkasi, vähätteli ja aliarvioi. Se ei ollut rohkaisevaa. Mutta opettaja kannusti ja antoi tuen. Opettajan osoittama kasvatuksellinen

rakkaus auttoi niin suuresti, että hän on koko elämänsä tuntenut olevansa arvokas ja tuntenut, että hän yhä pystyy myös itseään auttamaan.

Yhä on nuorten elämä raakaa. Ehkä se on nyt raaempaa kuin mitä se ennen on ollutkaan, noin 50 vuotta sitten. Meidän kaikkien aikuisten, kasvattajien ja opettajien tulisi kaikin keinoin estää lapsia joutumasta väkivallan uhreiksi. Silloin autamme heitä saamaan terveen itsetunnon ja omalta osaltamme vaikuttamme turvallisen yhteiskunnan rakentumiseen.

Tutkija Juha Kääriäinen Poliisiammattikorkeakoulusta on kertonut 5. maaliskuuta 2008, Metro -lehdessä, n:o 46, että nuorten elämä on raakaa. Moni kärsii väkivallasta, ikätoverit ryöstävät, aikuiset kurittavat. Väkivalta ja sen uhka ovat selvästi enemmän läsnä lasten kuin aikuisten arkipäivässä. Erityisesti poikien elämä on raakaa...Tiedot käyvät ilmi laajasta lapsiuhrituskimuksesta, johon vastasi viime tammikuussa noin 13 500 lasta ja nuorta. Vastajat ovat kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisia koululaisia eri puolilta Suomea. (Juha Kääriäisen tutkimus, Poliisiammattikorkeakoulu, Helsinki 2008)

9.8 Päihdeongelmaisen yhdeksän kuolonuhria

Tutkimukseni kohteet ovat koulukuraattoria ja yhtä lukuunottamatta olleet päihderiippuvuusongelmaisia, jotka kuuluvat selviytyjiin. He ovat kyenneet selviytymään päihderiippuvuusongelmasta. He ovat käsittämättömän onnistuneesti selviytyneet käsittämättömän vaikeasta elämänsä tilanteesta. He ovat ottaneet elämästään vastuun kantaakseen sen itse.

Torremolinoksen ja Fuengirolan välisellä tiellä Espanjassa ajoi 16 04 2008 alkoholin vaikutuksen alaisena henkilö, jonka ajovirheen vuoksi kuoli 9 suomalaista ihmistä, yksi on kriittisessä tilassa yhä ja hyvin moni loikkaantui ja joutui sairaalahoitoon (Iltalehti 21 04 2008, 1 - 23).

He, jotka ovat lopettaneet alkoholinjuonnin ovat itse vastuussa teoistaan avoimesti ja kunniallisesti. Mutta he jotka lähtevät ajamaan alkoholin vaikutuksen alaisena ja aiheuttavat suuren määrän kuolleita, sanovat: siksi näin kävi, kun olin alkoholin vaikutuksen alla; muuten en olisi sillä tavalla ajanut. Samoin tutkimuskohteenikin sanoivat, kun vielä joivat,

että viinan tähden niin tapahtui. Syy oli alkoholin, kun terveys meni tai jotain vastaavaa tapahtui.

Mutta syy oli autolla ajajan, joka oli ajattelemattomuuttaan, vastuuttomuuttaan, välinpitämättömyyttään tai ymmärtämättömyyttään juonut alkoholia ennen kuin ryhtyi autoa ajamaan. Ja nyt hän oli aiheuttanut hyvin suuren liikenneonnettomuuden. Hän oli siihen syypää, kun oli juonut. Alkoholi ei elä eikä hengitä, eikä kanna vastuuta, mutta ihminen kantaa vastuun siitä, juoko hän alkoholia vai ei ja siitä, mitä hän alkoholin vaikutuksen alaisena tekee.

Tommy Hellsten kirjoittaa: Kun äiti ei antanut 60 - vuotiaalle pojalle rahaa viinaan, totesi poika: " En perkele ymmärrä, miksi lapsia maailmaan laitetaan, jos niistä ei sitten huolehdi!" ... Toipumisen toisessa vaiheessa ihmisen kyky ottaa itse vastuu omasta elämästään lisääntyy...Vastuulliseksi tuleminen edellyttää elämänsä ottamista omiin käsiin. (Hellsten T. 1997, 150, 151)

Tutkimukseni kohteet! Minä kunnioitan teitä!

9.8.1 Kuka rakastaa tappajaa?

On melkoisen vaikeata vastata kysymykseen, kuka rakastaa tappajaa. Jos siihen pitää vastata, että ei kukaan, niin me ihmiset ainakin silloin jätämme tappajan kuolemaan oman onnensa varaan ja olemme itsekin tappajia, emmekä anna hänelle tilaisuutta oppia ja tulla täällä maailmassa paremmaksi.

Ehkä kuitenkin olisi tappajalle tarkoituksenmukaista, että hän saisi tilaisuuden oppia. Hänet pitäisi sijoittaa sellaiseen paikkaan, jossa hän voi tehdä hyvää toisille.

Tutkimukseni kohteet ovat tehneet myös pahaa toisille. Mutta nyt he ovat itse halunneet tehdä ammatikseen hyvää toisille. Maailmassa sodissakin toiset ovat vastapuolen näkökulmasta syyllisiä, joten maailmassa on ihmisiä, jotka ovat tappaneet toisia ihmisiä. He silti elävät elämää ja tekevät työtä sodan päätyttyä.

Kyllä me ihmiset rakastamme jokaista, jolle me annamme mahdollisuuden elää ja toimia. Se on lähimmäisenrakkautta, jota ihan jokainen tarvitsee. Muuten täällä maailmassa ei voi tasapainoisesti elää.

Tommy Hellsten kertoo kirjassaan, että ihminen, joka ei ole kokenut äidinrakkautta, etsii sitä aina, aikuisenakin, kunnes löytää... Äidinrakkaus on ehdotonta ja hyväksyy lapsen vajavaisuuden. Hän, joka ei ole sitä kokenut, kokee, että hänessä on äidin muotoinen aukko, joka ohjaa häntä ja etsii sitä "äitiä" aikuisenakin, sillä tunteet eivät koskaan kuole eikä omia tarpeita voi tuhota. (Hellsten T. 1997, 127)

10 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

10.1 Validiteetti ja reliabiliteetti

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyrkimys ei ole objektiivisen totuuden etsiminen. Luotettavuutta voidaan tarkastella reliabiliteetin ja validiteetin kautta. Puhutaan sisäisestä ja ulkoisesta validiteetista ja reliabiliteetista.

Sisäiseen validiteettiin vaikuttaa tutkija omalla osuudellaan. Hänen merkityksensä painottuu johtopäätösten tekemiseen. Tutkijan on kyettävä tekemään riittävän oikeita johtopäätöksiä, jotta tutkimuksen tulkinta on luotettavaa.

Ulkoista validiteettia arvioitaessa kiinnittyy huomio raportoinnin eri vaiheisiin. Ulkoinen validiteetti toteutuu, kun eri vaiheet ja käsitteet selvitetään mahdollisimman tarkkaan. Käsitteiden ymmärtäminen on tärkeätä, lukijan pitää ymmärtää käsitteistö oikein ja samoin tutkittavan ja tutkijan on ymmärrettävä toisiaan samalla tavalla.

Sisäinen reliabiliteetti varmistetaan esimerkiksi käyttämällä haastatteluissa ääninauhotteita, jolloin tutkittavan viesti on toistettavissa ja syvälinen ymmärtäminen syntyy, kun haastattelutilanteen voi uudelleen toistaa.

Ulkoisessa reliabiliteettitarkastelussa oleellista on tutkijan asema. Tutkijan asema liittyy tutkijan rooliin.

...Tutkijan roolin tulisi olla vaihteleva: on osattava selvittää, on osattava ymmärtää, on osattava olla näkymätön, hiljainen, on osattava suojella tutkimushankettaan, on osattava voittaa luottamus, on osattava elää jäsenenä yhteisössä siten, että säilyttää oman tutkijaidentiteettinsä (Syrjäläinen 1990). (Syrjälä ym. 1994, 83).

Tutkijan rooliin liittyviä luotettavuusuhkia ei liene voi kokonaan välttää, mutta niitä voi ennakoida ja niistä voi raportoida. Olosuhteet vaikuttavat tutkimustilanteeseen esimerkiksi haastatteluissa. Oleellista on myös, miten aineisto kerätään, analyysin tekeminen ja informaattoreiden valinta. Luotettavuutta lisää, kun raportoidaan seikkaperäisesti.

Luotettavuusuhkiksi voi tulla henkilökohtaisen elämän tapahtumat, tutkimustilanteissa syntyvät antipatiat ja sympatiat. Vaikka näitä asioita ei voikaan kokonaan väistää, voi niitä ennakoida ja tutkimustilanteissa korjata. Tilanteista huolellinen raportointi auttaa ymmärtämään ja tukee reliabiliteettia.

Tutkijan ja tutkittavan välinen vuorovaikutus on tutkimuksen voima. Tutkijan oma aktiivisuus ja läheisyys tutkittavien kanssa on välttämätöntä riittävän ja totuudellisen informaation saamiseksi. Lincoln ja Cuba ovat siirtäneet tutkijan ja tutkittavan suhteeseen perinteisesti liitetyn etäisyyden ja neutraaliuden käsitteen koskemaan kvalitatiivisen tutkimuksen aineiston käsittelyvaihetta.

(Syrjälä Leena, Ahonen Sirkka, Syrjäläinen Eija, Saari Seppo 1994, 100, 101, 102)

Olen pyrkinyt kertomaan selkeästi ja tutkimuskokonaisuuden huomioon ottaen tutkimuksen vaiheista. Keskeisiä käsitteitä olen koonnut lukijaa varten antaakseni myös käsitteiden kautta tietoa, jotta lukija voi ymmärtää kuvausta ongelmaproblematiikasta käsin. Tutkimusolosuhteet olen ottanut huomioon ja haastattelutilanteissa olemme voineet tutkittavan kanssa olla vapaasti. Minulla on ollut täysi syy uskoa, että haastateltavani ovat halunneet mielellään olla mukana ja että he ovat kertoneet kokemuksensa rehellisesti ja mahdollisimman oikein, siten kuin ovat itse asiansa ymmärtäneet. Pysin raportoimaan tutkimuksen vaiheet selkeästi. Tutkittavien kanssa vuorovaikutus oli avointa, asiallista ja helppoa. Olen tältä pohjalta pyrkinyt kokoamaan tutkimukseni mahdollisimman uskottavaksi.

10.2 Yleistettävyyys

Yleistettävyydestä on kirjallisuudessa esitetty erilaisia näkemyksiä.

Yleistettävyyden kriteerinä voidaankin pitää ns. analyttistä yleistämistä, jolloin pyritään osoittamaan teorettisten oletusten paikkansapitävyys, ja sitten päästään laajentamaan sekä

yleistämään näitä teorioita ja kytkemään tuloksia kirjallisuuteen. Toinen tapa on ns. luonnollinen yleistäminen, jolloin jokaiselle lukijalle annetaan mahdollisuus yleistää tutkimustuloksia omaan tilanteeseensa. Lukija voi arvioida tulosten soveltuvuutta ja käyttöarvoa; käyttökelpoisuutta onkin pidetty keskeisenä kriteerinä, kun arvioidaan etnografista tutkimusta (ks. esimerkiksi Yin 1985).

Lincoln ja Guba (1985) korvasivat yleistettävyyden käsitteen siirrettävyydellä ("transferability"). Tutkimustulosten siirrettävyydestä toiseen kontekstiin päättää ennen kaikkea tulosten hyödyntäjä tutkijan ohella. Jotta tällaista arviointia olisi mahdollista tehdä, raportoinnin tulee olla riittävän tarkka. Oman aineiston kuvaaminen ja tutkimuksen kulun kuvaaminen on tehtävä niin selvästi, että lukija voi ottaa kantaa tutkimustulosten soveltamiseen.

(Syrjälä ym. 1994, 102 - 103)

Eri menetelmien hyviä ja huonoja puolia koskevan standardinäkemys mukaan kvantitatiivisten menetelmien avulla saadaan pinnallista mutta luotettavaa ja kvalitatiivisten menetelmien avulla taas syvällistä mutta huonosti yleistettävää tietoa. Jatkoksi tähän viisauteen kuuluu sanoa, että parhaaseen tulokseen päästään soveltamalla molempia menetelmiä, hyödyntämällä niiden parhaita puolia. (Alasuutari Pertti 1995, 231)

Kysymys yleistettävyydestä sisältää aina sen esioletuksen, että tutkimuksessa ei etsitä ainutkertaiselle tapahtumalle kuvausta, vaan että tutkimustuloksen tulisi päteä muuhunkin kuin tutkittuun tapaukseen. Näin ei välttämättä tarvitse olla, vaan esimerkiksi historiatiede etsii yleensä selityksiä yksittäisille historian tapahtumaketjuille. Niinpä tällaisessa tutkimuksessa ei tarvitse pohtia sitä, ovatko tulokset yleistettävissä. (Alasuutari Pertti 1995, 235)

Yleisesti ottaen voidaankin sanoa, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään ottamaan kohteeksi ilmiö, jonka suhteen yleistäminen ei ole ongelma. Siten olennaiseksi tulee tutkimuksen pyrkimys selittää ilmiö, tehdä se ymmärrettäväksi. Sen olemassaolon paljastaminen tai todistaminen ei ole tarpeen. (Alasuutari Pertti 1995, 237)

Oikeastaan laadullisen tutkimuksen yhteydessä ei pitäisi puhua yleistämisestä, koska sana on varattu lomaketutkimukseen. Sen sijaan voi eritellä sitä, miten tutkija osoittaa analyysinsä

kertovan muusta kuin vain aineistostaan. Suhteuttaminen olisi tässä mielessä osuvampi termi. (Alasuutari Pertti 1995, 251)

Tutkimuksessani tutkimustilanteet ymmärsin ilmiön prosessia ilmentävinä ja siksi ne ovat mielestäni suhteutettavissa ihmisen kokemuksiin.

10.3 Haastattelut

Yhdessä haastateltavan kanssa pyrimme järjestämään haastattelutilanteet sellaisiksi, että molemmat olimme tilanteeseen tyytyväisiä. Kohteen 2, kohteen 4, kohteen 5 ja kohteen 9 kanssa haastattelu tapahtui hiljaisessa huoneessa ja olimme kahden kesken. Kohteen 1 kanssa istuimme mukavasti puiston penkillä häiritsemättä kahdestaan, sivussa liikenteen kiireestä ja kohteen 3 kanssa olimme hällisevässä laivaterminaalitilassa, mutta silti saimme olla kahdestaan kenenkään häiritsemättä. Nämä haastattelut nauhoitin.

Jokaiseen haastateltavaan olin tutustunut ennen haastattelua paitsi koulukuraattoriin. Ennen haastattelua olin monta kertaa tavannut kohteet 1, 2 ja 3. Kohteet 4 ja 5 olin tavannut ennen haastattelutilannetta. Olin ollut yhteydessä heidän kanssaan, luonut kontaktia ja kiva, välitön tuttuuden tunne oli syntynyt. Minulle jäi vaikutelma, että jokainen oli jo odottanut innokkaasti hetkeä, jolloin haastattelu voi toteutua. Koulukuraattorin kanssa haastattelu sujui työn yhteydessä työhuoneessa ja yhteys oli vapautunut.

Kohteilta 6, 7 ja 8 pyysin haastattelun lomakkeella. Osa vastauksista oli henkilökohtaisia kysymyksiä päihderiippuvuusongelmaan liittyen ja osa kysymyksistä liittyi yhteisöhoitoon.

Olin ollut yhteyksissä kyseisten kohdehenkilöiden kanssa yhteisövierailuissa ja havainnointitilanteissa. Järjestely tuntui riittävältä ja antoi täydentävää lisätietoa filmidokumentin, kirjallisuuden, keskustelujen ja vuorovaikutuksen lisäksi.

10.3.1 Haastattelurunko

Haastattelurunko voi parhaimmillaan avata tutkimuksen analyysin ja tulkinnan. Haastattelijalla ei kuitenkaan saa olla lukkiutunut omiin teemoihinsa, vaan täytyy hyväksyä se tosiasia, että

useimmat haastateltavat puhuvat "asioiden vierestä", jotkut taas eivät saa sanotuksi juuri mitään. Tutkijan tuleekin tarkkailla haastateltaviaan. (Syrjälä ym. 1994, 86)

Kohdehenkilöt 1, 2, 3, 4, ja 5 saivat samanlaisen haastattelurungon, jota he jokainen omalla tavallaan seurasivat ja sitä ohjeellisena pitäen kertoivat omia kokemuksiaan. He saivat puhua oman valintansa mukaisesti. Olin kuitenkin alussa selvittänyt haastattelurungon tarkoituksen. Heidän vastaamistapansa oli jokaiselle omansa kaltainen ja persoonallinen, jonka fenomenologis - hermeneuttisen tutkimusotteen mukaisesti hyväksyin. Koulukuraattorin haastattelurunko oli erilainen. Se sisälsi samansisältöisiä asioita, mutta tarkastelutapa oli koulumaailman näkökulmasta.

Haastattelujen aikaa en rajannut. Järjestin niin, että aikaa aina oli haastateltavasta riippuen riittävästi. Koulukuraattori käytti aikaa omaa koululukujärjestyksen ajankäyttöään myötäillen. Muut haastateltavat toimivat tilanteessa myös omaa aikatauluaan myötäillen. Osa käytti aikaa paljon ja osa juuri sen verran, että haastattelurunkoon muistoidut asiat tulivat käydyksi läpi. Jokainen halusi kuitenkin kertoa asioita myös haastattelurungon ulkopuolelta, omien kokemustensa kertomusta.

Kohteille 6, 7 ja 8 lomakkeen kysymykset toimivat haastattelurungon tapaan. Vastaukset antoivat täydentävää tietoa muuhun heidän kanssaan tapahtuneeseen vuorovaikutukseen.

10.4 Havainnointitilanne

Kohteiden 1, 2, 5 ja 8 toimintayhteisöissä olin mukana havainnoimassa yhteisön toimintatapoja. Toisessa yhteisössä kävin tietyn aikavälein ajanjaksolla huhtikuusta syyskuulle toisessa yhteisössä tein havainnoita kahden päivän aikana.

Havainnointi antoi syvällistä tietoa yhteisön toimintatavoista ryhmänä. Ryhmätoiminnassa voi havainnoida yhteishenkeä, vuorovaikutusta, yhteistyötä, tunneilmapiiriä, ongelmien syntymistä, esiintymistä ja ongelmien hoitamisen keinoja, kaikkea, mitä ryhmässä toi tapahtua. On kiinnostavaa havainnoida, miten aggressiot ja negatiiviset asiat tulevat hoidetuiksi sekä miten ystävyys ja hyväksyntä toimii.

Monet yhteisössä mukana olevat olivat yhteisössä juuri siksi, että he eivät arkielämässään ilman tätä toimintaa olisi saaneet itselleen kommunikoivaa ja hyväksyvää ryhmää

ympäriin. Heidän ystävyssuhteensa ja harrastusmahdollisuutensa olisivat jääneet muodostumatta tai jääneet satunnaisiksi. Osalla oli joku terveydellinen haitta tai addiktio, jolloin heidän ei ole helppoa löytää yhteysryhmää. Mutta tämän ryhmän avulla he saivat suorastaan ystävyyttä osoittavan ryhmähyväksynnän elämäänsä ja saivat itselleen tukea ongelmansa hallinnassa pysymiseen. He saattoivat olla itse toimiva ja produktiivinen ryhmäläinen, joka oli toisille avuksi ja jopa tukena.

Havainnoidessani ymmärsin, miten vastuu ja hoitosuhde silloin, kun henkilö on toipumiseen itse pyrkinyt, selkeästi palauttaa addiktio-tyyppisen ihmisen normaaliin yhteiskunnan elämään.

Hän saa mahdollisuuden osallistua elämässä ja arkipäivässä vastuun kantamiseen myös toisista ihmisistä ja saa siinä tilanteessa itselleen kuuluvan arvostuksen kuten muutkin, jotka hoitavat vastuunalaista tehtävää. Addiktiosta irti toipuminen on tehnyt tällaisesta henkilöstä niinkutsutusti normaalin.

Toisaalta voisi ajatella, että ei ole normaalia tilannetta missään, kun on addiktio. Sillä se on olemassa, vaikka päihteen käyttö onkin hallinnassa. Silti voi havaita omin silmin, että päihteenkäyttöään hallitsevan ihmisen tilanne on päihdettä normaalisti hallitsevien joukossa normaali niin kauan kuin addiktio on epänormaalisti hallinnassa, niin kauan kuin henkilö saattaa olla käyttämättä päihdettä. Sitä asiaa tukemassa voi olla sellainen ryhmä, joka on tämän addiktio-riippuvaisen joukkoonsa hyväksynyt. Tämä havainto on ollut mahtava, kun on havainnut, että se on mahdollista.

(Alasuutari Pertti 1995, 40, 41, 42, 43)

10.5 Tutkimusmenetelmä

Kvalitatiivinen tapaustutkimus sopii tutkimukseni menetelmäksi, sillä kokonaisuus on aiheeseeni liittyen prosessi. Tutkittava on mukana yksilönä ja toimii yksilönä omassa ympäristössään. Hän voi tulkita todellisuutta tapahtumia kuvaamalla. Lähestyin tutkittavaa yksilönä hänen omien kokemustensa kautta ja pyrin ymmärtämään häntä hänen lähtökohdistaan. Hän itse on oppinut kokemuksistaan ja kertoo niistä. Lähestyn tutkittavaa myös hänen omassa ympäristössään ja toisaalta niin luontevasti kuin se hänelle itselleen on mahdollista. Olen pyrkinyt sopeutumaan myös tutkimuksen sisältöä kootessani siten, että

olen voinut joustaa ongelman muotoilemisessa. Tutkimuksen kulussa ja tilanteissa tutkija ja tutkittava ovat läheisessä vuorovaikutuksessa toistensa kanssa demokraattisessa hengessä. Kummankaan roolia ei ole erotettu, sillä kumpikin on mukana subjektiivisine kokemuksineen, tuntevina, toimivina ja osallistuvia lähellä toisiaan. Tällöin olen yrittänyt ottaa huomioon kuitenkin toimintatavat, jotta ei synny eettisiä ongelmia. Kun asia otetaan ennakolta huomioon, voidaan siten toimia, että avoimuus tuottaa produktiivisuutta. Asioista voidaan puhua ja sopia, jotta luottamus tutkimuksen aikana säilyy.

Merriam (1988, 11 - 21) pitää tapaustutkimuksen keskeisinä ominaisuuksina partikularistisuutta, deskriptiivisyyttä, heuristisuutta ja induktiivisuutta. Mielestäni nämä asiat voi helposti yhdistää oman tutkimukseni olemukseen.

Tutkijana olen ollut syvästi aiheestani kiinnostunut ja olen halunnut perehtyä siihen tilanteeseen, missä tutkittavani ovat olleet. Tutkimukseni tekemisen vaihe on kuitenkin ollut painetta lisäävä, sillä omassa elämässäni tilanne tuli niin kriittiseen ajankäytön vaiheeseen, että en ole voinut käyttää niin paljon aikaa tutkimuksen tekemiseen kuin tilanteet olisivat todennäköisesti vaatineet.

Mutta mielestäni olen saanut selkeän kokonaiskuvan aiheestani. Olen pyrkinyt käyttämään hyväkseni kaikkea sitä tietoa, mitä olen voinut saada, jotta olen tutkimusongelmastani voinut saada kokonaiskuvan johtopäätöksiä tehdäkseeni.

Tunnustan, että olen koko persoonallani ollut mukana tutkimukseni käänneissä ja tutkittavieni elämänkohtaloissa.

(Syrjälä ym. 1994, 12 - 18)

10.6 Tutkijan rooli

Olen pyrkinyt toimimaan tutkijana siten, että yhteys tutkittavan kanssa on ollut ilmaisultaan avointa. Tutkittava on voinut lähestyä minua tasa-arvoisesti ja kommunikointi on ollut arkielämän tilanteisiin soveltuvaa.

Olemme kohdanneet tilanteissa, joissa on ollut luontevaa tavata nimenomaan tutkittavan ehdottamista lähtökohdista. Tällöin on ollut myös tutkijalle helppoa kohdata tutkittavan asenteet ja ajatusmaailma ja siihen eläytyminen on lisännyt ymmärtämystä.

Tutkija on roolissaan toimiva ja osallistuva, tasa-arvoisesti, tutkittavan kanssa ja hän on persoonallinen osallistuja kuten tutkittava. Kummankin tunteet ja toiminta vaikuttavat tutkimuksen kulkuun.

Osallistuminen tutkijana aktivoi tutkijan ajattelutoimintaa ja inhimillisten kokemusten pohjalta syntyy uusia näkemyksiä, mikä rikastuttaa diskurssia.

Tutkimukseni aihepiiri on ammatillisesti ollut minulle läheinen ja siksi on ollut tuttua tutkijan roolissani mukautua tilanteisiin ja olosuhteisiin

Omien tutkijan roolini kokemusteni pohjalta, haluan kertoa, että kuten Goetz & LeCompte (1984, 245) tutkijaparin mielipide on: ´mielestämme ei ole olemassa kiehtovampaa tehtävää´, samoin olen minä samaa mieltä: ´ei ole olemassa mitään kiehtovampaa tehtävää kuin ihmisistä kirjoittaminen´.

10.7 Triangulaatio

Kvalitatiivisessa tutkimuksessani olen kerännyt aineistoa haastattelumenetelmällä. Lisäksi olen käyttänyt aineiston keräämiseksi havainnointia, keskusteluja, yhteisövierailuja, omaa ammatillista kokemustani, valmiita aineistoja kuten kirjallisuus, lehtikirjoituksia ja TV-dokumentteja.

Tutkimuksen luonteeseen on tuntunut sopivan aineiston kerääminen erilaisilla keruumenetelmillä, eikä vain yhtä menetelmää käyttäen. Haastattelu ja havainnointi kvalitatiivisessa tutkimuksessa ovat tärkeimmät menetelmät. Mutta tärkeitä on myös muu eri tavoin tapahtuva aineiston keruu. Kun kesken tutkimusta havaitsee, että yleisesti tarkastellen parhaat menetelmät jostakin syystä eivät johonkin tilanteeseen sovellu, antaa silloin useampien menetelmien käyttö valintamahdollisuutta ja soveltamiskeinoja.

Kun puhutaan triangulaatiosta, tarkoitetaan sillä menetelmällistä moninaisuutta, joka tutkimisessa tarkoittaa, että tutkittavaa ilmiötä tarkastellaan useammasta näkökulmasta.

(Syrjälä ym. 1994, 141)

Omassa tutkimuksessani useampien keruumenetelmien käyttö merkitsee, että käytössäni on ollut menetelmätriangulaatio.

Kun aineiston kerääminen tapahtuu useammalla eri menetelmällä, voi todeta, että tutkijan näkökulma laajenee ja luotettavuus lisääntyy.

11 POHDINTA

11.1 Tutkimuksen eettisyys

Kun on lähtenyt pohtimaan jotain asiaa, ymmärtänyt tilanteesta jotakin uutta ja päättänyt esittää asian julkisesti, pysähtyneenä pohtimaan, mitä tästä seuraa, miten se vaikuttaa ihmisten ajatuksiin ja tekoihin.

Leila Haaparanta ja Ilkka Niiniluoto kirjoittavat: - Etiikka on siis se filosofian osa-alue, joka yrittää vastata kysymykseen, mikä on moraalisesti hyvää ja mikä teko on oikea, ja myös selvittää, mitä hyvän ja oikean käsitteillä tarkoitetaan ja voidaanko niitä ylipäänsä määritellä.

- Kant piti keskeisenä periaatteena myös sitä, että ihmistä pitää kohdella aina päämääränä sinänsä eikä koskaan välineenä.

- Kantin mukaan teon moraalinen arvo riippuu teon tekijän tarkoituksista eikä teon seurauksista.

(Leila Haaparanta ja Ilkka Niiniluoto 1995, 83, 85)

Oman tutkimuksessani osalta olen pohtinut eettistä näkökulmaa. Olen soveltanut eettisiä tulkintaa siihen, mitä kirjoitan ja miten kirjoitan. Pohdin tutkimuskohteitteni asemaa ja sitä, voivatko tämän tutkimuksen maininnat tai ilmaisut vaikuttaa jotenkin kielteisellä tavalla tutkittavieni elämään. Aiheeni on ollut tutkimukseni kohteille henkisesti hyvin läheinen. Aiheeni on syvältä koskettanut juuri näitä henkilöitä ja siksi haluan suhtautua kunnioituksella tutkittavieni omaan kasvuprosessiin, jota jokainen omassa elämässään vie eteenpäin myös tällä hetkellä. Uskon, että heille on ollut myönteinen kokemus prosessoida hallintaan saatua ongelmaa. Ongelman hallintaan saaminen on voimakkaalla tavalla avannut ovia uuteen elämään.

Jokainen heistä suostui tutkimuksessa mukana olemiseensa. Yhtä lukuun ottamatta he antoivat luvan tulla tutkimuksessa nimeltä mainituksi. Pohdin ja ymmärsin, että ei ole

mikään tavoite tässä tutkimuksessa esiintyminen. Silti olen kiitollinen siitä, että olen saanut kohdata heidät. Usealla kohteellani on julkisuustoiminnallista taustaa.

Jotta hänen oikeutensa, joka ei halua esiin nimeään tässä yhteydessä, tulee kuulluksi, tein ratkaisuni siten, että raportoinnissa käytän tutkimukseni kohteista nimimerkkiä. Mutta jotta jokainen saisi ansaitsemansa kiitoksen juuri tässä yhteydessä, liitän oheen kiitosliitteen, jossa kiitän kohteitani nimeltä mainiten, mutta en yhdistä heidän nimiään tapahtumiin ja nimimerkkeihin. Näin toimien pyrin suojaamaan ennen kaikkea häntä, joka ei halua tutkimuksessa esiintyä nimellään. Häntä kiitän nimettömästi. Julkisuudessa esiintyminen on kuitenkin niin esiin tuleva asia, että suojaamisestani huolimatta saattaa olla, että asioita voi yhdistää toisiinsa. Koska muut ovat kuitenkin lupautuneet olemaan avoimesti mukana, niin mikäli he tulevat tunnistetuiksi, tiedän, ettei heidän perusoikeuttaan ole loukattu. Tiedän myös, että vaikka muiden osalta tunnistamista tapahtuisi, kuitenkin hän, joka haluaa nimettömänä esiintyä, jää tunnistamatta.

11.2 Omia kokemuksia ja ajatuksia tutkimukseen liittyen

Olen ollut kiinnostuneena mukana haastattelutilanteissa. Olen tuntenut syvää ihailua ja ihmetystä kohderyhmäläisten onnistumisesta. Tulin vakuuttuneeksi siitä, että vaikka ihmisen vaikeudet joissakin elämäntilanteissa vievät häneltä itseltään kyvyn hallita elämäänsä, elämä itsessään sisältää mahdollisuuksia, joiden avulla riittävä elämänhallinta voi palautua.

Me ihmiset olemme sekä itseämme että toinen toisiamme varten. Vertaistuki ja ystävänä olo vaatii suvaitsevaisuutta, ymmärtämystä ja lähimmäisenrakkautta.

Olen ollut aiheesta niin innostunut, että näin jälkikäteen ajatellen olen ottanut mukaan liiankin monta asiaa. On joitakin asioita, joita olisin saanut työskentelyssä enemmän syventää ja ottaa mukaan käsittelyyn, toisaalta olisin voinut tyytyä määrällisesti pienempään kohderyhmään. En kuitenkaan mitenkään kyennyt tunnetasolla luopumaan yhdestäkään mukaan liittämästäni kohteesta.

On hyväksi ottaa opiksi omista kokemuksistaan.

Puolustukseksi voin sanoa, että opiskelutilanteen vuoksi aikaa on ollut liian vähän voidakseni päästä parempaan suoritukseen. Silti tuntui hyvältä käyttää hyväkseen tässä yhteydessä omaa tietämystä ja toisaalta kohdata asiaan syventymisessä toinen ihminen itseensä verrattavasti. Että sain olla mukana tässä, on ollut ammatillinen onnen kokemus.

11.3 *Jatkotutkimusmahdollisuuksia*

Aivan viimeisen vajaan vuoden aikana on koulumaailma kokenut joitakin suuria, kauhistuttavia tapahtumia, joissa on kuollut mm. opettaja ja oppilaita. Kodit ovat kokeneet suurta surua ja samoin ovat kokeneet sivulliset. On herännyt pelon tunteita siitä, että lapset eivät ole enää kouluissa turvassa. Toisaalta on pakko miettiä, miksi näin kävi, minkälaiset ongelmat kouluissa ja koulumaailmassa aiheuttavat tapahtumia, joista seuraa näin suurta surua, painetta, ahdistusta ja hätää.

Miksei näitä ongelmia kyetä ennakoimaan, miksi ratkaisemiseksi ei ole keksitty keinoja? Miksi ei huomata, että nuorikin ihminen voi olla syvässä hätätilassa? Eikö vieläkään ole riittävästi keinoja kotien ja koulujen olla myönteisessä vuorovaikutuksessa keskenään? Vai onko syy siinä, että lapsi tai nuori jääkin sivulliseksi, vaikka hän on pääasia?

Myös haastateltavieni kommentteista oli tulkittavissa kouluikäisenä sekä kotien että koulujen välistä vuorovaikutuksen puutetta. Usealla näistä henkilöistä, jotka ovat aikuisena kokeneet päihderiippuvuusongelman elämässään, on jo kouluikäisinä jossakin vaiheessa ollut vaikeuksia toimia sosiaalisesti.

Herää ajatus, että koulumaailman tilannetta olisi hyväksi tutkia, jotta saataisiin syvällisempää tietoa siitä, miten kouluissa voisi paremmin toimia, kun lapsilla esiintyy ongelmia ja vaikeuksia.

Kun aiemmat kasvatukseen eivät toimi, olisi syytä miettiä ja kokeilla, millaiset kohtelemisen tavat ja muut keinot toimisivat tilanteiden hoitamiseksi.

On mahdollista, että ne lapset, jotka joutuvat lapsina ongelmiin, joutuvat ongelmiin myös aikuisina. Hätää ihmisen vuoksi lisää se, että päihdeongelmia on viime aikoina entistäänkin enemmän alkanut esiintyä nuorten ja jopa lasten keskuudessa. Ongelma on vakava.

Kaikkein eniten tässä yhteydessä olen kiinnostunut keinoista, miten ongelmat voisivat tulla ratkaistuksi lapsena ja nuorena sillä tavoin, että muisto näistä ongelmanratkaisuksista olisi sikäli ohjeellista, että aikuisena esiintyviin ongelmiin löytyisi entisen pohjalta sosiaalista elämää tukevia ratkaisuja. Näiden muistojen avulla voisi aikuisena avautua keinoja itse itsensä auttamiseksi. Ehkä tutkimusta voisi suunnata tämän tyyppisiin asiayhteyksiin.

11.4 Väkivalta ja rakkaus henkisessä kasvussa

Kun ilmaantuu ongelma tai päihderiippuvuusongelma, ollaan heti tai jonkun ajan kuluttua tilanteessa, jolloin etsitään ratkaisua ongelmasta selviämiseksi.

On hyväksi pohtia, millaiset asiat kasvatuksessa ja elämässä auttavat ennaltaehkäisemään ongelmien syntymistä ja toisaalta elämässä myötävaikuttamaan, jotta ongelmat korjaantuvat. Seuraavassa pohdin väkivallan ja rakkaudellisuuden näkökulmaa aiheeseen liittyen.

11.4.1 Väkivalta kasvatuksessa

Lasten ongelmastaan selviäminen useimmiten ratkeaa aikuisten keinoilla. Tavalla tai toisella lapsi tai nuori saadaan tai taivutellaan tottelevaisuuteen ja kuuliaisuuteen. "Ennen vanhaan", siis vielä minun isäni lapsuuden aikaan hänen kertomansa mukaan, usein oli keinona ruumiillinen kuritus. Silloin oli käsitys, että ruumiillinen kuritus saattoi palauttaa kasvavan hyvin käyttäytyväksi. Aikuisiakin saatettiin rangaista kauan sitten ruumiillisesti esim. raipaniskuilla, jolloin tavoiteltiin samaa asiaa. Väkivalta oli hyväksyttyä ihmisen kasvatuksessa ja ohjauksessa.

Väkivallalla kasvattaneet ovat perustelleet suhtautumistapaansa menetelmän tehokkuudella. He haluavat olla varmoja siitä, että heidän vastuullaan olevat kasvattinsa todella kääntyvät hyvin käyttäytyviksi. He sanovat rakastavansa lapsiaan ja haluavansa heidän parastaan. Lapsi-suhteessa oleva uskoo vanhempansa tai kasvattajansa vakuuttelua. Se on lohduttanut häntä, kun hän on tuntenut syyllisyyttä ja joutunut siksi pahoinpidellyksi. Häntä kerrotaan rakastettavan ja siksi rangaistaan. Mutta onko rakkautta lyödä ja pahoinpidellä? Eikö siinä tilanteessa kuitenkin kasvattaja pyri välttymään itsekkäällä tavalla siltä, että hänen kasvatusvastuullaan olevan on "oltava kunnolla", ettei hänen kasvattajana tarvitse hävetä?

On usein todettu, että väkivallalla kasvatetut, lapsena väkivaltaa kokeneet, vaikeissa, yllättävissä tilanteissa spontaanisti, vastoin omaa harkintaa toimivat väkivaltaisesti. Alitajuntaan on sisäistynyt ahdistavassa tilanteessa väkivaltaisesti reagoiminen, kun itseä on kasvatettu väkivaltaisesti.

Sosiaalisessakin ajattelussa on jäänyt luvalliseksi ehkä juuri aikaisemmalta kasvatukselliselta pohjalta kohdella väkivaltaisesti nk. syyllistä. Yhä esiintyy julkisuudessa syyllisyysteeman yhteydessä selvityksiä julmasta väkivallan käytöstä salassa, kun sitä ei oikeutetusti tilanteessa haluta hyväksyä. Näin tapahtunee seurauksena siitä perinteestä, jolloin väkivallan käyttö oli myös merkki rakkaudesta.

Nykyisen lakiin perustuvan asennoitumisen mukaan kasvatuksessa ei väkivalta ja lyöminen kuitenkaan ole laissa sallittua, eikä suinkaan ole rakastamista.

11.4.2 Kuinka ihminen voi kokea tulleen hyväksytyksi

Kohderyhmäni ongelmaproblematiikassa tärkeänä asiana on päihderiippuvuusongelmasta irrottautuminen, selviytyminen. Jokaisella oli omassa tilanteessaan tapahtunut käännekohta eli elämänmuutos, mikä merkitsi selviytymiskokemusprosessin alkua. Näin tapahtui, koska heissä heräsi perustarve, joka jokaisella oli "tulla hyväksytyksi". Rakkauden olemuksen yksi piirre on tulla hyväksytyksi.

Aikuisena hyväksymisen tavoittelu voi toteutua rakkaussuhteen kokemisena. Silloin on halu elää siten, että rakkauden kohteelta voi myös saada vastarakkautta. Hyväksytyksi tulemisen tarve voi ilmetä myös silloin, kun ihminen tuntee tarvetta käyttäytyä eri tavalla kuin ennen. Hän tahtoo muuttua erilaiseksi, jotta toisten tarkastelun kohteena hänen ei tarvitse hävetä itseään ja hän voi hyväksyä itsensä riittävästi toisten kaltaisena, jolloin toisetkin hyväksyvät hänet. Joillekin hyväksyntä tulee Jumalan rakkauden kautta, uskoon tulemisen kautta. Jumala hyväksyy ihmisen heikkouksineen lapsekseen, mutta odottaa ihmiseltä kilvoittelua ja parannuksen tekoa. Kun tulee Jumalan taholta hyväksytyksi, haluaa itekin tehdä Jumalan tahdon mukaan, jotta voi säilyttää Jumalan lapsen aseman.

-Jokaisella lapsella tulisi olla edes yhden aikuisen kanssa pysyvä ihmissuhde, jossa hän saa sekä rakkautta että turvallisuutta tuovia rajoja kasvaakseen tasapainoiseksi.

Lapsi tuntee olevansa hyväksytty, kun on aikuinen, joka hyväksyy hänet itselleen läheiseksi, suostuu auttamaan ja tukemaan häntä. Silloin lapsi haluaa tuottaa iloa tälle henkilölle ja elää siten, että hän saa tältä henkilöltä osakseen kiitosta. Silloin he molemmat rakastavat toisiaan. Tähän vuorovaikutussuhteeseen rakentuu ominaisuuksia ja piirteitä, jotka ihmissuhteissa poikkeavat persoonallisesti.

- Lapsia ei pidä erotella hyviin ja pahoihin. - Lapsi tarvitsee kokemuksen, että hänet on hyväksytty ja vastaanotettu juuri sellaisena kuin hän sillä hetkellä on. Tämä ei tarkoita sitä, että kaikki hänen käyttäytymisensä, tekonsa tai elämäntapansa tulisi hyväksyä. - On rakastettava ehdoitta. - Ehdoton, itseisarvoinen rakkauden elämys rikastuttaa sekä kasvattajan että lapsen arkista elämää. (Mäki-Opas A. 1999, 101, 102)

11.4.3 Voimavarana rakkaus

Yksinkertaisimmillaan sekä lapsen että aikuisen kokemus rakkaudesta on sitä, että joku aidosti haluaa, omasta tahdostaan, auttaa häntä. Se on sitä aitoa perusrakkautta. Sen kokeminen antaa voimavaroja elää, toimia ja voittaa vaikeuksia. Kun rakkaus toista kohtaan herää, haluaa myös kohde auttaa ja osoittaa myönteisiä tunteita toista kohtaan.

- Tavalla, jolla me vanhemmat ja opettajat kohtaamme lapsen kasvatustilanteissa, on suuri merkitys siihen, miten rakkaus ja turvallisuuden tunne heräävät lapsessa.

Anneli Mäki-Opas, 1999, on kirjassaan Murtuneet siivet pohtinut väitöskirjansa pohjalta kuvausta ja näkemystä rakkaudesta. Hän on tarkastellut asiaa lähinnä soveltaen asiayhteyksiä kasvattajan ja kasvatettavan vuorovaikutukseen, mutta pohdinta on pääosin varsin hyvin sovellettavissa myös yleisesti. Seuraavassa tarkastelen hänen tekstiään esiin nostamiini teemojen kautta.

Teema: Eivätkö ihmiset välitä toisistaan?

Elämässä kohtaa niin paljon rakkaudettomuutta, väkivaltaa ja välinpitämättömyyttä. Ihmiset tavoittelevat menestystä, mainetta, rahaa ja valtaa. Siinä kaikessa on hyvin paljon tekemistä

ja siksi tunteet ja vuorovaikutus unohtuvat. On kuin tunteet olisivat jotakin itsestään selvää, itsestään olevaa ja muu on sellaista, josta pitää huolehtia. Kasvattajatkin kohtaavat paljon tunteita.

- Me kasvattajat unohdamme, että rakkaus kuuluu ihmisyyden ydinolemuksen. Haluammeko siis lapsistamme ja nuoristamme kasvavan ns. susilapsia vai tuntevia ihmisiä?

- Jos emme tue lapsia ja nuoria erityisesti heidän vaikeuksissaan ja salli heidän myös epäonnistua, murramme heiltä siivet. Murtunein siivin ei jakseta selviytyä eteenpäin. Auttajiksi haetaan silloin huumeet ja alkoholi. Lopulta ainoaksi auttajaksi pahaan oloon tulee itsemurha. Jotain on pahasti vialla.

(Mäki-Opas A.1999, 74, 94, 95)

Teema: Eivätkö ihmiset osaa välittää toisistaan?

Osaammeko me kasvattajat hoitaa itseämme ? - Auttajan, kasvattajan on paneuduttava ensin oman elämänsä ongelmakohtiin ja siihen, mitä apua hän itse tarvitsee. Meistä kukaan ei ole täydellinen. - Myötäelämisessä, empatiassa, on kyse ihmisen kyvystä tulla tunteiden tasolla kosketetuksi toisen kokemuksesta. - Tämä tapahtuu siten, että kasvattaja ikään kuin siirtyy hetkeksi tuon lapsen tai nuoren rooliin kokemaan sisältäpäin, miltä juuri tuosta lapsesta tai nuoresta tuntuu, mitä hän tarvitsee ja mikä taas on hänelle vahingoksi. Se on aitoa näkökulman vaihtamista.

Lindqvistin (1992) ajattelun mukaan tässä toteutuu ns. kultainen sääntö:

tee toiselle sitä, mitä toivot itsellesi tehtävän.

- Sekä vanhempien että opettajien on tärkeätä ymmärtää, että epäonnistuminen jossain koulusuorituksessa ei saa viedä lapselta tai nuorelta yrittämisen tahtoa ja koulumotivaatiota.

- Tiedon ja itsekasvatuksen avulla voimme kehittää itseämme sellaisiksi aikuisiksi, opettajiksi, että voimme aina ja joka tilanteessa kohdata lapsen ja nuoren aidosti ja vilpittömästi olemalla ainakin turvallinen, luotettava aikuinen. Siihen pystyy halutessaan kyllä jokainen kasvattaja, jos vain haluaa. Voimme osoittaa lähimmäisenrakkautta ja välittämistä. (Mäki-Opas A. 1999, 75, 199, 104, 110)

Teema: Onko käsitys rakkaudesta väärä?

Rakkaudesta kuulee puhetta niin paljon. Puhutaan monenlaisesta rakkaudesta. Miksi emme osoittaisi toista kohtaan ystävällisyyttä, rakkaudellisuutta? Ja vaikka voimmekin osoittaa olemassa olevan monenlaista rakkautta, äidinrakkautta ja isänrakkautta lapseen, parisuhteessa rakkautta, lähimmäisenrakkautta, ystävänrakkautta, opettajanrakkautta oppilaaseen jne., niin perusrakkaus on varsin yksinkertainen ilmentymä: se on toisen auttamista tilanteessa, jolloin apua tarvitsee ja asenteellisesti auttaminen on rakkautta. Vaikka vanhempi ei pitäisikään kovin lapsensa ihmisluonteesta, niin hän rakastaa lastaan silloin, kun on sitoutunut auttamaan ja tukemaan häntä elämässä. Ja kun opettaja tekee opettajan työtään, niin miksi hän ei muistuttaisi itseään riittävän usein siitä, että on ystävällinen ja hyväntahtoinen, vaikka asettaakin rajoja oppilailleen. Opettaja auttaa työssään oppilaita ei vain oppimaan vaan myös henkisesti kasvamaan ja on siihen sitoutunut.

Yksinkertaisimmillaan voidaan sanoa, että rakkaudessa on kyse rakkauden kohteen elämän ja kasvun aktiivisesta huolenpidosta. Tätä on kasvatuksellinen rakkaus.

Ilman lämmintä, rakkautta sisältävää vuorovaikutusta lapsen elämä hiipuu.

- Jos lapsen tai nuoren aikaisemmassa elämässä on ollut lähes yksinomaan negatiivisia kokemuksia ja niihin liittyviä rangaistuksia, ei parannusta mielestäni saada jatkamalla pelkästään negatiivisia sanktioita. - Pelkkä vankila ei ratkaise mitään, sillä vapauduttuaan ihminen voi tehdä saman teon uudelleen. Vankilassakin voimavarat pitäisi kohdistaa nuorten ja vankilassa olevien terapeuttiseen hoitoon, jotta mahdollisimman moni heistä voitaisiin pelastaa normaliin elämään. - Jos sanotaan, että kuritetaan, koska rakastetaan, on kysyttävä, onko lapsen tai nuoren aina vaan rakastettava pahoinpiteleviä vanhempiaan? Jos lapsi tai nuori kaikesta huolimatta pyrkii rakastamaan, alkaa hänen sisimpäänsä vähitellen patoutua paljon kätkeytyä vihaa.

- Kaikkein tärkeintä olisi miettiä, mikä koko yhteiskunnassamme ja arvomaailmassamme on mennyt vikaan, kun joistakin lapsistamme ja nuoristamme tulee pahantekijöitä, väkivaltaisia ja pahoinvoivia. (Mäki-Opas A. 1999, 95, 99, 100, 104)

Teema: Miten rakkauden keinot toimivat?

- Suotuisaa maailmankuvan kehitystä voidaan edistää lapsen tai nuoren elämäntilannetta modifioimalla, selkeyttämällä ja auttamalla siinä olevissa vaikeuksissa. Me kasvattajat voimme tarjota myönteistä sisältöainesta tajunnalle, välittämistä, huolehtimista, rakkautta, turvaa ja läheisyyttä. Tavoitteena pitäisi olla, että lapsi voisi näin kasvattajien tukemana poistaa elämäntilanteestaan tekijöitä, jotka johtavat kielteisiin kokemussisältöihin ja aiheuttavat psyykkisiä häiriöitä. - Opettajat sanovat, ettei millään voi rakastaa kaikkia eikä etenäkään niitä, jotka ovat häirikköjä. Käsitteitä ilkeä, aggressiivinen ja tottelematon ei tarvitsekaan rakastaa, vaan kysymyksessä on noiden käsitteiden takana oleva lapsi, joka kätkee sisäänsä sen hyvyden, mitä me kasvattajat emme osaa tai tahdo nähdä. - Opettajalle ei ole tällöin vielä selvinnyt rakkauden käsite, eikä edes se, mitä rakkaus hänen ja lasten koettujen maailmojen merkityssuhteissa tarkoittaa, eli miten suuri merkitys rakkaudella on kasvussa, kasvatuksessa ja koko elämässä.

(Mäki-Opas A. 1999, 68, 69, 98,

Teema: Mitä rakkauden osoittamisesta seuraa

- Rakkauden käsky ei ensisijaisesti suuntaudu ihmisen ulkoiseen toimintaan, vaan se velvoittaa sisäiseen muuttumiseen. Aikuisen, kasvattajan, muuttuminen siten, että hän voi tuntea ehyesti rakkautta ja rakkauden vahvaa itseisarvoa, edellyttää syvällistä, muun muassa torjuntujen taakse yltävää tiedostamista. On kyettävä kohtaamaan myös ahdistuksensa ja vihansa, jotka aikaisemmin on torjunut tietoisuudestaan. On opittava elämään läpi kaikki nuo tunteet. - Muuttumisen kautta sekä kasvattaja että lapsi tai nuori eheytyy ja pystyy kokemaan uudella tavalla ja ehyemmin inhimilliset, myönteiset tunteet. Kasvu ja inhimillinen kehittyminen tulee mahdolliseksi.

Mäki-Opas, A. 1999, 107, 108)

- Rousseau (1753) on sanonut:

"Älkää yksistään antako almuja, vaan tehkää rakkauden tekoja. - - Rakastakaa toisia ja hekin teitä rakastavat."

(Mäki-Opas, A, 1999, 98)

12 EPILOGI

Tutkimuksessa mukana olleiden päihderiippuvuusongelmaisten selviytymiskokemuksissa tärkeimmäksi asiaksi kohosi tunne siitä, että on hyväksytty. Se merkitsee, että käännekohtan heidän elämässään aiheutti hyväksytyksi tulemisen tarve. Hyväksyttynä oleminen tekee onnellisemmaksi kuin päihteen käyttäminen, joka lopulta tekee elämän onnettomaksi. Enää ei tarvitse etsiä hyvää oloa päihteestä. Hyvän olon antaa kokemus rakastettuna olemisesta.

Tutkimukseni kohteina olleiden koulukokemukset eivät olleet rohkaisevia yhtä lukuunottamatta, joka sai selkeästi tukea opettajalta. Koulun antama tuki oli opettajan henkilökohtaisesta asenteesta riippuvaista, ei tapana. Kun sai kotona väkivaltaista kohtelua, tunsu itsensä yksinäiseksi, tukea vaille jääväksi ja koulussa sai rangaistuksia ja väheksyntää, itsetunto meni alas. Koulujen ja kotien välillä ei toiminut myönteistä yhteyttä tai ei lainkaan yhteyttä. Päihdeongelma voi tällöin tulla mukaan jo varhain jossakin muodossa ja myöhemmin muodostua riippuvuusongelmaksi. Lapsuudessa ja kouluaikana saadut negatiiviset kokemukset ovat usein samankaltaisia myöhemmin elämässä.

Jokainen tutkimukseni haastateltavista on kuitenkin selviytynyt ongelmastaan, kun ovat aikuisina huomanneet, että ihminen saa hyväksyntää osakseen, kun käyttäytyy hyväksyttävästi. Kun he saivat päihdeongelman hallintaan, jokainen koki olevansa osaava ja kyvykäs omien resurssiensa rajoissa. Haastateltavat ovat työelämässään onnistuneet erittäin hyvin.

Haastateltavieni elämän aikakauteen verrattuna koulujen mahdollisuudet toteuttaa ohjaavaa kasvatusotetta ovat kehittyneet. Mutta ongelmatkin ovat muuttuneet. Julkisuudessa on todettu, että nuorilla ja lapsilla etenkin päihdeongelmat ovat lisääntyneet. On syytä seurata lasten ja nuorten elämää, jotta kasvattajien keinot ja asenteet sopivat lasten ja nuorten ohjaukseen.

Anneli Mäki-Opas on tehnyt väitöskirjan Älä katko kasvavan siipiä. Kirjassaan Murtuneet siivet hän väitöskirjaansa pohjautuen kertoo keinoista ja asenteista, joiden avulla aikuiset kasvattajina, opettajina ja vanhempina voivat auttaa lapsia ja nuoria selviytymään ongelmista.

Hän on todennut, että selviytyäkseen ongelmistaan lapset tarvitsevat kokemuksen tulla hyväksytyiksi. Hän kuvaa, että se merkitsee lapsen rakastamista. Lapsi on saanut avun ja voinut selviytyä ongelmastaan, kun hänet on hyväksytty ja hän on siten saanut kokea olevansa rakastettu.

Lapsen henkiselle kasvulle on hyväksi, jos opettajat ja kasvattajat osoittavat kasvatuksellista rakkautta, kun ovat vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Silloin hän aikuisena etsii tasapainoista elämäntapaa myös päihteiden käyttämisessä.

Anneli Mäki-Opas toteaa väitöskirjansa pohjalta, että jos jokaisella lapsella olisi edes yksi aikuinen, jonka kanssa on pysyvä ihmissuhde, jossa hän saa rakkautta, hyväksyntää ja tarpeellista turvallisuutta tuovia rajoja, niin hän kasvaa tasapainoiseksi. (Mäki-Opas Anneli 1999, 101). Tästä voi suoraan tehdä johtopäätöksen, että tasapainoisella ihmisellä on henkistä voimaa luoda itselleen hyvä elämä. Hyvään elämään ei kuulu väkivalta, eikä sellainen päihteiden käyttö, joka aiheuttaa elämässä epätasapainoa.

Voi esittää kysymyksen, pelastaako lapsen rakastaminen hänet päihderiippuvuusongelmalta. Siihen voin vastata: Kyllä, mitä todennäköisimmin, pelastaa.

Kun rakastat lasta, hänen itsetuntonsa vahvistuu ja häneen sisäistyy voimaa valita elämän vaihtoehtoista elämää ja terveyttä ylläpitävät, rakentavat vaihtoehdot. Lapsuuden kokemukset heijastuvat aikuisuuteen. Me kaikki kasvattajat, vanhemmat ja opettajat olemme vastuussa siitä, millaisena elämänmallina lapset ja nuoret kasvattajansa kokevat.

"Paha ei ole kenkään ihminen, vaan toinen on heikompi toista.

On hyvää rinnassa jokaisen, vaikk' aina ei esille loista.

Kas, hymy jo puoli on hyvettä ja itkeä ei voi ilkeä:

Miss' ihmiset tuntevat tuntehin, liki liikkuvi Jumalakin.

- - -

Miks emme me yhdessä käydä vois? Jos murtuis yks, muut tukena ois.

Oi, ihmiset, toistanne suvaitkaa! Niin suuri, suuri on maa."

(Leino Eino, Päivän kehrä, Otava 1910, 77, 78)

LÄHTEET

- Alasuutari, P. 1989. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Aspinwall, L. & Staudinger, U. 2006. Ihmisen vahvuuksien psykologia. Helsinki: Edita.
- Boud, D. & Feletti, G. I. 1999. Ongelmalähtöinen oppiminen. Helsinki: Terra Cognita.
- Dunderfelt, T. 2004. Irti tunnekoukuista: kohti vapaampaa elämää. Helsinki: Dialogia.
- Furman, B. 2003. Muksuoppi: ratkaisun avaimet. Helsinki: Tammi.
- Granfelt, R. 2003. Vankilasta kotiin vai kadulle. Helsinki: Ympäristöministeriö.
- Gray, J. 2001. Mars ja Venus vanhempina. Helsinki: WSOY.
- Haaparanta, L. & Niiniluoto, I. 1995. Johdatus tieteelliseen ajatteluun. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Hakkarainen, P. 2000. Tupakka:nautinnosta ongelmaksi. Tampere: Vastapaino.
- Harjunkoski, S. - M. & Harjunkoski, R. 1994. Kiusanhenki lapsen kengissä. Helsinki: Kirjapaja.
- Heiskanen, T. 1995. Suomalaiset selviytyjät: tarinoita. Helsinki: Tammi.
- Hellsten, T. 1997. Virtahepo olohuoneessa. Helsinki: Kirjapaja.
- Hellsten, T. 2001. Ihminen tavattavissa. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Helppi - yhteisö. Esite. 2007. Askel kerrallaan kohti päihteetöntä elämää. Uimaharju: Helppi ry.
- Helsingin Sanomat -lehti. 23.2.2007 sivu C 9: tapasimme.
- Huovinen, M. 2004. Tupakka. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Hursti, V. 2004. Sillä minun oli nälkä. Vantaa: Dark Oy.
- Hytönen, Matti "Kid". 1995. "Ai sää olet se Maukka". Helsinki: Painatuskeskus.
- Hytönen, Matti Kid. 2003. "Maukka" vankilasta vaikuttajaksi. Vantaa: Tietosanoma Oy.
- Hytönen, Matti Kid. 1984. "Kid - viimeinen kulkuri". Helsinki: Kolmiokirja.

- Hyväri, S. 2001. Vallattomuudesta vastuuseen. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Jokke (salanimi). 1996. Raitista mielesi, luo mielekkyyttä elämälle. Espoo: Jokeva -kustannus.
- Kalliopuska, M. 2005. Psykologian sanasto. Helsinki: Otava.
- Karvinen, K. 2007. Pro gradu -tutkielma: Kouluviihtyvyys koiraluokissa. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Keltikangas-Järvinen, L. 1994. Hyvä itsetunto. Helsinki: WSOY.
- Koivunen, P. 1997. Vapaaksi riippuvuuksista: henkisen kasvun ja itsehypnoosin avulla. Helsinki: Gummerus.
- Kojo, R. O. 1998. Eroon viinasta: uudenlaisia näkemyksiä. Helsinki: Otava.
- Koski-Jännes, A. 1998. Miten riippuvuus voitetaan. Helsinki: Otava.
- Kuisma, R. 1995. Takaisin terve elämä: irti viinasta, lääkkeitä, tupakasta ja liikakiloista. Helsinki: Gummerus.
- Leino, J. & Leino, A.-L. 1997. Opettaminen ammattina. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Marckwort, H. 1992. Kouluttajan uudet vaatteet, Helsinki: Kirjayhtymä.
- Miller, S. & Miller, P. & Nunnally, E. W. & Wackman, D. B. 1995. Suhdetaitoja elämän kumppaneille. Naantali: Resurssi.
- Mäki-Opas, A. 1999. Murtuneet siivet: auttamisen ja muuttumisen mahdollisuudet. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Niemelä, J. 1998. Usko, hoito ja toipuminen. Helsinki:Stakes.
- Niiniluoto, I. ja Saarinen, E. 2002. Nykyajan filosofia. Helsinki: WSOY.
- Ojala, M. 1993. Varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Pihlaja, J. 2003. Kiehtova kasvatustiede. Lahti: Soleda.
- Pienimäki, A. 2001. Päihteiden ongelmakäytön hoito vuonna 2001. Helsinki: Stakes.
- Porio, A. ja I. 1986. Ystävä auttaa. Helsinki: Kirjapaja.
- Purhonen, P. 1988. Lähellä. Helsinki: Kirjapaja.
- Rantala, J. 2003. Koulu ja kansalaisyhteiskunta. Helsinki: Historiallis-yhteiskuntetiedollisen kasvatuksen tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Raunio, K. 2000. Sosiaalityö murroksessa. Helsinki: Gaudeamus.

- Reinboth, C. 2006. Tunnista ja torju työpaikkakiusaaminen. Helsinki:
- Reinikainen, E. 2007. Leimatut lapset: kun koulu ei ymmärrä. Helsinki: Otava.
- Roos, E. & Manninen, V. & Välimäki, J. (toim.) 2001. Rakkaus, toivo, todellisuus: psykoanalyttisiä tutkielmia. Helsinki: Yliopistopaino.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005. Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Salonen, T. 2003. Filosofian sanat ja konseptit. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Sinkkonen, J. 1990. Pienistä pojista kunnan miehiä. Helsinki: WSOY.
- Sulkama, M. ja Joutjärvi S. 2005. Opinnäytetyö: Päihdeongelmainen vanki. Porvoo: Porvoon Edupoli.
- Syrjälä, L. & Ahonen, S. & Syrjäläinen E. & Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Syrjäläinen, E. & Eronen, A. & Värri V - M. (toim.) 2007. Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.
- Syvis - Sanomat. 25.v. juhlanumero. Lehti. 2005. Liljendal: Alkoholistityön tukiyhdistys ry
- Tamminen, M. 2000. Paluu normaaliin: tutkimus addiktiivisen päihteidenkäytön lopettamisesta. Helsinki: Stakes.
- Taffel, R. & Blau M. 1995. Kouluikä. Helsinki: Lyhytterapiainstituutti Oy.
- Takala, A. ja M. 1988. Psykologinen kehitys lapsuusiässä. Helsinki: WSOY.
- Uusikylä, K. 1996. Isät meidän: luovaksi lahjakkuudeksi kasvaminen. Jyväskylä: PS -viestintä OY.
- Uusikylä, K. 2006. Hyvä, paha opettaja. Helsinki: Minerva.

Haastattelurunko 1.

Tutkimuksen kohteille,
joilla on hallintaan saatu päihderiippuvuusongelma,
esitetyt asiasanat, ohjeellinen.

Ongelma

- joka aiheuttaa riippuvuutta

Syy

- oma käsitys ongelman olemassaolosta

Selviytyminen

- mikä vaikutti siihen, että selviydyin

Käännekohta

Elämäntapa

Tuki

- ohjeet, - tahto, - rakkaus, - usko, malli

Minä

- itsetunto, -Itseluottamus, - heikko, -lyhytjännitteinen,

- osaava, - syrjitty

Tunteet

- viha, - pelko, -rakkaus, - herkkä, - onni, - tunteettomuus, - empatia,

- suvaitsevainen, tiukat otteet

Järki

- päätös, itsensä hoitaminen, - avun hakeminen, - vertaistuki,

- toisen ymmärtäminen, terve järki

Luottamus

- teeskentely, - rehellisyys, - suora puhe, - lupaus, - pettäminen,

- avoimuus ihmissuhteessa

Kontaktit

- perhe, - isä, - äiti, sisarukset, -rakastettu, - lapset

- kaverit, - ystävä, . työtoveri

Itsehallinta

- vapaus, - valta, -vastuu

Kouluaika

- koulukaverit, - opiskelu, - opettaja, - rangaistus, - kielto, - kiusaaminen,

- säännöt, - tuki, - ohjaus

Haastattelurunko 2.

Koulukuraattori Pentti Tiitta,
Turun yliopiston normaalikoulu,
27 11 2007.

Esitetyt asialausumat, ohjeellinen.

Aihe: oppilaan kanssa kommunikointi,
kouluaikana tapahtuneet ongelmatilanteet
ja niiden hoitaminen.

- Millaisia ongelmia ja vaikeuksia koululaisilla on?
 - Vaikeuksien ja ongelmien ennaltaehkäisy.
 - Miten koulun henkilökunta toimii ongelmien voittamiseksi, auttaako opettaja, koulukuraattori, psykologi, kouluavustaja, vertaistuki kuten tukioppilaat?
 - Opastetaanko ohjaamalla mallioppimiseen? Kuten: mitä on hyvät tavat, opettajamalli, vanhempimalli, jumalamalli, tai muu.
 - Henkinen ja fyysinen turvallisuus koulussa: kuten kiusaaminen, terveyden suojaaminen, väkivaltatilanteet, tappeleminen.
- Onko tilanteisiin varauduttu?
- Heijastuvatko ongelmat koulusta kotiin ja kodista kouluun?
 - Kysyykö oppilas neuvoa vaikeuksissa?
- Jos oppilas ei puhu tai kysy neuvoa, tiedetäänkö, miksi ei puhu, mitä pelkää, miksi ei kysy?
- Onko vanhempien ja opettajan välillä kommunikointia ongelmatilanteissa?
- Uskotko, että kouluajan vaikeudet heijastuvat nuoruus- ja aikuisikään?
- Milloin ohjataan, milloin rangaistaan, milloin tuetaan?
 - Mitä tilanteita varten kriisitilannejärjestely on?
- Onko valmiustila jatkuva vai koodataanko se tarpeen vaatiessa?

Kiitosliite.
Kiitos osallistuneille.

Haluan esittää kiitokseni
tutkimukseni kohteiksi suostuneille henkilöille.

Hänelle, joka ei halua nimeään mainittavan,
FORSSEL JOHNNY-KAI,
HURSTI HEIKKI,
HYTÖNEN MATTI "KID",
LÅNGSTRÖM JARI,
POIKELJÄRVI MAURI,
TIITINEN MARKKU,
TURUNEN JORMA.

Kiitokseni:
Koulukuraattori PENTTI TIITTA.

Kiitos ystävälleni
psykiatrinen sairaanhoitaja
PIA KANTOKARILLE, joka
ystävällisesti suostui
tekemään kanssani yhteisövierailun
Syväpuro-yhteisöön
ja oli tukenani tapahtumassa.